

De Balkanoorlog van 1912—1913.

(Vervolg van blz. 5.)

BULGARIJE EN ZIJN LEGER. DE WEDERZIJDSCHE TROEPEN- OPSTELLING OP HET OOSTELIJKE OPERATIE-TOONEEL.

Wij zijn thans genaderd tot het voornaamste deel van den Balkankrijg, tot de operatiën op het Hoofdoperatietooneel Thracië, van de hoofdgroep der Turksche strijdkrachten en van de sterkste der verbondenen. Want dat toenmaals Bulgarije de sterkste der vier tegen de Porte verbonden Balkanstaten was, lijdt geen twijfel.

Naarmate zich de behoefte daartoe deed gevoelen, hebben wij de legers der oorlogvoerenden in hunne organisatie, bewapening en uitrusting geschetst en zoo is nu het machtswerktuig van Bulgarije aan de beurt.

Die legers alle gezamenlijk bespreken ging nu eenmaal niet, omdat zij, het Turksche leger inbegrepen, daartoe te groote verschillen vertoonden.

Niettemin heeft de bondgenootschappelijke politiek toch kans gezien deze, zoo bij uitstek heterogene, bestanddeelen eensgezind te doen samenwerken ter bereiking van het groote doel. Daarbij mag echter niet over het hoofd worden gezien, dat door de slapheid, waarmede van Turkschen kant de operatiën werden gevoerd — zuiver strategisch defensief — en ook doordat de vier bondgenooten elk hun eigen objecten najoegen, wrijvingen, die anders bij een dergelijk samengaan plegen te ontstaan, weinig gelegenheid hadden, zich te openbaren.

Van samenwerking op groote schaal is feitelijk nergens sprake geweest; wèl kregen de bondgenootschappelijke legers somwijlen verband, aanraking (men denke aan die bij Saloniki, maar tevens aan de verbittering, waarmede vooral Bulgaren en Grieken daar elkander in den weg traden.)

Zondert men de actie van een Bulgaarsche brigade bij Koemanowo, eigenlijk bij Kratowo, t. O. van dat slagveld, en het optreden van een Servische divisie bij Adrianopel uit, dan mag gerustelĳk worden verklaard, dat elk leger voor zich, den vijand op de voor dat leger belangrijkste strategische punten aangreep en deze onder de aldus *gezamenlijk* maar niet in *directe* samenwerking, toegebrachte slagen bezweek.

De een trof een arm, de ander een been, de sterkste, Bulgarije, velde den tegenstander zelfs met een paar krachtige mokerslagen ter aarde zonder hem evenwel te kunnen dooden. Maar niemand van

al degenen, die den reus op leemen voeten besprongen, slaagde er in zijn borst te doorboren en hem in het hart te treffen.

Tsjataldsja was het ondoordringbare schild, dat het hart, Konstantinopel, dekte en uit zijn bezwijming ontwakend, wist de Turk ten slotte een groot gedeelte van wat hem door ruw geweld werd ontnomen, door politieke vaardigheid terug te winnen.

Zowel door de persoonlijkheid van zijn Czaar als door de kracht van zijn leger, stond Bulgarije aan het hoofd van het Balkanverbond.

Maar om dit te bereiken, moest dit rijk ook tot het alleruiterste gebruik maken van de overigens krachtige nationale elementen, die het in zich bevatte.

Welk een kolossale inspanning Bulgarije zich heeft getroost, is duidelijk, wanneer men de legersterkte met het bevolkingscijfer vergelijkt.

Toen het leger, uitgeput aan den voet der onneembare Tsjataldsjalinie, ineenzonk, was ook de laatste te velde bruikbare Bulgaar ingelijfd en waren alle strategische reserves ingezet.

Wat dit zeggen wil, zal duidelijk worden, indien wij dit leger thans eens nader beschouwen.

Volgens de Legerwet van 1897, nader aangevuld en gewijzigd in 1903 en 1908, bestaat in Bulgarije algemeene dienstplicht van het 20ste tot het 46ste levensjaar.

Die lange diensttijd is aldus verdeeld: Bij de infanterie 2, bij de andere wapens 3 jaar eerste oefeningstijd, derhalve werkelijke dienst. Daarna blijven de met groot verlof gezonden miliciens, om in onze terminologie te blijven, 20 jaren militie- en landweerplichtig; de overige 6 jaren behooren zij tot den landstorm.

In geval van oorlog kunnen echter óók jonge lieden, men mag wel zeggen kinderen, van 17 jaar onder de wapenen worden geroepen; dit is dan ook trouwens in dezen krijg, toen alle reserves verbruikt waren, geschied. Men greep eenvoudig vooruit en lijfde hen, die over 2 of 3 jaar eerst militieplichtig zouden worden, reeds thans kalmweg in. Nood breekt wet.

Lijfden de Turken zeer onverstandig óók de niet Mahomedaansche bewoners van hun rijk bij het leger in, de Bulgarijen stelden de Mahomedanen in de gelegenheid zich vrij te koopen.

Voorts moeten zij, die voor den militairen dienst worden afgekeurd, of overtollig zijn het hunne in den vorm van een weerbelasting bijdragen.

Faarijks, moeten de groot-verlofgangers, van 1 tot 4 weken voor herhalingsoefeningen opkomen. De duur dier oefeningen wisselt naar de lichterling waartoe de milicien of landweerman behoort. Maar ook de landstorm moet jaarlijks opkomen: de eerste ban 7, de tweede 3 dagen.

Van hen, die den dienstplichtigen leeftijd bereiken — 90.000 man jaarlijks of 2,5 % der bevolking — worden gemiddeld 30.000 man ingelijfd.

De organisatie was in 1911, het jaar voor den oorlog, als volgt: 9 *infanterie-divisiën*, gegroepeerd in 3 leger-inspectiën; daar elke divisie uit 4 regimenten bestaat, telt het leger dus 36 *regimenten-infanterie*, elk van 2 bataljons en een sectie van 2 mitrailleurs.

In oorlogstijd wordt door toepassing van het verdubbelingsstelsel die sterkte per regiment gebracht op 4 bataljons en 4 mitrailleurs; voorts worden dan gevormd: 36 reserve-regimenten, 36 bataljons militie 1ste ban en 36 halfbataljons 2e ban.

De cavalerie rukt uit met een sterkte van 11 regimenten van 4 eskadrons, waarbij één garderegiment; bij elk der 3 cavalerie-brigades is een mitrailleur-afdeeling (4 stukken.)

De artillerie bestaat op voet van oorlog uit 9 regimenten veld-artillerie van 4 afdeelingen, elk van 2 batterijen; 3 regimenten berg-artillerie van 3 afdeelingen, elk van 2 batterijen; en 3 vesting-artillerie-bataljons. Drie der regimenten veld-artillerie bevatten bovendien een batterij houwitsers van 12 c.M.

De, tot elk modern leger behorende, hulpdiensten en treinen, zooals: een spoorwegafdeeling, (3) bataljons veldpionniers, een telegraaf- en een pontonnier-afdeeling, een luchtschipper-, automobielen wielrijder-compagnie en (3) treindetachementen, voltooiden de Bulgaarsche legerorganisatie.

In verband met den strijd, die te onzent in het bijzonder betreffende het z.g. verdubbelingsstelsel werd gevoerd, is het van belang een oogenblik stil te staan bij de eigenaardige wijze, waarop het Bulgaarsche vredesleger — wij spreken hier natuurlijk van de toestanden vóór 1912, omdat na den oorlog een ingrijpende reorganisatie noodig bleek — tot oorlogsvoet overgaat.

Men heeft hier n.l. een uitmuntend voorbeeld, hoe een staat, die gaarne voor weinig geld een sterk leger bezit, deze beide onverenigbare eischen tracht te verwezenlijken.

Natuurlijk — het middel is geenszins nieuw en ligt trouwens voor de hand — wordt deze tour de force door het verdubbelingsstelsel mogelijk gemaakt.

De 9 vredes-divisiën worden 18 oorlogsdivisiën, de 72 vredes-bataljons verviervoudigen zich zelfs tot 288 oorlogsbataljons en de 36 mitrailleur-sectiën zwellen op tot evenzoovele compagnieën — eenvoudig niet waar?

Wat de cavalerie aangaat is zulk een stelsel een onmogelijkheid; bij haar gaat men als volgt te werk: de 3^e cavalerie-brigade wordt opgelost en vormt, versterkt met de bereden gendarmerie, de noodige divisie-cavalerie. Uit de twee overblijvende brigades en het garde-regiment wordt de zelfstandige cavaleriedivisie samengesteld.

Is dit alles nog betrekkelijk gemakkelijk uitvoerbaar, de oorlogsorganisatie der artillerie moet het Bulgaarsche legerbestuur heel wat hoofdbreken hebben gekost. Men oordeele!

Daar, kort voor den oorlog, het Kruppgeschut door Fransche

Creusot-vuurmonden werd vervangen, moest de veld-artillerie grotendeels worden gereorganiseerd, terwijl nog zeer veel goed, maar verouderd materieel voorhanden was. Voor de nieuwe formaties waren slechts zwakke kernbatterijen beschikbaar, daaruit moest elke vredesafdeeling haar derde batterij van bespanningen voorzien. Uit 3 veldhouwitserbatterijen ontstond een gelijk aantal afdeelingen van 3 batterijen van 4 stukken.

De 18 oorlogsdivisiën eischten plotseling een groot aantal batterijen n.l. 10 van 4 stukken voor elke divisie. Dit kon niet anders worden uitgevoerd dan door het materieel van de afdeelingen, die dit in vredestijd bij de depots der regimenten hadden opgeborgen, te bespannen. Natuurlijk was dit voor een groot deel verouderd Kruppgeschut.

Zoo werden o.a. 3, uit Creusot-vuurmonden bestaande, bergartillerie-regimenten, verdubbeld met 3 regimenten van 6 batterijen van 6 Krupp-kanonnen.

De vesting-artillerie bestaat uit 18 batterijen veldhouwitsers; daarvan zijn 3 van 12 c.M. Creuzot en 5 van 12 c.M. Krupp en 34 van 15 c.M. Krupp; een zonderlinge vermenging dus van twee zoo scherp concurrerende geschutsoorten. Intusschen blijkt hieruit al dadelijk, dat zij, die van de krachtige uitwerking der Bulgaarsche artillerie gebruik maakten als argument voor de bewering, dat de Fransche vuurmond zijn superioriteit boven de Duitsche (Turksche) had aangetoond, van een zeer onzuivere basis uitgingen.

De Bulgaarsche kanonnier kende zijn zaken en de Turksche niet, terwijl beide geschutsoorten elkander weinig in bruikbaarheid en trefzekerheid toegeven. Daarop komt de geheele zaak, die tengevolge van nationale haat en felle concurrentieijver tot het belachelijke werd opgeblazen, eenvoudig neer.

Op voet van oorlog nu bestaat de *infanterie* divisie — daarop komt het nu voornamelijk aan — uit:

- 4 regimenten van 4 bataljons elk,
- 2 tot 4 mitrailleur-compagnieën,
- 2 eskadrons,
- 10 batterijen van 4 stukken (bij die van Krupp-kanonnen, 6 stukken,)
- 2 compagnieën veld-pionniers.

De *cavalerie*-divisie telt 20 eskadrons; twee batterijen en een mitrailleur-afdeeling zijn aan haar toegevoegd.

De divisiën worden in 3 legers elk van 3 legerkorpsen van 2 divisiën gegroepeerd.

De sterkte van het bataljon op 1000, van het eskadron op 150 en van de batterij op 180 combattanten gerekend, telde het Bulgaarsche veldleger dus $288 \times 1000 = 288.000$ m. infanterie

$56 \times 150 = 8.400$ m. cavalerie

$250 \times 180 = 45.000$ m. artillerie

en 10.000 m. hulptroepen,

hetgeen een totaal geeft van 350.000 manschappen. Rekent men hierbij nog de 72, hiervoor genoemde, landstorm-bataljons, dan wordt een legersterkte van 400.000 m. bereikt, hetgeen dus ongeveer 10 % van de ruim 4 miljoen sterke bevolking uitmaakt.

Waarlijk een schitterende prestatie op het gebied van volkskracht, vooral indien, zooals hier, dat leger te velde tot operatiën in staat is, die, door een aantal schitterende overwinningen bekroond, de bewondering van gansch Europa afdwingen en de tegenpartij in een uthoek van Thracië terugwerpen.

De jongste der Balkanstaten heeft in den zegevierenden veldtocht van Thracië een buitengewone energie, beslistheid en kracht getoond en een schitterend voorbeeld van voortgezet strategisch offensief aan de moderne krijgsgeschiedenis toegevoegd.

Spoedig zal dit het onderwerp onzer bespreking uitmaken. Een enkel woord nog over bewapening en uitrusting van het Bulgaarsche leger.

De *infanterie* is bewapend met het, ook te onzent niet onbekende, voortreffelijke „Mannlichergeweer” model 1895, echter met 8 c.M. kaliber, aanvangsnelheid 620 M., vizier tot 2100 M., 150 patronen taschvoorraad. De Landweer was grootendeels aangewezen op het 10.66 m.M. Berdangeweer.

De *cavalerie* is bewapend met de Mannlicher-karabijn; alleen het garde-regiment voert de lans.

Mitrailleurs op pakpaarden, systeem Maxim; per compagnie 4 mitrailleurs.

De *veld-artillerie* — ik wees daarop in het voorgaande — heeft deels vuurmonden van CREUZOT (SCHNEIDER-CANET) Model 1904, kaliber 75 m.M., voorzien van alles wat bij het moderne stuk behoort: terugloop, schild, brisant granaat (tot 5900 M.) enz. Per batterij 4 vuurmonden, 6 caissons en in den munitietrein nog 3 caissons. Voorts per divisie een veldhouwitserbatterij systeem SCHNEIDER-CANET, kaliber 10.5 c.M.

Het KRUPP-geschut — zij het dan van ouderen datum — is niettemin nog zeer goed bruikbaar en voor veldgebruik zeer geschikt.

De *berg-artillerie* bestaat uit: CREUZOT-vuurmonden van 75 c.M., model 1907 en nieuwe KRUPP-kanonnen, — die van de veld-artillerie staan gelijk met het oude Duitsche stelsel Model 1873 — maar bezit bovendien KRUPP-geschut van nog ouderen datum. De zware leger-artillerie wordt vertegenwoordigd door CREUZOTS van 12 c.M., en KRUPP-materieel van 15 c.M.; dat zijn dus zware veld-houwitser.

In de laatste 25 jaren is het Bulgaarsche leger, dank zij den invloed van Czaar FERDINAND, die daartoe bekwame organisateurs en instructeurs uit Rusland liet komen, aanmerkelijk verbeterd.

Het leger is populair en komt als een echt „Volksleger” uit de natie voort; het officiers-korps is flink en voldoende ontwikkeld, echter niet geheel vrij van neiging voor de politiek.

Echter op verre na niet zoo politiek als in Servië en Griekenland, waar tenvolle de spreuk „die Politik verdirbt die Karaktere” werd bewaarheid.

Op deze grondslagen voortbouwend, werd wat Bulgarije aan weerkracht bezat, geheel gebruikt en het leger gevormd uit de krachtige, onverdorven en taaie landskinderen. Deze, ook in hun grootverloftijd herhaaldelijk geoeffend, vertegenwoordigden een strijdmacht, welke de geringe sterkte der bevolking in aanmerking genomen, van groote beteekenis mocht heeten. Het volk had jaren lang de zware lasten, die legerverbeteringen en reorganisatie nu eenmaal opleggen, geduldig gedragen, doch zou daarvan thans de vruchten oogsten. Eindelijk na eeuwen van onderdrukking zou het den ervvijand te lijf gaan en dan voorgoed onschadelijk maken.

Zoo lag dan ook voor de hand, dat Bulgarije, het krachtigste van alle landen, die „den zieken man” besprongen, het land, dat ook het dichtst bij het voornaamste deel van het groote Turksche rijk was gelegen, de hoofdrol in dezen strijd zou spelen, vooral omdat het reeds eerder in verschillende kwesties van Balkanpolitiek den doorslag had gegeven.

Bij het begin van den strijd en ook nog tijdens zijn eerste doorvoering, gaf het Bulgaarsche volk zóó volkomen het beeld van een jonge, levenskrachtige natie te zien, van een volk als de Romeinen in hun opkomst, dat de voorspelling niet gewaagd scheen: binnen enkele jaren staat Bulgarije niet alleen aan het hoofd van alle Balkanvolkeren, maar is ook drie kwart van den ganschen Balkan Bulgaarsch, terwijl de Turk voorgoed over den Bosporus naar Azië is teruggejaagd.

Hoe geheel anders, alle verwachting ten spijt, zou de uitkomst wezen. Laat ons echter niet op de gebeurtenissen vooruitloopen; den eersten tijd schijnt die voorspelling althans in vervulling te treden, dwingt het wapensucces der Bulgaren onverdeelde bewondering voor hen en hun aanvoerders af.

Het leger was op den 18^{den} October volkomen gereed voor den strijd; slechts was men nog bezig één divisie, de elfde, en de landstorm-afdeelingen te formeeren. Dit leger, onder opperbevel van Czaar FERDINAND, aan wien als leider der operatiën Generaal SAWOF en als chef van den staf van het Groote Hoofdkwartier Generaal FITSJEF waren toegevoegd, was verdeeld in 3 groote groepen; het I^e leger, sterk 63000 man, het IIe leger, sterk 65000 man en het IIIe leger, sterk 53000 man; voorts nog een z.g. West leger ter sterkte van 30.000 man en de zooeven genoemde XIe divisie, sterk 19.000 man; totale sterkte van het leger in eerste linie 230.000 man.

In het voorbijgaan zij opgemerkt, dat, hoewel de Czaar als zoodanig opperbevelhebber van alle strijdkrachten van den staat was, de feitelijke leiding der operatiën in de handen van den commandant van het veldleger Generaal SAWOF en van diens stafchef Generaal FITSJEF. De Czaar verdwijnt voor ons, die slechts de eigenlijke operatiën op het oog hebben, van nu af achter de schermen.

Het *I^e leger*, onder bevel van Generaal KOETINSJEF, was samengesteld uit de *I^e*, *VIe* en *X^e* divisie en telde, behalve de reeds genoemde 63000 man, 150 veldvuurmonden, 16 bergkanonnen en 24 veldhouwitsers.

Deze groep, gemobiliseerd in het rayon Sofia—Philippopol verzamelde per spoor in de omgeving Jamboli.

Het *IIe leger*, onder bevel van Generaal IWANOF, bestaande uit een brigade der *IIe* divisie, 2 brigades der *IIIe* divisie, de *VIIIe* divisie, de *XIe* divisie en een cavalerie-divisie, concentreerde in de omgeving Tirnovo; sterkte: 65000 m., 150 veld-, 16 bergvuurmonden en 100 zware kanonnen (veldhws.)

Het *IIIe leger*, commandant Generaal DIMITRIEF, bestond uit: een brigade der *IIIe* divisie, de *IVe* divisie en de *V^e* divisie, verzamelde tusschen Jamboli en Boergas, sterkte: 53000 m., 135 veldvuurmonden, 24 bergkanonnen en 24 veldhouwitsers.

Recapituleerend concentreerde:

I^e leger, Generaal KOETINSJEF, om Jamboli.

IIe leger, Generaal IWANOF, om Tirnovo.

IIIe leger, Generaal DIMITRIEF, t. W. van Boergas.

Deze concentratie is den 14^{den} October voltrokken; mobilisatie en concentratie hebben nauwelijks 14 dagen in beslag genomen. Waarschijnlijk een prestatie, welke Generaal SAWOF, die vooral als minister van oorlog de organisatie en mobilisatie van het leger heeft voorbereid, alle eer aandoet.

Trouwens hij was niet de eerste de beste, al bezat hij ook in politiek opzicht een niet onbedenklijk verleden.

Overtuigd aanhanger van den bekenden staatsman STAMBOELOF, was hij, toen deze vermoord was, tengevolge van de ernstige politieke onlusten waarin hij betrokken werd, naar Rusland uitgeweken, waar hij zich reeds tijdens een vroeger verblijf als leerling van den beroemden generaal DRAGOMIROF aan de St. Nikolaas-academie in de hoogere aanvoering had bekwaamd.

Ook Generaal FITSJEF had Hoogere krijgskundige studiën, en wel aan de stafschool te Turijn, gevolgd.

Van de drie andere generaals was DIMITRIEF, eveneens met een zeer geprononceerd staatkundig verleden, het best in het leger waarin hij zoowel wegens een zekere gelijkenis, als om zijn bekwaamheden, de kleine Napoleon werd genaamd, bekend.

Overigens zullen wij ons hier niet verder in het verleden der hoofdaanvoeders verdiepen; volgen wij hen liever bij de operatiën die hun roem, spoedig na het uitbreken der vijandelijkheden op den 18^{den} October, door gansch Europa deden weerklinken.

Daartoe moet, tot goed begrip van de hun verstrekte opdrachten, allereerst een blik worden geslagen op de concentratie- en operatieplannen der tegenpartij.

Reeds uit de inleidende strategische beschouwingen bleek, dat de

Turken, en tengevolge van de uitgestrektheid van hun rijk en door de nagenoeg gelijktijdige oorlogsverklaring der bondgenooten, die langs dat gebied hun legers hadden samengetrokken, als van zelve tot een verdeling hunner, overigens zoowel in sterkte als in organisatie en opleiding minderwaardige, troepen werden verleid.

Daarbij kwam dat, door onvoldoende voorbereiding hunner mobilisatie door de ijlheid van het spoorwegnet en door het feit, dat een dergelijk eensgezind en verrassend optreden van hun veelhoofdigen vijand niet verwacht werd, hunne strategische houding een offensief uitsloot; van een snellen opmarsch, bijv. naar Sofia of Belgrado kon geen sprake wezen.

Integendeel — het eenige, wat hun onder deze omstandigheden, althans voorloopig, overbleef, was tijd winnen, teneinde hunne mobilisatie te voltooien. Eerst nadat in zekeren zin zoowel door afmatting van den vijand, als door het aantrekken van de onuitputtelijke reserves uit klein-Azië evenwicht van krachten zou zijn ontstaan, konden zij aan een offensief denken.

Voor een dergelijke gedragslijn, onherroepelijk die van de momenteel zwakkere partij, is echter een diep operatie-gebied een eerste vereischte. Ontbreekt dit, dan moet althans een slagboom, welke 's vijands opmarsch opvangt en zijn voorwaartsche beweging verlamt, aanwezig zijn.

Was het Turksche gebied, gemeten van Oost naar West, zeer breed, van Noord naar Zuid, de aangewezen operatierichting, in het bijzonder voor Serven en Bulgaren, was in verband met den noodzakelijken tijd de diepte onvoldoende.

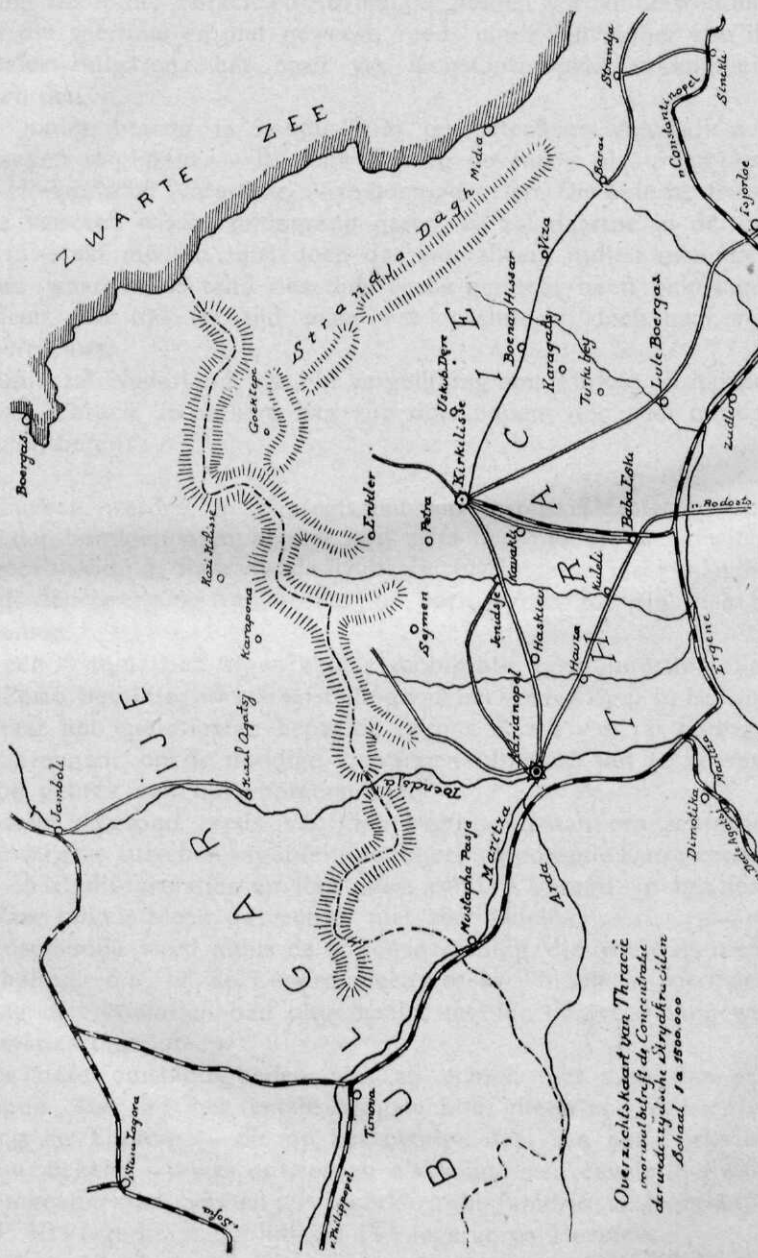
Wat de Russen in 1812 hadden kunnen doen: NAPOLEON maandenlang in hun onmetelijk rijk laten binnentrekken, terwijl zij onafgebroken terugweken voor zijn overmacht, was den Turken onmogelijk. In enkele weken toch doorliepen de Bulgaren — trouwens de Serven eveneens — het gebied tusschen de Noordelijke grens en de zee, en in dien betrekkelijk korten tijd hadden de Turken nog volstrekt niet hun achterstand ingehaald.

Thans zou echter een belangrijk strategisch onderscheid tusschen Macedonië en Thracië spreken. Stonden de Turken in Macedonië voor de keuze in zee te worden gedrongen of te capituleren, in Thracië was het bezit van een voor de Bulgaren onoverkomelijken slagboom, zelfs al was deze oogenschijnlijk vermolmd — toen het er op aan kwam bleek hij nog krachtig genoeg — hun redding.

Eerst vóór de Tsjataldsja-linie werd het noodzakelijk evenwicht verkregen, dat de Turken in staat zou stellen een offensieve houding — want verder is het tengevolge van allerlei nader te bespreken omstandigheden niet gekomen — aan te nemen.

Maar, hoe het zij, de oude slagboom, die reeds in 1878 dienst had gedaan, de linie Derkos—Boejoek Tsjekmedsjeh, redde ook thans de Porte, haar leger en de hoofdstad van een wissen ondergang. Ja — hij

Overzichtskaart van Thracie
 mor. w. l. betreft de Concentratie
 der waterrijke Strijksrivieren
 Schaal 1 : 2500000

vormde zelfs de basis van waaruit onder geheel gewijzigde omstandigheden, allereerst tengevolge van de ongedachte verzwakking van Bulgarije na den ongelukkigen strijd met zijn bondgenooten om de verdeeling der buit, Thracië en Adrianopel zouden worden herwonnen.

Ware die sperlinie er niet geweest, reeds einde November zou de droom der Bulgaren: het bezit van Konstantinopel, werkelijkheid zijn geworden.

Geen nader betoog is noodig, om de beteekenis van zulk een strategischen slagboom — ik denk hier in de eerste plaats aan onze Nieuwe Hollandsche Waterlinie — te doen gevoelen. Die linie heeft ons in 1672 van een wissen ondergang gered, zij zal daartoe in de toekomst in staat moeten zijn; doch dat kan alleen, indien men dien slagboom waaraan de tand des tijds reeds geducht heeft geknaagd, niet alleen van tijd tot tijd maar wat opschildert, doch haar ook tijdig vernieuwt.

Die linie zal Nederland, dat, in vergelijking met Turkije, in zooveel dagen, als Thracië in weken, kan zijn doorloopen, nog veel minder kunnen ontberen.

De Turken werden in strategischen zin verrast. De strategische overval der bondgenooten benam hun zelfs den tijd om de gewichtigste voorbereiding, waaraan de Duitsche instructeurs jaren hadden gearbeid, den overgang van vredes- op oorlogsvoet, tot zijn rechte doen komen.

Van een systematisch afgewikkelde mobilisatie geen kwestie; alles wat de Porte bereikte, was de opstelling van het vredes-leger in Europa in de, naar het operatieplan bepaalde rayons. Doch van op oorlogsterkte brengen, en de noodige lichten uit Azië aan te voeren, kwam bij gebrek aan tijd vooreerst niets.

Daardoor ontstond reeds van den beginne af aan een schromelijke verwarring tusschen organiek niet bijeenbehoorende Europeesche Nizam- en Redif-formaties en liep alles, rondit gezegd, in het honderd. Naar buiten bleek dat echter niet zoo dadelijk.

Oogenschijnlijk werd aldus de oorlogsopstelling, die trouwens reeds bij herhaling, o.a. bij de Legermanoeuvres in Thracië in 1910, den grondslag dier operatiën had uitgemaakt, met de daarvoor aangewezene formaties ingenomen.

Onder deze omstandigheden was zij echter niet meer dan een kaartenhuis, dat bij het eerste windzuchtje uiteen zou vallen. De opstelling in Thracië — die op het overige deel van het Turksche rijk is u bekend — was ontworpen als volgt: een cavalerie-divisie in de omgeving van Sejmen; I^e legerkorps bij Jenidsje; IIe legerkorps Kavakli; IIIe legerkorps Kirkilisse; IVe legerkorps Haskieu.

Men beoogde hiermede den verwachten voorstoot der Bulgaren uit de linie Tirново—Boergas naar het front Adrianopel—Kirkilisse op te vangen, en den daarin geboden weerstand met behulp van de

uit de zuidelijk daarvan gelegen concentratierayons opmarcheerende legerkorpsen zoodanig op te voeren, dat vervolgens tot het offensief zou kunnen worden overgegaan. Daartoe was echter geruime tijd noodig.

De formatie van het Ooster-leger volge hier:

Opperbevelhebber: ABDOELLAH-PASJA.

Chef van den staf: DJEWAD-BEY.

I^e legerkorps: de I^e, IIe en IIIe divisie, 20.000 m., 72 vuurmonden.

IIe legerkorps: de IVe en V^e divisie; 12.000 m., 48 vuurmonden.

IIIe legerkorps: de VIIe, VIIIe en IXe divisie; 20.000 m., 72 vuurmonden.

IVe legerkorps: de XIIe divisie en 2 Redif d.w.z. landweer divisien; 20.000 m. en 72 vuurmonden; totaal 110 bataljons en 288 vuurmonden, dat is, daar de bataljons 600 à 700 geweren sterk waren, 72.000 m.

Van de overige formaties, die geleidelijk na overkomst uit Anatolië in Konstantinopel werden samengesteld, spreken wij voorloopig niet, zij in de eerste ontmoetingen niet medetellen.

De vesting Adrianopel, welke, dank zij de taaie verdediging van SJOEKRI-PASJA, zulk een belangrijke rol in den Thracischen veldtocht heeft gespeeld, was bezet door de X^e en de XIe divisie en de Redif-divisien Adrianopel, Goemoeldsjina en Baba-Eski; totaal 50 bataljons, met de bijbehorende vesting-artillerie en pioniers, ongeveer 40.000 m. sterk. Kirkilisse was met afdeelingen van het IIIe korps bezet.

Resumeerend stond het Turksche leger, dat de hiervoor aangegeven opstelling intusschen niet bereikte, in den avond van den 21sten October in den grooten vierhoek: Adrianopel—Boenar Hassar—Lule Boergas—Dimotika en wel:

het I^e korps onder JAVER-PASJA t. Z.W. van Kirkilisse in de lijn Kavakli—Jenidsje,

het IIe korps onder SJEFKET-TORGOET-PASJA tusschen Turkbey en Karagatsj,

het IIIe korps onder MAHMOET-MOEKTAR-PASJA t. Z.O. van Kirkilisse om Boenar-Hissar,

het IVe korps onder ABOEK-PASJA om Loele-Boergas.

Bedoelde concentratie werd gedekt door het zeer onvolkomen bevestigde front Adrianopel—Kirkilisse en door een cav.-divisie onder SALIH-PASJA welke t. N.W. van laatstgenoemde plaats naar Sejmen was vooruitgeschoven; zij werd met buitengewone langzaamheid voltrokken.

De steunpunten van dit noordfront, Adrianopel en Kirkilisse, verschillen enorm in beteekenis.

Was Adrianopel, na in 1878 door den Duitschen Generaal BLUM te zijn versterkt en in 1903 gedeeltelijk te zijn gemoderniseerd — een gedetailleerde beschrijving volgt later — tot een ware verschanste legerplaats aan de samenvloeing van Toendsja, Maritza en Arda geworden, Kirkilisse had als vesting weinig te beduiden.

Deze stad was trouwens in den waren zin des woords geenszins een versterkte plaats. Twee half voltooide forten, verbonden door eenige veldwerken, was alles wat zich aan fortificatiën t. O. en t.

N.W. der stad bevond. Geen wonder, dat zij als zoodanig dan ook geen noemenswaardigen weerstand kon bieden.

Tegenover dit front en die opstelling waren aan de in het voorgaande genoemde Bulgaarsche legers de navolgende opdrachten verstrekt.

Ie leger, (Generaal KOETINSJEF.) de Turksche strijdkrachten welke tusschen Adrianopel en Kirkilisse zouden worden aangetroffen, aangrijpen en terugslaan.

Uitgangspunt van dit leger: de omgeving van Jamboli.

Ile leger, (Generaal IWANOF.) uitgaande van de omgeving van Tirnovo, Adrianopel vermeesteren; van daar de groote hoeveelheid zware veldvuurmonden.

IIIe leger, (Generaal DIMITRIEF.) uitgaande van de lijn Jamboli—Boergas, marsch op Kirkilisse en omvattenden aanval op den Turkschen rechtervleugel.

Zoo had dus elk leger zijn taak scherp omlijnd vóór zich en nam Bulgarije welbewust het strategisch-offensief, doordat *Ile* en *IIIe* leger respektievelijk op Adrianopel en Kirkilisse marcheerden, terwijl het *Ie* leger als centrumgroep, doordringend in de linie Adrianopel—Kirkilisse, de verbindende schakel tusschen rechter- en linkervleugel vormde.

Reeds dadelijk krijgt men den indruk van een strategischen opmarsch, waarin lijn, samenhang en eenheid van gedachte zit.

De operatiën beginnen op den 18^{den} October, dat wil dus zeggen, onmiddellijk na de oorlogsverklaring. Wat de Duitschers zoo gaarne „Kriegsbereitschaft” noemen, was dus aan Bulgaarschen kant aanwezig, en daarmede het ideaal, waarnaar elk Legerbestuur en zijn Generalen Staf moet streven, bereikt.

Tot de eigenlijke operatiën overgaande moeten wij de rijke stof ter wille van een duidelijke behandeling systematisch indeelen.

In navolging van Boucabeille aldus:

I. De operatiën van het *IIe* leger tot aan zijn poging tot „verkorten” aanval — ik denk hier aan de methode éénige jaren geleden door VON SAUER gepredikt, — tegen Adrianopel.

II. De operatiën van het *Ie* leger tot aan den val van Kirkilisse.

III. De inleidende bewegingen vóór den slag van Loele Boergas en dien slag zelve.

IV. De operatiën van Loele Boergas naar Tsjataldsja.

V. De aanvallen op de linie van Tsjataldsja.

VI. Eindelijk het geregeld beleg van Adrianopel, waartoe het leger van Generaal IWANOF, toen de „VON SAUERSCHE” storm op die krachtige vesting mislukte, werd gedwongen.

In de volgende artikelen zal er naar worden gestreefd elk hunner aan een der bovenaangegeven onderwerpen te wijden, en tot een afgerond geheel te maken.

Van zelf komen daarbij de Turksche verrichtingen en het optreden der wederzijdsche marines ter sprake.

(Wordt vervolgd.)

Enkele punten betreffende de opleiding van het personeel, meer in het bijzonder bij de bereden-artillerie.

Als een zeer voornaam onderdeel van de eigenlijke opleiding van den soldaat moet beschouwd worden: *de opvoeding*.

Het opleidingsvoorschrift der bereden-artillerie (O. V. B. A.) legt hier met recht den nadruk op. In punt 6 van dat voorschrift toch wordt gezegd, dat de oorlog, naast vakkennis en vaardigheid, eischt karaktereigenschappen: moed, zelfstandigheid, ernst, toewijding en offervaardigheid, terwijl punt 7 als eerste eisch van de opleiding noemt: het ontwikkelen van die karaktereigenschappen (de opvoeding).

Bij het doorlezen van deze en de daarop volgende punten van het O. V. B. A. dringt zich allicht de vraag op, of er nog méér dan thans gewoonlijk geschiedt, kan en moet gedaan worden, om het personeel door eene goede opvoeding voor zijn oorlogstaak geschikt te maken. Zulks is te meer van belang, omdat de, in punt 8 van dat voorschrift bedoelde, opvoeding in het voorafgaande levens-tijdperk dikwijls maar al te veel te wenschen overlaat.

Men kan niet volstaan met de, in het opleidingsvoorschrift voorkomende, uitstekende beschouwingen over de opvoeding voor zich zelve eens door te lezen en te overdenken, en dan een hoogst enkele maal met de recruten over eenige der genoemde punten theorie te houden of te doen houden, terwijl de rest van den tijd besteed wordt, om den man te leeren hoe hij het kanon bedient of zijn paard berijdt; men moet zich werkelijk met ernst tot taak stellen, om mannen te vormen die, behalve met deze practische kundigheden uitgerust, ook met een krachtig moreel te velde zullen trekken; die bestand zullen blijken te zijn tegen de ongemakken en de nederdrukkende invloeden van den oorlog, en daarbij steeds gereed en geschikt blijven, om nieuwe vermoeienissen en groot levensgevaar te doorstaan.

Men kan hier natuurlijk niet *alléén* rekenen op de krijgstucht; men moet er *tevens* naar streven, om de onbegrensde medewerking der manschappen te verkrijgen. Napoleon zeide het reeds zoo duidelijk met de volgende woorden: „de uitslag van den strijd hangt voor drie vierden af van moreele invloeden, en slechts voor één vierde van materiele toestanden.” Men moet zich m.i. niet te véél voorstellen van eene soort van natuurlijke geestdrift, die in tijd van oorlog van zelf zal komen. Den tegenwoordigen tijd heeft men genoemd een materialistische tijd: de menschen hechten weinig aan idealen, aan traditiën en aan dergelijke zaken, welke hun geene tastbare voordeelen aanbrengeu.

Vooral de Hollander staat in dit opzicht als een nuchter persoon te boek. Waar men in Frankrijk nog steeds vol vereering is voor „le drapeau”, waar men in Duitschland overal de Kriegervereine huldigt, het leger eene eerste plaats toekent, en de jonge recruten inwijdt in de roemrijke regimentsgeschiedenissen, vindt men bij ons over het algemeen niet veel militaire neigingen. Zelfs op de scholen raakt het onderwijs in vaderlandsche geschiedenis, het verheerlijken van een Maurits of van een de Ruyter op den achtergrond: men leert aan de kinderen dáár thans liever, hoe het huiselijk leven in vroegere tijden was, welke kleederdrachten in zwang waren, enz.

In het leger zelf, is men dikwijls ook zóóveel bezig met de *technische opleiding*, dat de *moreele opvoeding* er onder lijdt, of wel, men heeft eene zekere vrees om zich, door het gebruik van „grootte woorden”, of al te geestdriftig geüite zinnen, voor zijn flegmatieke gehoor belachelijk te maken.

Toch mag dit geen reden zijn, om den recruit te onthouden, wat hij zoo broodnoodig heeft: eene goede moreele voorbereiding voor zijn oorlogstaak. Gaan wij toch eens na, wat wij den man in dit opzicht gedurende zijn diensttijd al niet moeten bijbrengen.

Men stelle zich voor een stedeling, die, weinig opvoeding gehad hebbende, zooals er helaas, velen zijn, den leertijd heeft bereikt om te loten, en na eenigen tijd in dienst te komen. Neiging voor den militairen staat heeft hij veelal in het geheel niet. Zijne gebrekkige opvoeding is niet van dien aard geweest, dat er tijd overschoot, om hem veel vaderlandsliefde in te prenten. Hij vindt veelal dat land het beste, waar het meest te verdienen valt. Vaderlandsche geschiedenis en staatsrecht heeft hij weinig of niet geleerd: de voordeelen van ons onafhankelijk volksbestaan waardeert hij niet door eene vergelijking met het Fransche bewind van Napoleon of met het gruweltijdperk van een Alva. Veelal heeft hij wél eene vage ontevredenheid over de inrichting van de bestaande maatschappij, terwijl hij het leger heeft hooren noemen eene kapitalistische instelling, die veel geld verslindt, dat, naar men er bij verzekerd heeft, veel nuttiger zou zijn te besteden.

Waarom komt hij nu op den bepaalden dag bij de keuring en bij de inlijving, en waarom laat hij zich op den trein zetten, om in het aangegeven garnizoen te worden gekleed en geoefend?

Voor den hier beschreven militieplichtige, die gelukkig *niet* moet geacht worden een voorbeeld van *den* Nederlandschen militieplichtige te zijn, is het antwoord op deze vragen: alleén omdat de wet hem verplicht; omdat hij weet, dat hij anders wordt veroordeeld of, bij een vlucht buitenslands, zijn vaderland niet ongestraft meer zou mogen binnenkomen.

Blijven wij nu bij dezen man, en zien wij, wat wij — meerderen — van hem moeten maken. Wij moeten van hem maken een soldaat, die zoowel in vreedstijd als in oorlogstijd, geschikt is voor zijn taak.

In vredeftijd verlangen wij van hem ordelijkheid en gehoorzaamheid; dat hij zich steeds oirbaar in het openbaar gedraagt, ijver betoont bij de voor hem moeielijke oefeningen; wij vertrouwen hem materieel toe, en stellen hem soms op een verantwoordelijken post; hij moet, zonder morren, bij manoeuvres, enz. groote marschen afleggen en bijzondere vermoeienissen doorstaan; bij thuiskomst, ook als hij zonder toezicht is, niet éérst aan zich zelve denken, maar zijne paarden gaan verzorgen; hij moet zich wennen aan militaire stiptheid, en hij moet zich ook dan aan het gezag onderwerpen, als hij meent, dat dit onoordeelkundig, of zelfs minder rechtvaardig, wordt toegepast.

In oorlogstijd zijn de eischen nog veel zwaarder. Is hij bij het uitbreken van den krijg met groot verlot, dan moet hij onverwijld zijn werk en zijn verdienste in den steek laten; hij moet afscheid nemen van familieleden, c.q. vrouw en kinderen, en zich op weg begeven, om de gevaren en ontberingen van het gevechtveld tege- moet te gaan. Is de streek, waar hij verblijf houdt, reeds door den vijand bezet, of van het overige gedeelte van het Rijk afgesneden, of werkt hij bijv. in Duitschland, dan verlangen wij van hem den *grooteren* moed, dat hij zich *niet* bij die omstandigheden nederlegt, door zich te verbergen achter de onmogelijkheid om zich bij het regiment te melden: neen! al ware het vermomd, of langs slinksche wegen, wij willen hem bij zijne batterij zien aankomen, want wij kunnen hem dáár — vooral bij de tegenwoordige minimumsterkte — *niet* missen.

Nu moet hij te velde, en aldáár, op allerlei manieren, zijn leven blootstellen. Nu komt het er weder op aan, of hij heeft geleerd, dat plichtsgevoel, vaderlandsliefde en eer van het korps gaan boven eigenbelang en vreesachtigheid.

Niet door eene goede discipline alléén brengt men een man in het vuur, om aldáár desnoods bij zijn stuk te vallen. Er zijn voor een zwak individu vóór dien tijd nog duizende middelen, om zich aan de gevaren te onttrekken. Zoo kan de man zich ziek melden: wie zal per slot van rekening een lafaard, die zich van dit middel wil bedienen en het met eenige handigheid toepast, op zijne plaats kunnen houden? ¹⁾ Het is voornamelijk de moreele opvoeding, die

---

1) Zien wij, als voorbeeld, wat een ooggetuige uit den oorlog van 1870 hierover schrijft:

„Ces derrières d'une armée ne doivent jamais être, au reste, ce qui lui fait le plus d'honneur. Nous trouvons frequemment au bord de la route des fantassins couchés; quand notre médecin en chef leur demandait ce qu'ils avaient, les uns se plaignaient d'un mal au pied, les autres d'une colique, d'autres d'autre chose encore . . .

. . . Un fait digne de remarque, c'est que les hommes malades, ou se disant tels, n'appelaient jamais à eux, quand passait l'ambulance. Si nous ne les apercevions pas, surtout quand ils se cachaient, ils étaient facilement perdus à tout jamais pour l'armée . . . Ainsi commençait dès nos premières marches, avant toute fatigue sérieuse avant, tout combat cette diminution d'effectif qui, en trois mois, devait s'élever pour la division Metman au chiffre effrayant

hier preventief zal moeten werken. Verder kan de man met voorbedachten rade *zoek raken*, bijv. in het kantonnement, of als ordonnans; hij kan trachten, zich als ziekenverzorger uit de gevechtlinie te verwijderen, zich bij de telefoonlinie of op andere plaatsen *verdekt opstellen*, enz. ¹⁾

Juist de vermeerdering van het aantal *zelfstandige* opdrachten, welke tegenwoordig aan den man gegeven zullen worden, brengt in dit opzicht nieuwe gevaren mede, die men door het versterken van het moreel zal moeten bestrijden.

Maar ook bij de voorwagens der in stelling staande stukken, waar het toezicht-houdende kader gering in aantal is, is het gevaar voor een paniek niet gering, terwijl in dit opzicht nog in het bijzonder de aandacht gevestigd moet worden op de treinsoldaten, wier werkzaamheden nog veel minder onder het oog van officieren en kader verricht worden, zoodat zij nog spoediger onder den indruk kunnen komen van de nadeelige invloeden van het gevechtsveld en van wat daarachter is. Men leest dan ook in bijna alle oorlogen van ernstige panieken, die bij de treinen zijn ontstaan; zoo o. a. ook bij Moekden in den Russisch-Japanschen oorlog. Iedereen die voorbeelden wil lezen van de werking, die de nabijheid van den vijand, het gezicht van de toegebrachte verliezen en het voortdurende eigen-levensgevaar op het gemoed van den soldaat uitoefenen, behoeft onder de krijgskundige lectuur niet ver te zoeken. Wij noemen slechts Zola's „débacle” of de „Souvenirs de Sebastopol” van den grooten Tolstoi,

de plus de 5000 hommes, c'est à dire environ la moitié” (Journal d'un aumonier militaire 1870, de Meissas).

Als tweede voorbeeld:

„Je regarde l'infanterie de notre seconde brigade avancer vers les vignes. Le canon commence à gronder; un soldat s'affaisse et demeure étendu sur le sol derrière son bataillon, qui continue de marcher.

— Déjà blessé, mon pauvre ami?

— Non monsieur, mais je suis malade.

— Comment malade! Il est bien temps de le dire... Vous ne deviez pas marcher jusqu'ici, si vous étiez vraiment malade. Maintenant, si vous ne vous sentez pas de force à avancer, il faut au moins reculer; car en vous croyant ici à l'abri du danger, vous vous feriez une étrange illusion. Allons, allons, debout! Vous n'entendez donc pas la musique que les Prussiens commencent à nous faire?

Il ne l'entend que trop bien, le pauvre diable; mais ces sifflements qui hachent l'atmosphère semblent paralyser toutes ses facultés.” (id.)

1) De reeds aangehaalde schrijver de Meissas vertelt hierover bij een uitval uit Metz o. a.:

„Mais des soldats se sont aperçus déjà, qu'on trouve l'isolement de ce côté et, comme il arrive toujours au moment de la bataille, ils sont venus s'y cacher.

— Tiens, qu'est-ce que vous faites donc là?

— Nous cherchons notre régiment.

C'est un cliché; tous ces poltrons font la même réponse. Après la guerre ils s'entendront encore pour se vanter d'exploits pareils, et assourdir leur entourage par la narration des prétendus dangers, auxquels ils n'auront échappé que par miracle.”

waarin op meesterlijke wijze de handelingen en gedachten van den soldaat op het gevechtsveld worden beschreven.

De lezing van dergelijke werken zal echter bij menigeen de overtuiging hebben gewekt, dat men den soldaat tegen de nadeelige invloeden van het slagveld, tegen het gezicht van de verschrikkelijke verwondingen, welke hij daàr aan zijne kameraden ziet toebrengen, en tegen de ontberingen, die hij er zal hebben te lijden, moet trachten bestand te maken; dat men er hem in elk geval over spreken moet, om hem eventueel niet geheel onvoorbereid aan dat alles bloot te stellen. Men moet hem dan tevens voorbereiden op de verrassingen van het slagveld: onverwachte cavalerieaanvallen, vuurovervallen, enz. en hem er mede vertrouwd maken, dat in dergelijke gevallen alléén een kalm en vastberaden optreden, gepaard aan den onverzettelijken wil, om tot het laatste toe zijn plicht te doen, tot eene goede uitkomst zal kunnen leiden.

Tevens moet men den man hierbij doen begrijpen het nut van eene goede krijgstucht; hij moet leeren inzien, dat hoe beter eene afdeeling aan tucht gewend is, des te minder de kans bestaat, dat de slechte neigingen van het individu zich in daden zullen omzetten. Indien het bij de besprekingen in vreedestijd gelukt, het vertrouwen van den man te winnen, doordat men hem raad geeft over zijne gedragingen in en buiten dienst; zich in zijn toestand van aanvankelijke onbeholpenheid verplaatst, hem op den goeden weg tracht te houden en waarschuwt tegen het kwade; hem opwekt, de goede, van huis medegebrachte gewoonten in eere te houden, en aan den anderen kant hem het noodzakelijke van eene goede krijgstucht leert inzien, dan zal hij zich als van zelf naar die krijgstucht leeren schikken. Maar al te veel hoort men nog, dat een meerdere over een soldaat zegt: „die man deugt niet, hij is al van het begin af aan een slecht individu geweest,” enz.; hiermede mag men *geen* genoegen nemen; de vraag is, wat er, behalve een c.q. straffend optreden, gedaan is, om hem te verbeteren, hem de tucht te leeren verstaan en hem de noodzakelijkheid daarvan te doen begrijpen.

In oorlogstijd heeft men de discipline vooral ook daarom noodig, omdat, zooals bekend is, de krijg slechts voor een zéér klein deel bestaat uit vechten, voor de rest uit marcheeren, het verrichten van nachtelijken arbeid, voorpostendienst en ander afmattend werk, waarbij alle poëzie op den achtergrond geraakt. Bij de vele marschen en contra-marschen, die veelal onvermijdelijk zijn, bij slecht weer, en met eene somtijds zéér ontoereikende verpleging, zal er veelal een groote wissel op de krijgstucht van den troep worden getrokken. Ook dan zal de goede wil van den enkeling, een resultaat van zijne doelmatige opvoeding, véél gewicht in de schaal leggen. De persoonlijke invloed van de meerderen, van den hoogste tot den laagste, een goed voorbeeld en opgewektheid in het voorgaan, zullen dan tevens van grooten invloed zijn. Zeer terecht wordt dit in punt 10 van het

O. V. B. A. onder de aandacht gebracht. Veel te veel ziet men nog hiertegen in vreedestijd zondigen. Iedereen zal voorbeelden uit zijne omgeving weten van kader, dat te laat komt op appels, of dat op het allerlaatste oogenblik in eene rijles verschijnt; ook komt het voor, dat meerderen hunne ontevredenheid over bepaalde maatregelen of toestanden niet voor hunne ondergeschikten weten te verbergen, of zich zelfs in hunne tegenwoordigheid onbehoorlijk uitlaten. Door dergelijke verkeerdheden wordt zeer veel kwaad gesticht; de manschappen zien er uit, dat de meerderen het zelf met den dienst ook niet zoo nauw nemen of wel dat zij zelven het gezag niet hoog houden. Wanneer verder aan meerderen het houden van theoriën wordt opgedragen, zonder dat zij zich daartoe behoorlijk hebben voorbereid, zoodat zij de stof niet beheerschen — wat bijv. voorkomt indien de opdracht onverwachts wordt gegeven — dan bemerkt het gehoor al heel spoedig, dat de onderwijzer zelf niet op de hoogte is; de belangstelling daalt spoedig beneden peil, en aan het prestige van den meerdere wordt een groot nadeel toegebracht. Men geve dus steeds de gelegenheid, om zich behoorlijk tot het houden van theoriën voor te bereiden en eische met gestrengheid, dat dit steeds geschiedt.

In het voorgaande werd o. a. getracht enkele omstandigheden te noemen, die de noodzakelijkheid aantoonen, om de manschappen met een zoo sterk mogelijk moreel op het slagveld te brengen. De vraag rijst nu: op welke wijze geven wij het best de opvoeding, die de man bij zijne opleiding zoo broodnoodig heeft.

Terecht zegt punt 9 O. V. B. A. dat de militaire opvoeding aan geen bepaald gedeelte van den diensttijd of aan bepaalde verrichtingen is gebonden, terwijl zoowel de verrichtingen van den inwendigen dienst, als het onderricht en de oefening, daaraan dienstbaar gemaakt moeten worden.

Bij het eerste onderricht aan de recruten moet men reeds één of meer uren per week aanwijzen om door *officiëren* besprekingen te doen houden over de bestemming en inrichting van het leger, de beteekenis van de begrippen eer en vaderland; over het Vorstenhuis; over de krijgstucht en de noodzakelijkheid daarvan; over de militaire wetten, voorzoverre deze voor den soldaat van belang zijn; over het gedrag van den militair in het openbaar, in bijzondere omstandigheden, enz. Ieder officier, die met het houden van deze besprekingen wordt belast, moet zich eigen maken, om op eene zéér populaire wijze en met eenvoudigen spreektrant, na eene *behoorlijke* en *degelijke voorbereiding*, zijne onderwerpen te behandelen. Door toepasselijke voorbeelden moet hij zijn gehoor weten te boeien; hij moet door het stellen van eenvoudige vragen zich af en toe overtuigen, dat hij begrepen wordt. Gelukt het hem, de juiste wijze te vinden, om de belangstelling van zijn gehoor te wekken, dan zal het hem hoe langer hoe gemakkelijker vallen, om de hem opgelegde, zéér loonende taak

te volbrengen. Tot deze taak behoort mede, dat hij tracht het zedelijk gehalte van zijn gehoor te verheffen; dat de onderwijzer doordrongen is van wat men in Frankrijk heeft genoemd „la mission sociale de l'officier.” De goede elementen, die in het leger worden ingelijfd moeten beschermd worden tegen den verderfelijken invloed van enkele slechte individuen; zij moeten verder geleid worden in de goede richting; de zwakken moeten gesteund worden. De tijden zijn gelukkig voorbij, dat dronkenschap en liederlijkheid veelvuldig onder de militairen voorkwamen; toch kan men nog niet zeggen, dat in dit opzicht het einddoel, waarnaar gestreefd moet worden, is bereikt: na een feest- of kermisavond bijv. laat de rust op de kamers nog wel eens wat te wenschen over. Ook in dit opzicht rust op de officieren de taak om, door te waarschuwen tegen onmatigheid en tuchteloosheid, in woorden of daden, verbetering aan te brengen. Verder moeten zij hunne gedachten laten gaan over de intellectueele ontwikkeling van hunne manschappen, door goede lectuur in den vrijen tijd: hoe weinig wordt er dikwijls in dit opzicht gedaan! Wel zijn er bij de cantines veelal kleine bibliotheken, maar hoe zelden ziet men goede lectuur werkelijk *in handen* van den man. Dit laatste geldt ook voor het kader zelf, dat door het lezen van degelijke werken, ook op krijgsgeschiedkundig gebied, zijn tijd veelal vrij wat beter zou kunnen besteden, dan thans geschiedt.

Mocht men er in slagen, bij wat meer comfort op de manschappenkamers, te verkrijgen dat aldáár wat meer intellectueele arbeid verricht werd, dan zou zulks voorzeker een groote stap in de goede richting zijn.

Gaan wij nu nog eens na, wat er op het gebied van opvoeding kan geschieden tijdens de eigenlijke oefeningen zelve. Al dadelijk moet ons hier van het hart, dat die oefeningen bij de bereden artillerie voor den man zelf in de laatste jaren niet meer zóó opwekkend zijn als vroeger. Voorheen hield men veel gesloten exercitiën, als bijv. batterijschool, waarbij van de handigheid der stukrijders zéér veel gevergd werd, zoodat hunne volle aandacht werd gevraagd; kwam men in stelling, dan was al het personeel dadelijk in volle actie; bij de gevechtsoefeningen kwamen veelvuldige stellingveranderingen, meestal in snelle gangen, voor; de scholen te voet verliepen veel opgewekter en meer afwisselend dan zulks tegenwoordig, veelal tengevolge van de gewijzigde omstandigheden en veranderde reglementen, het geval is. Thans kan het voorkomen, dat eene batterij — b.v. bij eene gecombineerde oefening met infanterie — naar den rand van eene heide gebracht wordt en aldáár — veelal in stap — in stelling komt, om uren lang niet meer van plaats te veranderen. De officieren, het grootste deel van het kader, de telefonisten en ordonnansen blijven dan in actie; er wordt verkend, waargenomen en ingeschoten; het vuur wordt verdeeld, volgens de regelen die daarvoor zijn vastgesteld; na de oefening volgt er wellicht nog eene

belangrijke tactische bespreking. Vraagt men zich nu echter af, wat het gros van de kanonniers en stukrijders tijdens de oefening heeft gepraeesteerd dan kan het antwoord daarop veelal niet bevredigend zijn. De kanonniers hebben, voor een deel, gezeten op hun stoeltje, eenige mechanische verrichtingen uitgevoerd: de stukrijders hebben een groot deel van den tijd bij hunne paarden gerust. Men gevoelt, dat tegen een dergelijken gang van zaken dient te worden gewaakt, om te beletten, dat een gevoel van verveling zich van een groot deel der manschappen zal gaan meester maken. Zoo iets is bij de oefeningen te voorkomen door: 1ste. besprekingen, welke evengoed *na thuiskomst* gehouden kunnen worden *niet* op het terrein te houden, 2de. den daardoor vrijkomenden tijd te besteden voor het houden van oefeningen, waarbij het personeel weder in actie komt (bijv. eene stellingverandering), 3de. ook tijdens het vuur der batterij zelve voor afwisseling te zorgen, door oefening van den gevechtstrein, nummerverwisseling bij de stukken, verplaatsing der vuurmonden met handen over kleine afstanden, enz. Indien de man zijne belangstelling in de oefeningen zou verliezen, gaat daarvan ook geene opvoedende kracht meer uit; de soldaat zou niet meer den indruk maken van activiteit en opgewektheid, doch van loomheid en slaperigheid.

In het voorafgaande werden enkele punten genoemd, waarop, bij de opleiding van het personeel, de aandacht dient te worden gevestigd. Daarbij werd nog niet gesproken over hetgeen den man nog speciaal met het oog op een eventueelen oorlogstoestand door zijn officier-onderwijzer moet worden geleerd. Als voorbeeld hiervan volgen hier eenige punten, ontleend aan een fransch werkje: „le soldat dans la guerre de demain, causeries morales sur la guerre, par le Lieutenant RIMBAULT.” De schrijver geeft daarin — op eene, voor ons oordeel wel wat te chauvinistische, manier — eene reeks van voordrachten, welke hij met zijne manschappen houdt. De eerste voordracht behandelt de mobilisatie: nimmer achterblijven; geen rumoerige opkomst; spoedig aanmelden bij het onderdeel, geen onnoodige drukte bij het afscheid nemen van familieleden, enz. Vervolgens wordt in een tweede bijeenkomst besproken: de concentratie, met toepasselijke voorbeelden uit 1870, die natuurlijk voor de Franschen van meer actueel belang zijn dan voor ons; er wordt verder theorie gehouden over de eigen grenzen en, met een enkel woord over de legers der nabuurstaten. Eene belangrijke voordracht volgt, over de matigheid en over het onderhouden van eene goede gezondheid te velde; gebruik van eenvoudige verbandmiddelen; over de instandhouding van eenen goeden en opgewekten geest, met talloze voorbeelden uit de roemrijke dagen van Napoleon I, enz. Een ander deel wordt gewijd aan de gedragingen in den veldslag zelf; niet bevreesd zijn voor den schitterenden dood van den krijgsman op het slagveld; gedragingen in het gevecht, onder onverwacht vuur van artillerie of infanterie;

tegen cavalerie; handelingen van patrouilles; opwekking van den offensieven geest; enz. Een volgend hoofdstuk is gewijd aan *de vrees* en de middelen om deze te overwinnen; aan de paniek en het gevaarvolle en onzinnige daarvan; verder wordt er gesproken over de chefs, over de kameraadschap, over den korpsgeest, enz. Nu komen er voordrachten over de handelingen als men gewond of gevangen is geraakt; in het laatste geval niets los te laten over de eigen troepen; zelfs worden de middelen aan de hand gedaan om eventueel uit de gevangenschap te ontluchten. Eene voordracht wordt ook gewijd aan de menschelijkheid; de oorlogswetten en de toepassing daarvan tegenover gewonden en gevangenen; het gedrag tegenover de bevolking van een veroverd land; de ridderlijkheid, welke den soldaat steeds moet sieren; dit alles doorspekt met vele voorbeelden uit de oorlogen van voorheen.

Uit deze korte opsomming moge voldoende blijken, dat er veel — *zeer veel* — onder is, dat ook voor onze soldaten van groot belang is, en dat men zeker niet moet nalaten, met hen te behandelen.

Moge de lezing van het voorgaande er toe bijdragen, dat in deze richting, zoo mogelijk, nog meer dan thans wordt gehandeld, dan zal zulks, naar onze overtuiging, niet anders dan ten goede kunnen komen aan de krijgswaarde van ons leger.

Breda.

W. H. DOORMAN.

Kapitein-adjutant der Veld-artillerie.

Een en ander over zoeklichten in den landoorlog.

DOOR

C. W. VAN DOODEN,

Kapitein der Genie.

(Vervolg van blz. 17.)

F. Bestrijding en bescherming van zoeklichten.

Bestrijding en bescherming van de zoeklichten hangen ten nauwste met elkander samen. Men zal steeds trachten het rendement van de zoeklichten van de tegenpartij zooveel mogelijk te beperken, waartegen deze zich met geschikte middelen zal trachten te verweren.

Het beperken van het rendement kan geschieden:

- a.* door de zoeklichten onbruikbaar te maken;
- b.* door de waarneming te beletten of te bemoeilijken, of wel de lichtwerking der zoeklichten te hinderen;
- c.* door de zoeklichten af te leiden.

Ad a. Het onbruikbaar maken kan bewerkstelligd worden door beschieten of door handtastelijk optreden.

Het beschieten door infanterie heeft over het algemeen, behalve op zeer kleine afstanden, weinig uitwerking; het kan alleen, met eenige kans op succes, geschieden door schutters, welke zich buiten den lichtbundel, op minder dan 600 M. van het zoeklicht, bevinden, en die bekend zijn met den afstand. Het schatten van den afstand tot een zoeklicht is onmogelijk.

Zelfs wanneer het gelukt het zoeklicht met infanterie-projectielen te raken, is de invloed daarvan gering. Een glazen spiegel kan door zeer veel kogels doorboord worden, alvorens er stukken uit vallen, en, voor dit het geval is, vermindert de lichtsterkte niet.

Soms wordt achter den glazen spiegel een metalen spiegel aangebracht, die, wanneer uit den glazen spiegel stukken vallen, zijn taak, zij het ook op minder volkomen wijze, onmiddellijk overneemt.

Een metalen spiegel kan door infanterie-projectielen niet vernietigd worden.

Het stukschieten van het afsluitglas is eveneens dikwijls van weinig beteekenis; dit heeft slechts, door den optredenden tocht, een minder rustig branden van het licht tengevolge; het kan echter het springen en in elkaar vallen van een glazen spiegel veroorzaken.

Alleen als de lamp, eene koolstaaf, een kabel of iets dergelijks getroffen wordt, zal het zoeklicht uitdooven.

Ook het treffen van bedieningsmanschappen zal de werking na-

deelig beïnvloeden. Hieraan is tegemoet te komen door het zoeklicht achter eene borstwering te plaatsen. Ook verdient het aanbrengen van schilden, als bij de veldartillerie, overweging.

Op grotere afstanden zal men het beschieten van zoeklichten liefst aan de artillerie overlaten; vooreerst is deze beter in staat haar vuur te regelen, en voorts is de uitwerking van scherven en granaatkartetskogels op het zoeklicht grooter dan die van geweerkogels. Het treffen van een zoeklicht met eene granaat is zeer moeilijk, waarom men als regel granaatkartetsen gebruiken zal.

Ten einde het beschieten — vooral het inschieten door artillerie — te bemoeilijken, is het, zooals wij vroeger reeds zagen, noodig het licht slechts korten tijd achtereen te doen schijnen en het dan weder te verduisteren. Dit verduisteren moet zoodanig geschieden, dat het zoeklicht volkomen onzichtbaar wordt; noch het blind, noch het huis van het zoeklicht mag eenig licht doorlaten, terwijl evenmin in de nabijheid van het zoeklicht zich eenig, voor den vijand zichtbaar, licht bevinden mag.

Bij het inschieten op zoeklichten door artillerie is vooral de ligging der min-schoten gemakkelijk waar te nemen, daar de rookwolken der projectielen zich duidelijk in den bundel afteekenen. Bij voorkeur late men de ligging der schoten door zijposten waarnemen. Bij eene schietproef in de V. S. v. A. werd een, op onbekenden afstand ($\pm$ 1200 M.) geplaatst, voortdurend schijnend zoeklicht door het 24ste schot getroffen. Door eene behoorlijke behandeling van het zoeklicht, zal dit aantal echter sterk vergroot kunnen worden.

Wanneer vijandelijke projectielen in de nabijheid van het zoeklicht vallen, kan men dit slechts aan hun uitwerking onttrekken door het te verduisteren en van plaats te doen veranderen, wat dan ook onverwijld behoort te geschieden.

Indien dit niet mogelijk of niet gewenscht is, kan men trachten den vijand te misleiden, wat tegenover niet over afstandmeters beschikkende infanterie wel kans op succes heeft. Men kan dan n.l. het zoeklicht eenigen tijd, b.v. een kwartier, verduisterd laten en het daarna, met gedeeltelijk geopend irisblind, wederom doen schijnen. Op den vijand maakt dit den indruk of het licht achterwaarts verplaatst is. Het zelfde effect krijgt men door bij een zoeklicht op verhoogde opstelling deze laatste wat minder ver uit te schuiven.

Behalve door infanterie en artillerie kan de beschieting worden uitgevoerd door mitrailleurs, welke, zij het dan ook ten koste van veel munitie, meer kans dan eerstgenoemd wapen zullen hebben, om een zoeklicht buiten gevecht te stellen door middel van eene, goed liggende, serie schoten.

Over het algemeen behoeft men — bij een goed gebruik van de zoeklichten — niet al te bevreesd te zijn voor spoedige vernieling door vuur. Zoo vielen bijv. bij de capitulatie van Port Arthur nog 14 van de 23 zoeklichten den Japanners in bruikbaren toestand in

handen. De 9 overige waren grootendeels door infanterie-vuur, op korten afstand afgegeven, vernield.

Men kan een zoeklicht groote bescherming verleenen door dit te plaats en achter eene dekking, waarboven alleen het eigenlijke zoeklicht met zijn verhoogde opstelling (mast of toren) uitsteekt; door het aanbrengen van traversen en eene rugweer tegen terugvliegende scherven, wordt deze bescherming nog meer afdoende.

Niet alleen tegen het zoeklicht zelf, doch ook tegen de stroombron (dynamowagen) zal de vijand zijn vuur richten, wanneer hij althans de plaats daarvan ontdekt. Het is daarom noodzakelijk, door het tegengaan van alle lichtschijnsel bij dien wagen en het aanbrengen van doelmatige maskers en dekkingen, zijn opstelling geheim te houden en hem bescherming te verleenen.

Behalve door beschieten kunnen de zoeklichten en hun stroombronnen vernield worden bij eene geheel of partieel geslaagde bestorming of bij eene overrompeling door eene kleine ondernemende patrouille.

Eene handgranaat, geslingerd tegen zoeklicht of dynamowagen, een sabelhouw over den spiegel, een revolver- of geweerschot op de zoeklichtlamp of op een belangrijk onderdeel van den dynamowagen (b.v. het benzinereservoir) zijn in staat het zoeklicht voor langen tijd, wellicht voor altijd, buiten werking te stellen.

Bescherming van zoeklichten tegen dergelijke ondernemingen wordt uit den aard der zaak het best verkregen door plaatsing achter de verdedigingslijn en door toevoeging van een dekkingsdetachment. Het is hier de plaats nogmaals te wijzen op de noodzakelijkheid dit detachment of een onderdeel ervan tevens te belasten met de bescherming van de waarnemers.

Ad b. Het beletten van de waarneming kan geschieden door middel van licht- en rookmaskers of wel door verblinden van de waarnemers.

Dit laatste tracht men te bereiken door de eigen zoeklichten tegen die van de tegenpartij in te doen schijnen.

Beschikt men echter over enkele groote zoeklichten, dan zal men veelal met succes lichtmaskers kunnen opwekken, door dwars door de bundels der vijandelijke zoeklichten heen te schijnen. Een daarvoor te bezigen zoeklicht moet echter sterker, als minimum even sterk, zijn als die van de tegenpartij.

Rookmaskers kunnen worden opgewekt met behulp van sterk rookgevend projectielen of door het in brand steken van te velde staande gewassen of terreinvoorwerpen. Men houde daarbij evenwel in het oog, dat rookmaskers ook de werking der eigen zoeklichten verhinderen, terwijl men lichtmaskers naar believen kan doen verdwijnen of verplaatsen.

Noch tegen licht-, noch tegen rookmaskers valt veel te doen. Tegen de eerste kan men zoo mogelijk sterker zoeklichten, dan die des vijands, in werking brengen; de laatste zijn zelfs voor de sterkste zoeklichten ondoordringbaar.

Eindelijk zal de aanvaller trachten zich aan de waarneming te onttrekken, vooreerst door voor zijn nadering zooveel mogelijk gebruik te maken van de, in de slagschaduw liggende, terreingedeelten, en overigens door, telkens als hij den bundel ziet naderen, of wel onverwacht, beschenen wordt, zich op den grond te werpen of althans zich te dekken. Op grootere afstanden zal hij meestal kunnen volstaan met stokstijf te blijven staan.

Hij zal voorts alles doen om zijn aanwezigheid geheim te houden, en bijv. het vuur niet openen, alvorens, door uit de stelling afgegeven vuur, verliezen beginnen op te treden.

Door juiste keuze van de uniformkleur en het vermijden van glimmende deelen (blinkende sabelscheden en geweerloopen, verlakte kleppen van kepi's of shako's, glimmende knopen) zal hij zich zoo onzichtbaar mogelijk trachten te maken.

Ook de formaties, waarin de aanvallende troepen zich bevinden, zijn van veel belang. Smalle en diepe opstellingen zijn te verkiezen boven breede, omdat uit den aard der zaak een snel object minder spoedig in den bundel komt dan een breed. De voorkeur wordt daarbij gegeven aan die formaties, welke een smal ontwikkelen tot de tirailleurlinie mogelijk maken. Het oogenblik, waarop deze laatste formatie moet worden aangenomen, hangt geheel af van de terreingesteldheid en de waakzaamheid van den verdediger. Hoe minder slagschaduw het terrein bedekken en hoe eerder en krachtiger de verdediger het vuur opent, des te eerder zal men moeten verspreiden.

Op hellingen, welke naar de stelling afloopen, mogen geen diepe formaties worden gekozen, daar de waarnemers dan te gemakkelijk de sterkte van den troep beoordeelen kunnen. Dergelijke hellingen moeten trouwens met den grootst mogelijken spoed overschreden worden, daar zij gunstige waarnemingskansen bieden.

Voorts zal men, zoodra men ontdekt is en beschoten wordt, slechts sprongsgewijze, in smalle fronten en kleine afdelingen, voorwaarts gaan, zooveel mogelijk met gebruikmaking van de oogeblikken, dat het zoeklicht verduisterd of afgewend is.

Door een juist gebruik van de zoeklichten, volgens de hiervóór beschreven beginselen, zal de verdediger trachten den aanvaller met licht te verrassen, terwijl deze in beweging is, waardoor de kans op ontdekking het grootst is.

Om de verblindende werking van de zoeklichten der tegenpartij te verminderen, kan men de troepen, welke aan hun schijnsel zijn blootgesteld, voorzien van brillen met donkere glazen; ook kan men hen bebladerde takken voor zich uit doen dragen, of, bij den verdediger, op de borstwering doen plaatsen. Door deze handelwijze wordt tevens de zichtbaarheid aanmerkelijk geringer.

Eindelijk kan men, op vlak, goed begaanbaar, terrein, telkens als men tijdens den stormaanval beschenen wordt, de oogen sluiten, zonder evenwel de voorwaartsche beweging te staken. Het zij hier

de plaats om op te merken, dat een troep zich bij den stormaanval nimmer door de vijandelijke zoeklichten mag doen ophouden, doch zich zonder aarzelen op den vijand moet storten.

Door zoo min mogelijk paarden bij de aanvallende troepen in te deelen, zal men voorts trachten de verwarring, welke een noodzakelijk gevolg van de verblindende werking der zoeklichten is, tot een minimum te beperken.

Ad c. Het afleiden van zoeklichten geschiedt door het verrichten van schijnmanoeuvres in andere richtingen, dan waar men de eigenlijke beweging wenscht uit te voeren.

Bij een goed georganiseerden verlichtingsdienst zal deze wijze van doen echter weinig kans op succes hebben.

III. ZOEKLICHTEN BIJ EEN BELEGERINGS-CORPS.

Hoewel de belegeraar, in het algemeen de aanvaller, minder behoefte aan zoeklichten heeft dan de verdediger, zullen zij ook hem zulke onschatbare diensten kunnen bewijzen, dat zij tegenwoordig nimmer bij een belegerings-corps achterwege zullen worden gelaten.

Krachtige zoeklichten zullen zeer te pas komen tot het verlichten van doelen, welke ook gedurende den nacht beschoten worden, alsmede bij het bestrijden van de verdedigende zoeklichten.

Indien de verdediging actief wordt gevoerd en vooral daar, waar de belegeraar betrekkelijk zwak is en zich tot insluiting bepaalt, zullen dergelijke zoeklichten met vrucht aangewend kunnen en moeten worden bij wijze van beveiligingsverlichting.

Kleine, draagbare, of althans gemakkelijk transportabele, zoeklichten zullen in de insluitingslinie worden gereed gehouden om op overeenkomstige wijze als de nabijverdedigingszoeklichten des verdedigers te worden gebruikt voor het geval deze een uitval onderneemt. Bovendien zullen deze zoeklichten bij den aanval worden medegevoerd om de eigen vuuruitwerking te verhoogen en de tegenpartij te verblinden.

Daarvoor komen ook in aanmerking electriche zoeklichten van grooter kaliber, bijv. 60 of 75 c.M., mits deze zeer mobiel zijn, en het terrein hun vervoer toelaat. Hun gebruik bij een aanval is vooral dan zeer aan te bevelen, indien verwacht mag worden dat de verdediger groote zoeklichten in actie brengt.

Zij moeten gemonteerd zijn op inrichtingen, tot het geven van verhoogde opstelling, van zoo licht mogelijke constructie, dus bijv. telescoopmasten op tweeradige affuiten. Ook de dynamowagens moeten zeer licht zijn. De zoeklichten c.a. volgen kort achter de stormende troepen, gaan sprongsgewijze voorwaarts en moeten steeds zoodanig worden geplaatst, dat zij de eigen troepen niet hinderen.

Groote zoeklichten kunnen nog nuttig worden gebruikt door ze flankerend te doen schijnen, op welke wijze zij een lichtmasker vóór de stelling leggen. Op het oogenblik dat de nadering gestuit

wordt en het vuurgevecht een aanvang neemt, wanneer dus de frontaal schijnende zoeklichten des aanvallers in werking worden gebracht, zullen deze lichtmaskers natuurlijk moeten worden weg genomen.

Men zij met het gebruik van deze lichtmaskers zeer voorzichtig, daar zij lichtelijk aanleiding tot verlichting van eigen troepen kunnen geven.

Het verdient nimmer aanbeveling de zoeklichten op de vleugels van de aanvalslinie te doen optreden, daar zij dan den verdediger de frontbreedte van de aanvallende troepen verraden en daardoor eventueele operaties uit de stelling tegen die vleugels vergemakkelijken. Flankeerend schijnende zoeklichten zal men daarom dikwijls zeer ver buiten de aanvalslinie, mits voorzien van eene voldoende dekking, kunnen doen optreden, waarbij echter voor eene goede seingemeenschap met den commandant van de aanvallende troepen gezorgd moet worden.

Zoeklichten, zoowel kleine als groote, kunnen den aanvaller ook belangrijke diensten bewijzen, doordat zij het onderkennen van schijnstellingen mogelijk maken.

Als algemeene regel moet worden aangenomen, dat een aanvaller zijn zoeklichten eerst doet schijnen als hij zekerheid heeft, dat de verdediger weet, waar hij zich bevindt, of wel op het oogenblik, dat het hem onverschillig is geworden of de verdediger zulks bemerkt.

Eene uitzondering hierop moet worden gemaakt door de evenbedoelde flankeerende verlichting. Deze moet natuurlijk aanvangen, vóór dat de vijandelijke zoeklichten gelegenheid hebben gehad objecten te verlichten. Ten einde den verdediger op een dwaalspoor te brengen, moeten dergelijke flankeerende verlichtingen herhaaldelijk tot zuiver demonstratieve doeleinden worden uitgevoerd, ook op tijdstippen, dat men volstrekt niet van plan is tot een aanval over te gaan. Doet men dit niet, dan zal door het verschijnen van de lichtmaskers, de verdediger als het ware gewaarschuwd worden, dat er iets bijzonders zal plaats hebben.

Herhaaldelijk zal een aanvaller zijn zoeklichten bezigen om de aandacht van den verdediger af te leiden, door eene, met eene demonstratie belaste, afdeeling er een ruim gebruik van te doen maken, doch den eigenlijken aanval elders in donker te doen.

De wijze, waarop een belegeraar zijn zoeklichten overigens gebruikt, komt, met in acht name van het vorenstaande, in hoofdzaak overeen met het gebruik bij den verdediger, en zal daarom geen verdere toelichting behoeven.

(Wordt vervolgd.)

blz. 210.

Het Servische Roode Kruis.

DOOR

W. HINGMAN.

Gep. Generaal-Majoor.

Het Nederlandsche Roode Kruis, krachtig door het volk gesteund, heeft gedurende den Balkan-oorlog ten volle zijn plicht vervuld. Spoedig daarna stond het voor eene moeilijke beslissing.

De oorlog der verbonden Balkan-Staten tegen Turkije was wel door het terugdringen der Turken geëindigd, doch onder de bondgenooten was, bijna onmiddellijk daarna, een jammerlijke krijg, die met ontzettende wreedheid werd gevoerd, over het verdeelen van den buit ontstaan.

Andermaal werd hulp gevraagd, o.m. door Servië.

Mocht men deze verlenen, nu hebzucht en felle rassenhaat oorzaken van den vernieuwden strijd waren?

Van vele zijden gingen stemmen daartegen op; men noemde het aanmoedigen van den oorlog, en wraakte het beleid der regeeringen die wel roekeloos tot den oorlog overgingen, doch verzuimd hadden het lot der slachtoffers daarvan te verzekeren.

De stem der menselijkheid heeft ook ditmaal gezegevierd.

De berichten omtrent de noodzakelijkheid der hulp, door het ontzettend aantal gewonden en het groot gebrek aan geneeskundigen en verplegenden, hebben den doorslag gegeven en eene compleet uitgeruste ambulance van het Nederlandsche Roode Kruis onder leiding van DR. LINGBEEK werd 23 Juli 1913 naar Belgrado afgezonden. Deze ambulance heeft aldaar zeer belangrijke diensten bewezen en is reeds sedert eenige maanden in het vaderland teruggekeerd.

Servië heeft gedurende den jongsten oorlog tegen Turkije onze aandacht getrokken door den krachtigen bijstand van Nederlandsche artsen in zijne hospitalen, hunne brieven en berichten, en, niet minder, door hunne voordrachten na beëindiging van den oorlog.

Onder de uitgegeven geschriften der IXe Internationale bijeenkomst der Vereeniging van het Roode Kruis te Washington (7-17 Mei 1912) komt een verslag voor van DR. V. M. SOUBOTITCH, Servisch-regeerings-afgevaardigde ter genoemde vergadering, tevens Secretaris en afgevaardigde van het Servische Roode Kruis.

Dit rapport bevat de geschiedenis dier Vereeniging en is, als zoodanig, ook voor ons belangrijk.

Deze geschiedenis loopt over 36 jaren en is vooral merkwaardig omdat Servië gedurende dezen tijd meermalen aan belangrijke oorlogen heeft deelgenomen.

Ook in Servië heeft DUNANT'S „Souvenir de Solférino” groote geestdrift verwekt.

In het „Burger-Casino” te Belgrado hield Servië's eerste chirurg, DR. VLADAN GÉORGEVITCH, een leerling van PROF. BILLROTH, in de eerste helft van Januari 1876 twee voordrachten over genoemd geschrift en voegde hier aan toe het verhaal van eigen ondervinding, gedurende den Fransch-Duitschen-oorlog opgedaan.

Hij wekte daarbij tevens tot geregelde hulp aan zieken en gewonden op. Onder den machtigen indruk van het gesprokene, verklaarde de Voorzitter van genoemd Casino, GEORGE SIMITCH, dat het bestuur het initiatief zou nemen tot het oprichten eener menschlievende vereeniging, zooals DR. GÉORGÉWITCH had aanbevolen.

Over het genomen besluit liet men geen gras groeien.

Op 18 Januari 1876 had eene publieke vergadering in genoemd Casino plaats; na korte toelichting door DR. GÉORGEVITCH, werd met algemeene stemmen verklaard, dat de oprichting van eene Servische Roode Kruis-Vereeniging *onmisbaar* was.

Eene voorloopige commissie van 37 leden, met uitgebreide volmacht, werd gekozen en de aartsbisschop van Belgrado tot Voorzitter daarvan benoemd. Slechts *twee* vergaderingen dezer Commissie waren noodig om de Statuten vast te stellen en deze werden reeds op 23 Januari d.a.v. door de Regeering bekrachtigd.

25 Januari werd in eene groote publieke vergadering het Servische Roode Kruis opgericht.

Het Hoofdcomité zou bestaan uit 60 leden, waarvan 40 inwoners van Belgrado en 20 ten platten lande.

Eene algemeene inschrijving ten behoeve der gestichte Vereeniging werd geopend.

Aan het Internationaal-Comité van Genève werd de oprichting medegedeeld. Als een gevolg van dit laatste zorgde genoemd Comité voor eene algemeene kennisgeving aan de bestaande Roode Kruis-Vereenigingen der verschillende Staten, en zien wij uit de daarop betrekking hebbende 32ste circulaire van 14 Juni 1876, dat het Servische Roode Kruis op dien datum, behalve het Hoofdcomité reeds 29 plaatselijke comités gevormd had en 1572 leden bezat. Bovendien werd in deze circulaire opgeteekend, dat, op verzoek der jonge vereeniging, Servië tot de Conventie van Genève was toegetreden.

Wanneer wij, aan de hand van het Rapport, de lotgevallen van het Servische Roode Kruis volgen, vinden wij, ten opzichte van elk der aan te geven onderdeelen, het volgende:

Eerste voorbereiding. Uit den inhoud der circulaire van het Internationaal Comité is de voortvarendheid der Servische vereeniging gebleken; het aantal comite's steeg spoedig tot 35, dat der leden tot 2000.

Bij het Departement van Oorlog werd een „Gouvernements-Commissaris tot regeling der bijzondere hulp” benoemd; deze trad bemiddelend op, waardoor het verband tusschen Regeering en Roode Kruis op goede grondslagen werd gevestigd.

Onmiddellijk na de samenstelling der comite's, waren practische en

theoretische cursussen tot opleiding van verplegenden geopend, waardoor bij den aanvang van den oorlog van 1876 tegen Turkije (20 Juni) 103 leerlingen voldoende examen konden afleggen.

Door ruim toevloeiende gaven kon eene groote hoeveelheid genees- en verband-materieel, chirurgische instrumenten en middelen tot ziekenvervoer worden aangeschaft en de hand worden gelegd op een aantal geneesheeren uit den vreemde, waaronder chirurgen van naam.

Oorlog van 1876. Reeds spoedig na het uitbreken van dezen oorlog, riep het Internationaal-Comité te Genève, op verzoek van het Servische Roode Kruis, bij circulaire N°. 33 van 8 Juli 1876, de hulp in van *alle* bestaande Roode Kruis-vereeningen, niet alleen ten behoeve van Servië, maar ook van Montenegro en van Turkije. Aan Servië schonk het Comité 5000 Frs.

Daar de Turksche „vereening tot hulp van gewonden” na den dood van haren stichter, DR. ABDULLAH BEY, geene teekenen van leven meer gegeven had, was het voor het Internationaal-Comité onmogelijk een „algemeen bureel van correspondentie”, als tusschenpersoon der oorlogvoerende partijen samen te stellen, zooals de conferentie van Berlijn aan genoemd comité had opgedragen.

De jonge Servische Roode Kruis-vereening heeft in dezen oorlog eene voorbeeldige bedrijvigheid ontwikkeld.

Hoofd- en verdere comité's regelden zoowel den geheelen, uitgebreiden administratieven arbeid, als dien op de slagvelden en in de hospitalen. Bij elk der vijf legerkorpsen bevond zich een commissaris van het Roode Kruis.

De strijd was zeer ongelijk en het aantal slachtoffers zeer groot.

Het Roode Kruis leverde aan het leger en de hospitalen 34 artsen en meer dan 200 verplegers en pleegzusters.

Het Roode-Kruis-hospitaal te Belgrado, dat uitstekend was ingericht, bevatte 164 bedden voor zieken en gewonden.

Afgevaardigden van het Roode Kruis bezochten voortdurend de hospitalen in de nabijheid van het oorlogstooneel en der etappenplaatsen om zich te overtuigen, dat het den verpleegden aan niets ontbrak.

Het Roode Kruis ondersteunde met allerlei benodigdheden 54 ziekeninrichtingen, enkele daarvan dreven zelfs geheel op deze hulp.

Met recht kon verklaard worden, dat, gedurende den geheelen duur van den oorlog, slechts enkele gewonden zonder bemoeiing van het Roode Kruis verpleegd zijn geworden en toch heeft hun aantal ongeveer 30.000 bedragen. De zorgen van het Roode Kruis duurden nog verschillende maanden na het sluiten van den vrede voort.

In de dankbetuiging aan het Roode Kruis kon Servië's Vorst MILAN verklaren, dat deze vereening gewichtiger diensten aan het leger had bewezen, dan de Staat bij machte was geweest te verleenen.

Het Centraal-comité maakte van deze gunstige gelegenheid handig gebruik, om de Roode-Kruis-vereening te reorganiseeren en de statuten om te werken.

Oorlog van 1877—78. Gedurende den loop van den vorigen oorlog had het Servische Roode Kruis groote ondervinding opgedaan en daarvan uitstekend gebruik weten te maken, zoodat bij het vernieuwen der vijandelijkheden, (ditmaal in aansluiting met Rusland,) met Turkije op 1 December 1877, deze vereeniging met groot vertrouwen kon optreden, en, door belangrijke gaven gesteund, haar plicht ten volle kon vervullen.

Behalve het algemeen magazijn te Belgrado, werden, meer in de nabijheid van het oorlogstooneel, *twee* groote depots ingericht, alles bevattende wat voor de ambulances en hospitalen benoodigd mocht zijn. Deze depots stonden onder toezicht van de *vier* commissarissen van het Roode Kruis, toegevoegd aan de aan den krijg deelnemende *vier* Servische legerkorpsen.

Het Roode Kruis beschikte voor den dienst in reserve-hospitalen en bij dien der etappen over 12 medici en 150 verplegers; het nam even als gedurende den vorigen oorlog, alle administratieve beslommingen op zich.

De comite's stelden zich op de hoogte der plaatselijke hulpmiddelen en zorgden voor bruikbaar personeel.

Toen het leger verder in vijandelijk land doordrong, werden door de *vier* commissarissen van het Roode Kruis nieuwe comite's opgericht, die onschatbare diensten aan zieke en gewonde Serviërs hebben bewezen.

Toch strekten zich de zorgen van het Roode Kruis ook uit tot de op het slagveld hulpeloos achtergelaten Turken; geheel overeenkomstig de bepalingen der Conventie van Genève.

Het Servische Departement van Oorlog had reeds bij den aanvang van den oorlog (1 December 1877) daartoe eene uitvoerige instructie uitgegeven. Deze instructie bevatte, in *acht* paragrafen, de hoofddenkbeelden der Conventie. Aan de bevelhebbers werd bevolen den inhoud aan alle ondergeschikten mede te deelen en zich stipt daarnaar te gedragen.

De zieke en gewonde Turken, die niet getransporteerd konden worden of aan de eigen voorposten overgegeven, moesten, geheel op de zelfde wijze als de eigen zieken en gewonden, in de Servische ambulances en hospitalen worden opgenomen en verpleegd. Na genezing moesten zij als krijgsgevangenen worden aangemerkt.

Het onderscheidingsteeken der Turksche vereeniging „tot hulp der gewonden”, de Roode Halve Maan op wit veld, werd door Servië erkend en daaraan de zelfde rechten toegewezen als het Roode Kruis.

Alle Servische officieren moesten, door onderteekening, blijkgeven, dat zij met deze lastgeving bekend waren.

Het aantal zieken en gewonden, dat verpleegd is geworden, bedroeg ongeveer 10.000.

Na het eindigen van den oorlog bleef het Servische Roode Kruis zich het lot der daarbij gewonde en ziekgeworden krijgers aantrekken

en bracht veel bij tot het instellen van eene wet tot ondersteuning der slachtoffers van den oorlog en hunner hulpbehoevende gezinnen.

Oorlog van 1885. De plotseling op 2/14 November 1885 uitgebroken oorlog met *Bulgarije* verraste het Servische Roode Kruis te midden van voorgenomen reorganisatiën en liet deze vereeniging geen voldoende tijd om alle noodwendige voorbereidselen te treffen.

Alle voorradige materialen van het Roode Kruis werden aan het leger afgestaan. Het Roode Kruis was eenigen tijd vóór het uitbreken van den oorlog, in het bezit gekomen van 1½ Transport-colonne, en had daarna, op verzoek van het oorlogsdepartement, nog 1½ colonne aangekocht, zoodat het ten dienste van het leger kon stellen 3 volledig uitgeruste colonnes, bestaande uit 45 ziekenkarren (voor 4 zwaar- of 8 lichtgewonden), 3 bagagewagens met verpleegmiddelen en 6 voertuigen met ambulance-materieel.

Na de eerste gevechten werden 1000, spoedig daarna 2000 gewonden naar Belgrado overgebracht.

Door groote inspanning van het Roode Kruis werden alle opgenomen en verpleegd.

Boven en behalve alle groote dagelijksche uitgaven, kocht de vereeniging voor 146.000 Francs algemeene-, en voor meer dan 25.000 Francs zuiver chirurgische benoodigdheden.

Een belangrijk aantal medici en verplegenden werd in dienst genomen en de toen bestaande 105 comités ontwikkelden groote bedrijvigheid.

Het gebouw van het Roode Kruis te Belgrado werd tot hospitaal ingericht, de andere hospitalen werden uit het hoofdmagazijn van het noodige voorzien, terwijl de comités toezicht uitoefenden op alle plaatselijke zieken-inrichtingen.

Alleen tot verbetering der voeding van de zieken gaf het Roode Kruis meer dan 10.000 Francs uit; voortdurend werden versnaperingen uitgedeeld.

Herstelde zieken en gewonden werden van warme kleding, en van reisgeld, voldoende om hunne haardsteden te kunnen bereiken, voorzien. Een informatie-bureau werd ingericht en heeft veel nut gesticht. Officieele opgaven vermelden, dat, in *Bulgarije*, 77 gewonde Serviërs werden verpleegd, benevens 2919 gevangenen, terwijl *Servië* 204 gewonden *Bulgaren* heeft opgenomen en 1432 gevangenen maakte.

Het rapport geeft aan, dat, gedurende deze drie oorlogen, aan *Servië* belangrijke hulp van buiten werd verleend, in het bijzonder tijdens den *Servisch-Bulgaarschen* krijg.

Geen der bestaande Roode Kruis-vereenigingen, zelfs niet die der Vereenigde-Staten van Noord-Amerika bleef achter in het zenden van gaven in geld of materialen, dan wel in het verleenen van persoonlijke hulp aan de beide oorlogvoerende partijen.

Hieromtrent werden nog de volgende bijzonderheden medege-deeld: Oostenrijk zond de eerste hulp, daarna kwamen toezendingen van *Roemenië*, *Hongarije* en de *Duitsche-Orde* te Belgrado aan.

Het Duitsche Roode Kruis richtte zich in te Belgrado en te Kragouivatz; de Duitsche Ridders zonden geneeskundigen.

Engeland leverde doctoren voor de hospitalen te Belgrado. Rusland gaf 100.000 Francs en de materialen voor eene ambulance van 50 bedden; de afgevaardigde van dat Rijk, Kolonel N. v. SCHEDOW, verscheen op 17 December 1885, met zijn personeel, te Belgrado en vestigde zijn hospitaal eerst in het „Opvoedkundig Seminarium”, daarna in de „Militaire Akademie”; de Malthezer-Orde kwam in den loop van December te Belgrado met een speciaal tot zieken- en gewonden vervoer ingerichten trein.

Ten gevolge van deze prachtige hulp, werden de Servische gewonden en zieken op geheel voldoende wijze behandeld, en verpleegd.

Het aantal gewonden heeft 35.000, dat der zieken 25.000 bedragen. Dank zij den grooten LISTER, wiens methode overal werd gevolgd, steeg het sterftcijfer niet boven 2% en waren slechts weinig amputatiën noodig.

Gedurende dezen oorlog bleef het Servische Roode Kruis, betreffende de behandeling van zieke en gewonde krijgsgevangenen, voortdurend met het Bulgaarsche in briefwisseling; zelfs werd door Koning MILAN, opperbevelhebber van het Servische leger aan de eigen Roode Kruis-vereeniging vergunning gegeven, door de Servische voorposten heen te brengen een transport goederen (67 collis) door buitenlandsche Roode Kruis-Besturen, ten behoeve van het Bulgaarsche toegezonden.

DR. SOUBOTITCH doet hier, niet zonder rechtmatigen trots, uitkomen dat het Servische Roode Kruis twee gewichtige nieuwheden wist in te voeren, en wel de hierboven vermelde en het nagaan der tijdelijke hospitalen der vereeniging door daartoe speciaal uitgezonden commissarissen.

Het Internationaal-Comité te Genève heeft, ook gedurende den laatstgenoemden oorlog, zeer groote diensten aan het Roode Kruis bewezen. Vooreerst door opwekking tot hulp van alle tot de Conventie toegetreden Staten, dan door het, op verzoek van dit comité, optreden van het Oostenrijksche Hoofd-comité als internationaal agent van den te verleenen bijstand, verder door geldelijken steun, en eindelijk door het wereldkundig maken van alle door het Roode Kruis bij vernieuwing verspreide weldaden.

Het heeft het Servische Roode Kruis geenszins aan erkenning der bewezen diensten ontbroken.

Behalve een schrijven aan den Aartsbisschop van Belgrado, Voorzitter van het Servische Hoofd-Comité, 17 Mei 1877, waarin Vorst MILAN zijne groote dankbaarheid uitsprak voor de door de vereeniging aan het leger bewezen buitengewone belangstelling en de reeds vermelde verklaring omtrent het gewicht der bewezen diensten, betuigde de Russische Keizerin MARIA hare ingenomenheid met het streven en den arbeid van het Servische Roode Kruis. De keizerin

dankte tevens (17 September 1877) voor de toezending van het Eerekruis der vereeniging en van een H.M. aangeboden album met photographieën der hospitalen, barakken, enz., die in den oorlog hadden gediend.

Na het beëindigen van den oorlog 1877-78 drukte de Servische Vorst andermaal in voor het Roode Kruis zeer vleierende bewoorden, zijne bewondering uit voor de door deze vereeniging verleende ondersteuning (4 Juni 1878), terwijl Vorstin NATHALIE, de hooge beschermvrouwe van het Servische Roode Kruis, in eigenhandig geschreven brieven van 2 April 1879 en 28 Januari 1887 (bij de viering van het eerste tienjarig herinneringsfeest) aan den voorzitter hare groote sympathie met het Roode Kruis te kennen gaf, met hare dankbaarheid voor hetgeen de vereeniging op het gebied der menschlievendheid had verricht.

Annexatie van Bosnië en Herzegowina 1908. Met het oog op een mogelijken oorlog ten gevolge der annexatie van Bosnië en Herzegowina door Oostenrijk in 1908, nam het Servische Roode Kruis uitgebreide voorzorgsmaatregelen.

Het geheele Servische volk werkte hiertoe mede; zelfs de armsten boden hun penninkske aan en iedereen wilde aan zijne plichten tegenover het Vaderland voldoen.

Ongeveer 500 comité's en onderafdeelingen werden gevormd en meer dan 500 vrijwilligers voor het Roode Kruis boden zich aan.

De gebouwen van het Roode Kruis te Belgrado en te Nisch werden tot hospitalen ingericht.

Het Roode Kruis bestelde te Parijs o.m. 150 voertuigen tot gewondenvervoer ter waarde 200.000 Francs; deze werden onmiddellijk kosteloos ter beschikking van den Militairen Geneeskundigen Dienst gesteld. Zelfs in Amerika, werden door Servische emigranten, afdelingen van het Servische Roode Kruis opgericht.

Gelukkig kon ditmaal bloedvergieten worden vermeden.

Vredestaak. a. in eigen land.

Het Servische Roode Kruis heeft, zooveel mogelijk, bij alle nationale rampen en ongelukken hulp geboden.

Het verleende geldelijke ondersteuning aan verminkte en door den oorlog tot werken onbekwaam geworden krijgers en hunne huisgezinnen, kwam gewonden bij hunne pogingen tot herstel door plaatsing in gezondheidsinrichtingen en het bezoeken van badplaatsen te gemoet, bekostigde kunstledematen, schonk vaste bijdrage aan blinde invaliden.

Door den oorlog geruineerde landlieden verleende de vereeniging hulp bij het herstellen van huis en akker.

Gedurende de cholera-epidemie van 1892 schonk het Roode Kruis 50 complete nachtlegers voor de barakken.

Het lenigde de rampen der groote overstromingen in 1896, 1907 en 1909

Toen in Augustus 1901 een groote brand te Belgrado de geneeskundige magazijnen, met hun kostbaren inhoud, geheel had vernietigd,

stelde het Roode Kruis onmiddellijk de voorraden uit zijne depots te Belgrado en te Nisch ter beschikking van het leger.

Tot herstel der ramp werd, onder zijn patronaat, eene nationale inschrijving geopend, die ongeveer 303.000 Francs opbracht, en door zijn tusschenkomst, zond het Russische Roode Kruis voor een waarde van 60.000 Francs aan materialen. Boven en behalve deze groote bijdragen in het algemeen belang, besteedde het Servische Roode Kruis, gedurende de jaren 1876-1911, voor:

verbandmateriëel en vervoermiddelen van zieken en gewonden	798.682.24 Frs.
hospitaal en personeel	90.766.25 „

Gedurende genoemd tijdvak gaf het Roode Kruis voor de boven-gevoemde ondersteuning 59.813,73 Frs uit.

b. hulp naar buiten.

Voor buitenlandsche hulp, zoowel bij oorlogen als algemeene volksrampen werden betrekkelijk groote sommen afgezonderd.

Zoo ondersteunde het Servische Roode Kruis de vluchtelingen, waaronder vele gewonden, uit Bosnië en Herzogewina gedurende de bezetting dier landen door Oostenrijk in 1878.

Gedurende den Turksch-Griekschen oorlog van 1897, zond het verbandmiddelen naar Griekenland en bood ze ook Turkije aan, dat echter verklaarde van alles ruimschoots voorzien te zijn.

Met geld ondersteunde het de Roode Kruis-vereeningen gedurende den Boerenkrijg in Zuid-Afrika (1899) en in den Russisch-Japanschen oorlog van 1903.

Evenzoo Oud-Servië en Macedonië, als hulp der noodlijdenden in 1903 en bij de cholera-epidemie aldaar in 1911.

De hongersnooden in Rusland in 1892 en in het Turksch Villayet van Kossovo in 1907 werden gelenigd, gelijk die der overstromingen in Parijs van 1909 en van den grooten brand te Constantinopel in 1911.

Ook de rampen door de groote aardbevingen in Chili 1880), Spanje (1884), Xante (1893), Constantinopel (1894), Laibach (1895), Martinique (1902), Calabrië en Sicilië (1905 en 1908) en de uitbarsting van den Vesuvius in 1906, gingen voor het Servische Roode Kruis geenszins ongemerkt voorbij.

Het verleende hulp naar vermogen.

Eindelijk schonk de vereeniging eene bijdrage aan het Augusta-Fonds.

In het geheel werd, over meergenoemd tijdperk, tot genoemde doeleinden, buitenslands 41.103.65 Frs. uitgegeven.

De financiële toestand.

Eene nader te vermelden premie-leening buiten rekening latende, bedroegen, gedurende de jaren 1876—1911:

de geheele ontvangst van het Servische Roode Kruis: 1.768.857.15 Frs., en de gezamenlijke uitgaven 1.531.509.18 Frs., terwijl van 1876—1906 de jaarlijksche stand der geldmiddelen van ruim 160.000 tot ruim 192.000 Frs., is gestegen.

In 1907 en volgende jaren vermeerderden deze getallen tot ongeveer $2\frac{1}{4}$ miljoen Frs. en dit wel door de gelukte plaatsing eener premie leening.

Op 3 Februari 1906 werd een contract gesloten voor deze leening en 6 October d.a.v. dit contract overgedragen aan het huis Gubbay C^o. L^{td}. te Parijs, dat de leening zou uitschrijven.

De Servische regeering bekrachtigde 7 Januari 1907 het contract onder voorwaarde, dat slechts $\frac{1}{15}$ der leening (150.000 aandelen) onder controle van het Ministerie van koophandel, in Servië zou worden genegotieerd.

Ten gevolge van deze operatie verkreeg het Servische Roode Kruis de zuivere inkomst van 2 miljoen Francs, welke som op 16 Maart 1907 in de kas der vereeniging werd gestort.

Met dezen datum werd de 1e periode, door DR. SOUBOTITCH, de „periode des guerres et de dénuement” genoemd, afgesloten en begon de „période de paix”, waarin het Servische Roode Kruis zich tot 1912 met volle kracht op de volledige vervulling zijner bestemming kon toeleggen.

Even als alle Roode Kruis-vereenigingen heeft ook de Servische reeds tijdig ingezien, dat een vast en onaantastbaar kapitaal voor haar voortbestaan onontbeerlijk was, ten gevolge waarvan de Algemeene Vergadering dier vereeniging op 21 Mei 1897 besloot, dat, van het kapitaal, uit de vaste bijdragen van leden, begunstigers, oprichters en door legaten verkregen, *uitsluitend* de rente zou mogen worden gebruikt.

Na het gunstig verloop der premie-leening werd in de 19^e Algemeene Vergadering van 15 Juli 1907 dit besluit volgenderwijze omgewerkt: de opbrengst der premie-leening, tot een zuiver bedrag van 2 miljoen Francs, wordt *onaantastbaar* verklaard en gevoegd bij het onaantastbaar kapitaal, dat de vereeniging reeds ingevolge het besluit van 21 Mei 1897 bezit. De rente van het aldus gevormd onaantastbaar kapitaal zal, *alléén in tijd van oorlog, geheel* mogen worden gebruikt, terwijl, *in tijd van vrede, drie vierde* gedeelten voor gewone uitgaven mogen worden besteed en *een vierde* gedeelte der rente jaarlijks, bij het onaantastbaar kapitaal, tot verhooging daarvan, zal worden gevoegd.

Later, 25 Mei 1911, heeft de vereeniging een gedeelte (786.170 Frs.) van het onaantastbaar kapitaal vastgelegd in een eigendom, van Koningin NATHALIE aangekocht, gelegen in de onmiddellijke nabijheid van de landingsbrug der Save te Belgrado.

De Vereeniging bezit nog twee gebouwen; het hoofdmagazijn te Belgrado, waarin groote voorraden van alle benodigdheden zijn opgestapeld en een hulpmagazijn te Nisch. Aldaar zijn remises ter waarde van 90.000 Frs. voor *drie* geneeskundige colonnes met 54 voertuigen, als hiervoren opgegeven, benevens voor de hang-brancards der militaire geneeskundige treinen.

Het hulpmagazijn te Nisch is in de onmiddellijke nabijheid der spoorbaan gelegen.

Op 31 Januari 1896 bekrachtigde Koning ALEXANDER de door de Volksvertegenwoordiging aangenomen Wet van 28 Januari t. v., waarbij het weiland genaamd: „Kissela Voda” in vollen eigendom aan het Servische Roode Kruis werd afgestaan om, ten bate dier vereeniging, de bron, die zich in die vlakte bevindt, te exploiteeren.

Deze exploitatie, volgens de nieuwste methoden verricht, levert bronwater, overeenkomende met het beroemde Giesshübler; zij heeft 64.045.10 Frs. gekost. De netto-opbrengst wordt ten bate van zieken en gewonden in den oorlog aangewend.

Het bronwater heeft een „Grand-Prix” verworven op de Balkan-tentoonstellingen te Londen en te Turijn.

Statuten en Reglementen.

De Statuten der Vereeniging, goedgekeurd bij ministerieel besluit van 23 Januari 1876, werden achtereenvolgend gewijzigd en goedgekeurd op 22 Mei 1876, 20 Augustus 1877, 14 October 1885 en 16 April 1890.

Deze laatste statuten zijn nog van kracht.

Intusschen trachtte het Hoofdcomité eene wet te doen aannemen op de rechten en privilegiën van het Roode Kruis, waarbij ook het onderscheidingsteeken gewaarborgd zou worden tegen onbevoegd gebruik, in den geest zooals het Nederlandsche Roode Kruis verkregen heeft door de Wet van 7 Januari 1911, in werking getreden op 1 Januari 1914.

De beslissing in deze zaak is in Servië reeds spoedig gevolgd.

Op 12 Januari 1896 bekrachtigde Koning ALEXANDER de wet op de privilegiën van het Servische Roode Kruis.

Deze vereeniging is hierdoor eene der eerste (na België) in Europa geweest, die de bescherming van het onderscheidingsteeken en de eerbiediging der beslissingen van de Internationale Bijeenkomsten in zake „grondstellingen”, op wettelijke wijze, heeft verzekerd.

Deze wet heeft tevens aan het Servische Roode Kruis het recht toegekend, een onderscheidingsteeken uit te reiken en dankbetuigingen te richten tot allen, die zich verdienstelijk voor de vereeniging hebben gemaakt.

Door het verleenen dezer wettelijke rechten en privilegiën neemt het Servische Roode Kruis de 4^e plaats onder de bestaande vereenigingen van dien naam in; alleen de Bulgaarsche, Japansche en Russische vereenigingen hebben zich nog uitgebreider rechten weten te verzekeren.

De eer, deze wet te hebben ontworpen, komt den toenmaligen Minister van Oorlog, Generaal DRAG. FRANASSOVITCH toe, die in 1899 Voorzitter werd van het Hoofdcomité van het Servische Roode Kruis en deze waardigheid thans nog bekleedt.

Het bestuur van het Servische Roode Kruis heeft nog menigmaal

te kampen tegen overtredingen, in de meeste gevallen door onbekendheid, met de bepalingen der wet veroorzaakt.

DR. SOUBOTITCH sluit de oorlogs-beschouwingen van zijn rapport met eene warme dankbetuiging.

Uit naam der Servische regeering, der Servische krijgers en van het geheele Servische volk brengt hij in de volle vergadering van het congres te Washington hulde en dank aan alle Roode Kruis-vereenigingen voor de verleende hulp, in het bijzonder aan het Roode Kruis der Vereenigde Staten van Noord-Amerika, dat niet geschroomd heeft, op zoo verren afstand, Servië bij te staan.

Zoodra de gegevens omtrent den jongsten grooten Balkan-oorlog en die van den daarop gevolgden jammerlijken broederkrijg verzameld zijn, zal deze geschiedenis van het Servische Roode Kruis, tot op onzen tijd, kunnen worden voortgezet.

Het door DR. SOUBOTITCH geleverde rapport omgeeft het Servische Roode Kruis met een aureool van beroemdheid, die zeker, voor een groot gedeelte, geenszins onverdiend is, al zal ook de begrijpelijke nationale ijdelheid hier een woord hebben medegesproken.

Naar hetgeen wij uit den mond van een Nederlandschen chirurg, die gedurende den jongsten oorlog tusschen Servië en Turkije maanden lang, in dienst van het Servische Roode Kruis, eene groote ziekeninrichting te Belgrado heeft bestuurd, vernamen, overtreffen enkele groote hospitalen aldaar, in vele opzichten, wel de door hem bezochte groote ziekeninrichtingen in de grootste steden van Europa, doch was het gehalte der verplegenden, hoeveel liefde en toewijding deze ook toonden, inzonderheid wat kennis der verpleging betrof, aan zeer groote bedenkingen onderhevig.

Ook dáár schijnen de eminente bezwaren, aan de oorlogs-opleiding van verplegenden verbonden, zich ernstig te hebben doen gevoelen.

Opmerkingen van een Mitrailist,

DOOR

J. P. BOLTEN

Eerste Luitenant der Infanterie.

In het hiervolgende zal ik trachten eenige opmerkingen te geven en zoo noodig te motiveeren, waartoe mijn dienst als mitrailist en de daarin opgedane ervaring mij de gelegenheid hebben gegeven.

Mijn doel is slechts de gelegenheid te hebben eenige ervaringen en beschouwingen over ons nieuwe wapen kenbaar te maken aan allen, die met de mitrailleurs iets uitstaande hebben, er daarbij op rekenende, dat deze opmerkingen niet altijd onverdeelde instemming zullen vinden bij mijne collega's, hetgeen, naar ik hoop, tot gevolg zal hebben, dat ook anderen hunne opmerkingen, aan de praktijk ontleend, zullen stellen naast en tegenover de mijne; met als eindresultaat, gedachtig aan het „du choc des opinions jaillit la vérité”, de mogelijkheid, dat onze ervaringen invloed zullen hebben op al hetgeen technisch aan het wapen nog te wijzigen valt en op al hetgeen in de naaste toekomst vastgesteld zal worden in zake de organisatie en het tactisch gebruik van de mitrailleurs.

Een verblijdend teeken is reeds dat het legerbestuur bij de samenstelling van het toekomstige voorschrift voor de onbereden mitrailleurs gebruik maakt van ontwerpen, die door de officieren der onbereden mitrailleurs samengesteld zijn, zoodat dus alle zekerheid bestaat dat de theorie van het voorschrift evenwijdig zal gaan met de praktijk van den mitrailleursdienst. Maar waarom zou men dan ook geen partij trekken van de ervaringen die wij opdoen met de zuiver technische werking van het wapen?

Velen onder ons hebben hart voor die kleine gevaarlijke machine, eene toewijding die zich nu reeds uitte in de vele technische verbeteringen, die door mitrailleurofficieren werden voorgesteld en aangeboden, en weinigen zullen dan ook zoo goed de nooden en gebreken van den mitrailleur kunnen beoordeelen, als de Mitrailisten zelf, die dagelijks er mede omgaan en dagelijks kunnen onder vinden, dat de technische inrichting niet altijd in overeenstemming is met de aan te leeren vaardigheid en de hoogst denkbare zorg voor het mechanisme, die wij van ons personeel kunnen vergen en verwachten.

Men kan het eens zijn met hen, die beweren, dat nagenoeg alle haperingen gedurende het schieten een gevolg zijn van onoordeel-

kundige behandeling, maar in plaats van het daarbij te laten, dient men eerder de mogelijkheid van onoordeelkundig handelen zooveel doenlijk te verhinderen. Waar dat, bij onzen korten oefentijd, niet mogelijk is door geduldige oefening van het personeel, moeten wij het trachten te vinden door kleine wijzigingen aan het materieel, waarmee de taak voor het personeel vergemakkelijkt wordt en de kans op ruw en onjuist gebruik der onderdeelen wordt verminderd.

De affuit. Vrij algemeen toont men zich hoogelijk ingenomen met de sledeaffuit, die naar Duitsch model vervaardigd is, en het dient erkend dat de sledeaffuit eenige voordeelen bezit boven de driehoetaffuit. Er kunnen slechts deze twee soorten affuit met elkander om den voorrang strijden; de vroeger door Maxim geconstrueerde wagenaffuit wordt weinig gebruikt.

Moest er in de verschillende legers gestemd worden over de keuze van affuit, dan haalde voorzeker de driehoet het hoogste aantal stemmen. Volgens de laatste opgaven van FLECK zijn slechts in 4 landen (Nederland inbegrepen) sledeaffuiten in gebruik, terwijl volgens dezelfde opgave, 20 landen gebruik maken van de driehoetaffuit.

Hoewel dit geen reden behoeft te zijn om de superioriteit van den driehoet bewezen te achten, is het verschil in de getallen wel sterk tekenend ten gunste van de driehoetaffuit.

De voordeelen van de sledeaffuit, moeten voornamelijk gelegen zijn in: het feit, dat de mitrailleur over den bodem gesleept kan worden en den steviger stand van het wapen.

Het eerste, het sleepen kan met een daartoe niet moeilijk te wijzigen driehoetaffuit ook geschieden, terwijl het laatste meer een gevolg is van het grootere gewicht van de sledeaffuit.

Het sleepen wordt bij onze affuit zeer bemoeilijkt door de verkeerd staande grondplaten aan de uiteinden der achterpooten. Deze grondplaten zijn juist aangebracht aan de sledeaffuiten der Deutsche bereden mitrailleurafdeelingen, daar staan ze bij het sleepen niet zooals bij ons tegen de bewegingsrichting van het wapen in en het doel, het beletten van doorzakken in den grond van de achterpooten wordt er evengoed, zoo niet beter mede bereikt, daar ze nu tevens het achteruitglijden van het wapen voorkomen.

Het sleepen over losse sneeuw is niet te doen, daar alle sneeuw zich voor en in den bak ophoopt; doch op vastgetrapte sneeuw, ja, dan gaat 't uitstekend, maar dan dienen we eerst onze voortstormende infanterie de sneeuw plat, flink plat te laten trappen, voor wij goed partij kunnen trekken van dit, zeer zelden aan 't licht tredende, voordeel van onze zware affuit.

Het sleepen behoort uitzondering te zijn, men behoort niet te gaan sleepen omdat er sneeuw ligt, dat zou juist zijn in landen waar bruikbare sneeuw meer regel is dan bij ons.

De steviger stand op de sledeaffuit, is, zooals ik zeide, meer een gevolg van het grootere gewicht van deze affuit, dan van een verhoogde waarde door het aanbrengen van een vierden poot.

Juist die vier pooten zijn voor den schutter veelal een reden tot veel verschuiven van het wapen, voordat, met behoud van de juiste richting, het wapen voldoende gedekt en met alle vier de pooten stevig op of in den grond staat.

Een ander nadeel van onze affuit weegt juist in ons leger, dat veelal gedwongen zal worden in stellingen een verdedigende rol te spelen, zeer zwaar n.l. de moeilijkheid om het wapen achter een opgeworpen dekking of in een loopgraaf te plaatsen. De nieuwste Maximaffuit (drievoet) is zoodanig geconstrueerd dat een transformatie in walaffuit zeer snel kan geschieden.

De voorpooten beletten een plaatsing tegen de dekking aan, daardoor moet de mitrailleur veelal geheel overbank vuren, waar juist vuur door een zoo klein mogelijk gehouden schietgeul gewenscht zou zijn.

Wel kan men de voorpooten rechtstandig plaatsen en ongeveer één schop diep in den grond laten zakken, doch daarmee is de verplaatsbaarheid van het wapen belangrijk verminderd.

De 4 onderste gaten tot vastzetten van de voorpooten, doen dan ook geen anderen dienst dan bij ingraving op de hierboven aangegeven wijze.

En ondanks de zware affuit staat toch het geheel dikwijls zeer sterk te trillen gedurende het vuur.

Het komt mij voor, dat de bevestiging van het wapen op de affuit hieraan veel schuld heeft.

Bij beschouwing van de bevestiging van de Deutsche Maxim-mitrailleur op de sledeaffuit van de bereden afdeelingen, zoowel als op de sledeaffuit van de mitrailleurcompagnieën, moet onmiddellijk opvallen, dat hier het draaipunt van het draagstuk ligt ter zelfder hoogte (bij de bereden afdeeling zelfs boven) van de as der ziel, terwijl bij onzen mitrailleur het draaipunt van het draagstuk lager ligt dan de as van den loop. Hierdoor ontstaat bij ons een merkbare duikbeweging achterover onder de werking van den terugstoot. Deze duikbeweging heeft het Deutsche machinegeweer in mindere mate, daar werkt de terugstoot meer in achterwaartsche richting.

Nog meer werkt hiertoe mee de plaatsing van het draaipunt van de Maxim-mitrailleur zoo dicht mogelijk onder den loop en meer in de richting van de monding dan bij ons. Ook hierdoor moet de terugstoot meer in achterwaartschen zin werken, dan op glijbaan en richttoestel.

Het ligt voor de hand, dat bij onzen mitrailleur dus een groot deel van den terugstoot wordt opgevangen door het richttoestel, waaraan weer de snel optredende speling in het handwiel kan worden toegeschreven.

Een ander gevolg hiervan is, dat de vleugelschroef tot klemming van het wapen op de spreidingsglijbaan lostrilt en zoodanig losloopt, dat niet alleen een ongewenschte spreiding in de breedte hiervan het gevolg zal zijn, doch ook een ongewenschte spreiding in de diepte.

Bij losgelopen vleugelschroef (en bij welken mitrailleur bij ons in gebruik trilt die schroef niet los?) ziet men gedurende het vuur zeer duidelijk het wapen met groote speling op de glijbaan dansen.

Die ongewenschte of althans niet-controleerbare dieptespreiding kan deels voorkomen worden door de vleugelschroef zoodanig te maken, dat men haar slechts een halven slag kan losdraaien; meer speling is bij het breed spreiden niet noodig en wanneer dan de groef onderaan de glijbaan aan een der zijden doorliep, zou het uitschakelen van de glijbaan toch altijd mogelijk blijven.

Een fout blijft het dat de vleugelschroef bij veel mitrailleurs zelfs na zeer vast aandraaien, los trilt en onbewust en ongewenscht breed spreiden hiervan het gevolg zal zijn.

Algemeen wordt erkend dat de Schwarzlose en de Maxim-mitrailleur de gevaarlijkste concurrenten zijn onder de vele bestaande machinegeweersystemen. Met groote belangstelling heeft men dan ook de resultaten afgewacht van de met 4 machinegeweersoorten (Maxim, Schwarzlose, Hotchkiss en Madsen) in het kamp v. Beverloo sedert 1909 gehouden proeven. Het Belgische legerbestuur koos, na zeer grondige vergelijking, het duurder Maximgeweer, een keuze die vooral na de verbeteringen die de mitrailleurs in de laatste jaren ondergingen, in Duitschland nog al breed wordt uitgemeten.

Een feit is dat de Maxim-(terugstoot-mitrailleur met terugglijden van loop en slot en daarna van het slot alleen,) belangrijk minder trilt dan de Schwarzlose (gasdruk-mitrailleur, vaste loop, ongegrendeld slot). De terugstoot bij den Maxim wordt n.l. bijna geheel verbruikt ten behoeve van de werking van het wapen zelf, de Schwarzlose staat een groot deel van den terugstoot aan de affuit af. Toch is Oostenrijk zeer voldaan over de daar gebruikte drievoetaffuit.

De breedte spreiding. Het breed spreiden is door verbreding van het glijblok bij de nieuwere mitrailleurs gereduceerd tot $\pm 36\%$ van den afstand, waarop geschoten wordt. De nog niet gewijzigde mitrailleurs hebben nog eenige, maar luttele, procenten meer bewegingsvrijheid.

Deze geringe spreiding is een zeer beslist nadeel, daar men nu op een zelfde frontbreedte meer mitrailleurs nodig heeft. Men zou dan moeten overgaan tot sectiën van drie stukken, hetgeen dan altijd economischer zou zijn, dan dat men voor een zelfde frontbreedte meer sectiën van 2 stukken nodig had.

Wanneer aan onze affuit het draagstuk korter was, dus de glijbaan dichter bij de pivottap, dan zou bij een zelfde lengte

van glijbaan een veel grootere breedte-spreiding verkregen worden.

De meeste mitrailleurs in andere landen in gebruik, bezitten een korter draagstuk (o. a. Duitschland op beide soorten sledeaffuiten) en hoewel mij daaromtrent de gegevens ontbreken, zal hiermede wel gepaard gaan een grootere breedte-spreiding, dan waarover wij kunnen beschikken, zonder de geheele affuit te verplaatsen.

STREFFLEURS vermeldt dat de nieuwste Maximaffuit een breedte-spreiding van 60 % mogelijk maakt. Geen gering verschil met onze 36 %!

En dat, voor een wapen dat voornamelijk op de kleine afstanden het meest tot zijn recht moet komen, en voorloopig niet zóo talrijk over de gevechtlinie verspreid zal kunnen worden om aan elk stuk slechts een smalle strook ter „bewerking” te geven.

Ook zou onze glijbaan aan weerszijden verlengd kunnen worden, als men maar afstand wilde doen van het door mij niet begrepen voordeel, dat er liggen moet in de geheel achterover gevouwen voorpooten (bij vervoer op voertuigen). Er kan, mij dunkt, niet veel nadeel in liggen als de voorpooten achterover gelegd kunnen worden tot schuin achterwaarts omhoog, zooals, naar ik meen, het geval is bij de affuit '03 (Duitschland.)

Het voordeel van een grootere breedtespreiding in het gevecht zal toch wel zwaarder wegen, dan het nadeel van niet totale opvouwbaarheid der affuit bij het vervoer. En waar de totale breedtespreiding te klein is, is de verdeeling van die spreiding door middel van de gaatjes in de glijbaan weer veel te groot. Wanneer er tweemaal zooveel gaatjes waren, zou de schutter niet zoo vaak met de pennetjes en dikwijls zelfs met den geheelen mitrailleur zitten passen en meten om een bepaalde, hem opgegeven, breedte onder vuur te nemen.

Nu zou het niet zoo erg zijn als een mitrailleur eens een stukje meer dan strikt noodzakelijk was onder vuur nam, doch er schuilt in deze grove verdeeling een gevaar voor eigen troepen.

Blijven de mitrailleurs bij den aanval noodgewongen achter en zijn zij dan verplicht om hun vuur te brengen door de hiaten, die de infanterie bewust of onbewust voor hen openlaat, dan mag een „stukje breedtespreiding te veel” niet voorkomen.

Er is geen reden voor deze zuinigheid met gaatjes in de glijbaan; van verzwakking kan geen sprake zijn als men tweemaal zooveel gaatjes, en zoo mogelijk nog een rij meer aanbrengt.

Eenige Mitrailisten bepleiten een breedtespreiding door middel van een transportschroef met handwiel, teneinde daarmede een gelijkmatiger spreiding te bekomen.

Ik geloof niet, dat dit een verbetering zou zijn en ik geloof wel, dat wij daarmede meer na- dan voordeelen zouden bereiken.

Breedtespreiding met handwiel zou vrij zeker beteekenen, de onmogelijkheid om anders dan met een zelfdrukker te vuren (tenminste

bij breed spreiden), daar beide handen dan een handwiel (ook dieptespreiding) draaien en de drukinrichting niet kan aangebracht worden aan een handwiel.

Ook zou men in de onmogelijkheid komen om zeer snel van breedterichting te veranderen, daar een uitschakeling van de transport-schroef een zeer ingewikkeld mechanisme noodig zou maken, afgezien nog van het feit dat bij de nu door mij bestreden kleine glijbaan, een dergelijke inrichting de vorenbedoelde 36 % nog aanmerkelijk zou verminderen.

Breedspreiden met een zekere gelijkmatigheid, terwijl de andere hand een geheel andere beweging moet doen, is zeer moeilijk, maar dat mag geen reden zijn om alle moeilijkheden voor den schutter te endosseeren op het wapen zelf. Men mag er niet te veel een automaat van maken, men verliest daardoor te veel voordeelen en gebruiksmogelijkheden. Daarom ook acht ik het aanbrengen van een zelfdrukker beslist af te keuren en hoop dat voldoende te kunnen argumenteeren.

De zelfdrukker is waarschijnlijk geboren uit de langzamerhand dienstweigerende duimen van de schutters.

De schutter is zóó druk bezig met draaien aan het handwiel, met breed spreiden en dan verder met al de andere en vele regelende, controleerende en waarnemende diensten, die ons reglement onzen stukscommandant op de schouders heeft gelegd, dat hij zoo nu en dan zijn staag drukkenden duim vergeet gespannen te houden en onvoldoende den drukker naar voren houdt, hetgeen merkbaar wordt aan een onregelmatig worden van de serie, en ten slotte het vuur doet staken.

Nu hebben wij den zelfdrukker, die deze functie van den duim overneemt, de zelfdrukker, die nu zonder hapering de 250 patronen in iets meer dan een halve minuut er uit zal gooien, de zelfdrukker, die zoo gevaarlijk is, dat hij in functie zijnde, z'n onzichtbaren druk op den drukker moet verraden door een rood waarschuwingssignaal.

Die zelfdrukker is een gevaar voor den schutter; dat zal mogelijk nog niet blijken bij onze vredesoefeningen, die geen zenuwopwindende of deprimeerende werking op den schutter uitoefenen, doch in een gevecht, waarin de schutter wel op andere dingen te letten heeft dan juist op het dreigende roode plaatje onder zijn kin, kan de zelfdrukker tengevolge hebben, dat de schutter z'n rechterhand min of meer ernstig verwondt en deze onbruikbaar wordt, althans voor het oogenblik.

Wat toch zijn de mogelijkheden waartoe deze fatale zelfdrukker aanleiding geeft?

Altijd den zelfdrukker gebruiken, kan natuurlijk niet; veelal moet men zeer kleine series afgeven, soms zelfs enkele schoten, in ieder geval, de schutter moet altijd denken aan de omstandigheid, of de zelfdrukker gebruikt wordt of niet.

Hij zal soms met zijn duim moeten werken en soms niet, maar die duim had de gewoonte om te drukken en zal dat ook ondanks den zelfdrukker dikwijls onbewust doen. Dat is geen theorie, bij de oefeningen heb ik meermalen opgemerkt dat de zelfdrukker ingeschakeld was en de duim toch meedrukte.

Wil de schutter, die nu niet voelt, dat z'n duim daar overbodig werk doet, het vuur doen ophouden, dan zal zijn eerste beweging zijn, niet meer te drukken met den duim en dan zal het intusschen doorgaan van het vuur hem pas waarschuwen dat zijn mitrailleur nu een munitieverspillende automaat is geworden.

Houdt het vuur door een hapering, leegschieten van den band, opraken van den olievoorraad of om welke reden dan ook, buiten den wil van den schutter op, dan zal hij den zelfdrukker nooit mogen vergeten, het roode plaatje, dat hij meestal niet ziet omdat er andere dingen zijn, die zijn attentie vergen, zegt hem niets en bij het overhalen van de spangreep en het weder loslaten daarvan doet de verraderlijke zelfdrukker zijn werk; de schutter loopt groote kans z'n rechterhand ernstig te verwonden aan de spangreep en het vuur is geopend, ondanks en dikwijls tegen den zin van den schutter.

Laten we niet denken dat 't zoo'n vaart niet loopen zal; in de hitte van het gevecht werken alle factoren mede om den schutter te hinderen in het richtig functioneeren van z'n denkvermogen; wij mogen hem geen wapen geven, waarvoor hij zelf op moet passen en waarvoor hij kopschuw zou kunnen worden.

Waarlijk de duim doet 't beter, als wij maar geduld hebben het hem te leeren, de duim staat in nauwer verband met den wil van den schutter dan de geniepige zelfdrukker.

Hoe eerder, dat, juist in het gevecht, gevaarlijke ding weer verdwenen is, hoe beter het voor de mitrailleurs zal zijn.

Wij moeten ons munitieverbruik in letterlijken en in figuurlijken zin onder den duim houden.

Juist naar aanleiding van die duimenquaestie is 't wel de moeite waard eens te onderzoeken of onze handvatten wel practisch zijn aangebracht.

Het Fransche M. geweer M. 1907, het Bergmann machinegeweer, de Maxim-mitrailleur, het Kjellman (Sjöguist) machinegeweer en meerdere anderen hebben alle de handgrepen vertikaal staan. Waar nu de drukkers alle tusschen de handgrepen zijn aangebracht, zal men met een eenvoudige proef onmiddellijk zien, dat de duim een minder vermoeiende en meer natuurlijken stand heeft bij een verticaal staande handgreep, dan bij een horizontale zooals bij ons het geval is.

De dieptespreiding. De dieptespreiding, d. w. z. het verplaatsen van den bundel in verticalen zin, moet geregeld worden door het handwiel van de worm.

In het ontwerp-voorschrift voor de mitrailleurs, wordt geeischt, dat bij elk uitwerkingsvuur het handwiel 1 à $1\frac{1}{2}$ c.M. heen en weer wordt gedraaid, waarmee dan verkregen wordt, dat eventueele fouten in waarneming, afstandschatting of meting geëlimineerd worden doordat de lijn, waarin de kogels zonder dieptespreiding zouden vallen, verandert in een onveilige strook.

De speling echter, die door slijtage reeds zeer spoedig optreedt in de lengterichting van wormas en tusschen worm en wormsector, is oorzaak dat die reglementaire $1\frac{1}{2}$ c.M. draaiing soms niet in 't minst invloed heeft op het eigenlijke wapen.

De schutter kan bovendien zeer moeilijk onder het vuur voortdurend de rechterhand zoo in toom houden, dat hij niet telkens en in toenemende mate zoowel rechts als links de grenzen overschrijdt van de spreiding, die hem bevolen wordt, reeds na een 100 schoten komt de hand dikwijls niet meer op het uitgangspunt terug, doch heeft hij de geheele bundel een blijvende verplaatsing (meestal naar boven) gegeven.

Sommige legers hebben die moeilijkheid ondervangen door het aanbrengen van een inrichting (Strichplatte), waarmede het draaien van het handwiel binnen bepaalde grenzen wordt vastgelegd en dus overschrijden van die grenzen niet meer kan voorkomen.

Men schakelt hier echter de speling hier voorgenoomd niet uit, die speling zal dus altijd in mindering komen van de bevolen dieptespreiding.

Er zijn echter nog meerdere gevallen waarin het nuttig en zelfs noodig zal zijn de dieptespreiding of althans de beweging van het wapen in verticalen zin binnen bepaalde grenzen te houden.

Bij het vuren over eigen infanterie, waartoe wij zeer vaak zullen verplicht zijn, is de onzeker draaiende rechterhand van den schutter een voortdurende bedreiging voor den eigen troep. Juist hier, waar de kogelbundel bij niet al te zeer domineerende stelling, vrij dicht over de hoofden onzer eigen mannen heengaat, mag niet het gevaar bestaan dat een zenuwachtige beweging van den schutter, mogelijk van een slechter geoeffend invaller, de kogels in eigen linie brengt.

De zekerheid, dat de eigen mitrailleurs niet in eigen troep kunnen vuren, zal de infanterie minder huiverig maken om ons bij den aanval eenige honderden meters achter te laten.

Bij duisternis zullen de verdedigende mitrailleurs meestal niet anders kunnen vuren, dan gebruik makende van een bij daglicht vastgelegde richting.

Dan moet er ook een inrichting zijn, die deze richting onmiddellijk weer kan doen terugvinden. Een kleine fout beteekent hier een niet te controleeren, hevige munitieverspilling.

Meer nog dan bij de breedterichting is bij de hoogterichting een mogelijke beperking van de beweging een dringende eisch, en toch hebben wij voor de pennetjes op de glijbaan geen enkel equivalent bij het hoogterichtingstoestel.

Het is daarom, dat Schrijver aan het Legerbestuur een toestel heeft aangeboden, dat, zonder ingrijpende veranderingen in het bestaande mechanisme, op de affuit aangebracht, de mogelijkheid opent 1° de dieptespreiding binnen bepaalde grenzen (in het commando te noemen) vast te leggen, 2°. als gevolg daarvan het vuren bij nacht mogelijk maakt of althans zeer vergemakkelijkt, 3°. voor het vuren over eigen infanterie zonder gevaar voor die infanterie.

Daar dit aanbod om verschillende buiten de quaestie liggende redenen nog niet is aanvaard, meent Schrijver het recht te hebben een technische uiteenzetting van dit toestel nu nog achterwege te mogen laten. ¹⁾

Een onderdeel uitmakende van het hoogterichtingstoestel, is de opzetstang een kleine opmerking wel waard.

De hefboom voor de opzetstang bevindt zich rechts, die der hoogteklem bevindt zich links.

Daar nu beide hefboomen een rechtsche schroefdraad hebben, zullen zij ten opzichte van den schutter, die er achter zit, in tegen gestelden zin bewogen moeten worden om los- (resp. vast-) gedraaid te kunnen worden.

Bij gebruik van de opzetstang moet dus de schutter de hoogteklem naar voren omleggen, den opzetstang-hefboom echter naar achteren en wil hij haar daarna vast zetten dan moet de opzetstang-hefboom naar voren, doch de hoogteklem weer naar achteren.

Dit geeft, bij de oefeningen reeds dikwijls reden tot verwarring bij den stukcommandant die, de opzetstang op dezelfde wijze los wil maken als de hoogteklem en daarin niet slaagt, wat hij dan weer toeschrijft aan het te vast zitten van den opzetstang-hefboom.

Waarom die tijdroovende vergissing mogelijk te maken, waar de opzetstang-hefboom ook aan den linkerkant kan geplaatst worden, zonder wijziging van de affuit? Dan draaien ze beide in den zelfden zin los (of vast) en de schutter kan met één hand de voorloopige hoogterichting verzorgen, waar hij er nu twee noodig heeft.

Waartoe dient de hefboom aan de pivottap? Het gemis daarvan zou niet schaden.

(Wordt vervolgd.)

---

1) Bedoeld toestel zal, naar Schrijver later bericht werd, niet worden ingevoerd, een beschrijving kan dus ook nu achterwege blijven. Toch blijft de eisch tot aanbrenge van de hierbedoelde verbetering, met welk toestel dan ook, mits 't goed is, urgent.

Het beschieten van vliegtuigen door Infanterie.

Bij het beschieten van doelen, die zich 30 en meer graden boven den horizont verheffen, zal men op de gewone vizierstellingen eene correctie dienen toe te passen, die grooter wordt, naarmate de hoek — waaronder de schutter het doel ziet — en de afstand toenemen. Bevindt zich ten slotte het doel juist boven den schutter, dan heeft men voor alle afstanden slechts een vizier en wel het vizier nul.

De 1ste Luitenant OLY, Leeraar aan de Normaal Schietschool, was zoo vriendelijk mij onderstaand staatje te verschaffen, waaruit men de herleide vizieren kan aflezen.

STAAT I.

Vizier, als het doel wordt gezien onder een hoek van :

Afstanden.	80°	70°	60°	50°	40°	30°
1800	800	1200	1400	1600	1700	1800
1700	800	1100	1300	1500	1600	1700
1600	700	1000	1200	1400	1500	1500
1500	700	900	1100	1300	1400	1400
1400	600	900	1000	1200	1300	1300
1300	500	800	1000	1100	1200	1200
1200	500	700	900	1000	1100	1100
1100	400	600	800	900	1000	1000
1000	400	600	700	800	900	900
900	St	500	600	700	800	800
800	St	400	600	600	700	700
700	St	400	500	600	600	700
600	St	St	400	500	500	600
500	St	St	St	400	400	500

Met behulp van dit staatje zou men in staat zijn, een vliegtuig te bevuren, wanneer men kende :

- a. den hoek, waaronder het vliegtuig werd gezien,
  - b. den afstand van schutter tot vliegtuig,
  - c. de hoeksnelheid per seconde van het vliegtuig,
  - d. den vluchttijd.
- ad. a. Dit gegeven is gemakkelijk te verkrijgen, met behulp van

zeer eenvoudige instrumentjes; o. a. een stukje karton met schietlood.

ad. b. Zonder betrouwbaren afstandmeter zal men zich dit gegeven wel niet kunnen verschaffen. Schatten acht ik absoluut uitgesloten. Beschikt men over kijkers met $\frac{0}{100}$ verdeeling, dan ware benadering van den afstand mogelijk, als de afmetingen van het vliegtuig bekend zijn.

Betrouwbare afstandmeters, geschikt tot het meten van afstanden tot vliegtuigen, zullen voorloopig bij de infanterie wel tot de pia vota blijven behooren. Helaas! maar weinige infanterie-officieren zijn in het bezit van prisma-kijkers, en slechts zeer weinige van prisma-kijkers met $\frac{0}{100}$ verdeeling, zoodat ook het kennen van de afmetingen der vijandelijke vliegtuigen geen algemeen toe te passen hulpmiddel kan wezen, om den afstand hieruit te benaderen.

ad. c. Het bepalen van de hoeksnelheid zou wel gaan, o. a. met behulp van een dubbelen deci-Meter en een koordje van 50 cM. lengte.

ad. d. De vluchttijd is bekend, als men den afstand weet, maar daar dit gegeven een x is, zal de vluchtijd een y moeten zijn bij het oplossen van dit vraagstuk. Het niet kennen van den vluchttijd maakt, dat men ook niets heeft aan het gegeven, bedoeld bij c.

Maar ook al kende men al die gegevens, dan zou het nog zeer de vraag zijn, of het beschieten van vliegtuigen dan toch nog niet te veel berekening en het raadplegen van staatjes zou vorderen, om practisch te velde te kunnen worden gebezigd.

We staan dan ook schijnbaar voor een hopeloos geval. Schijnbaar, omdat bij het nader bezien van het vraagstuk blijkt, dat er eenige lichtpunten zijn, die kans op succes openen.

Ik stel mij ten doel, die lichtpunten op den voorgrond te brengen en aan de hand hiervan eene methode te ontwerpen, om zonder afstandsmeting of schatting vliegtuigen te kunnen bevuren. Ik geef terstond toe, dat mijn methode niet eene ideale methode is, en houd mij dan ook voor eene betere ten zeerste aanbevolen.

Als eerste lichtpunt wensch ik er dan op te wijzen, dat een waarnemend vliegtuig zich zal bewegen tusschen de 1000 en 500 M. De onderste grens wordt geboden door de veiligheid, de bovenste grens met het oog op de waarneembaarheid van hetgeen zich op aarde bevindt.

Door dit gegeven krijgt men reeds eene beperking van den afstand, waarop de vlieger zich kan bevinden.

STAAT 2.

Een vliegtuig hoog :	bevindt zich tusschen :
30 ^o	2000—1000 M.
40 ^o	1560—780 "
50 ^o	1300—650 "
60 ^o	1150—580 "
70 ^o	1030—530 "
80 ^o	1020—510 "
90 ^o	1000—500 "

Een tweede lichtpunt is het gestrekter worden der banen, naar mate met grooter elevatie geschoten wordt. In Staat N° 1 heb ik de vizieren onderstreept, die in verband met Staat N° 2 noodig zijn, om een waarnemend vliegtuig onder vuur te nemen, als men den afstand tot het vliegtuig niet kent.

Zondert men hiervan de hoogste vizieren uit, die noodig zijn als de vlieger dicht bij de 1000 M. hoogte vliegt, (hetgeen uitzondering zal wezen) dan krijgt men :

STAAT 3.

Te bezigen vizieren, als het doel zich boven den horizont verheft :

80°	70°	60°	50°	40°	30°
St	500	700	1000	1500	1800
	400	600	900	1409	1700
	St	500	800	1300	1600
		400	700	1200	1500
			600	1100	1400
				1000	1300
				900	1200
				800	1100
				700	1000
					900

Kleine afdeelingen zullen zich, door te gaan liggen, voldoende tegen waarneming uit vliegtuigen kunnen dekken, zoodat bevuren door kleine afdeelingen wel uitzondering zal zijn. Met het oog op de vuurleiding verdient het aanbeveling, eene compagnie als vuur-eenheid te beschouwen bij het bevuren van vliegtuigen. Daar de compagnie vier sectiën telt, zal men, zonder de vuurleiding te schaden, in de compagnie hoogstens 4 vizieren tegelijk kunnen bezigen.

In verband met Staat N° 3 zou ik willen bepalen, dat vliegtuigen beneden 60° niet beschoten zullen worden. Daar de tg. 60° 4/7 is, houd ik mij ervan overtuigd, dat een vlieger, die lager dan 60° vliegt, van een troep, die plat op den grond ligt, niet veel zal kunnen waarnemen, bevuren is dus ook minder noodzakelijk.

De vuurleiding bij de compagnie kan gemakkelijk geregeld worden, indien bepaald wordt :

STAAT 4.

Bij het beschieten van vliegtuigen zullen gebezigd worden door :

Vliegtuig hoog :	Sectie 1	2	3	4
60°—70°	700	600	500	400
70°—80°	500	400		St
80°—90°	St			

Het commando van den Compagnies-Commandant kan nu zeer eenvoudig luiden :

OP VLIEGTUIG 60° (RESP. 70°, 80°)-VUREN.

De Sectie-Commandanten commandeeren het vizier, dat voor hun sectie is vastgesteld.

We zouden er nu zijn, zoo het vliegtuig stil lag, maar dit is niet het geval, men heeft dus nog rekening te houden met de hoeksnelheid van het vliegtuig en den vluchttijd van het projectiel. Zooals reeds eerder betoogd, aan de hoeksnelheid heeft men niets als de dracht niet bekend is. We staan hier weer voor eene moeilijkheid, waarbij echter 2 lichtpunten zijn op te merken. In de eerste plaats, dat een waarnemend vliegtuig eene gemiddelde snelheid van 20 M. per seconde zal hebben. In de tweede plaats, dat bij het grooter worden der drachten, wel de door het vliegtuig af te leggen afstand gedurende den vluchttijd toeneemt, maar dat de hoekverplaatsing er niet sterk door wordt beïnvloed.

Bij eene verplaatsing van het vliegtuig loodrecht op de schootsrichting, krijgt men een hoekverplaatsing van het vliegtuig gedurende den vlugttijd :

STAAT 5.

bij een dracht van :	hoekverplaatsing :
500 M.	40 ⁰ / ₁₀₀
600 "	43 "
700 "	45 "
800 "	48 "
900 "	50 "
1000 "	53 "
1100 "	56 "

Zondert men ook hier weer de grootste afstanden uit, dan komt men tot een gemiddelde van 45 ⁰/₁₀₀ of wel 2 vingers breedte.

In dit geval zal dus in het commando moeten worden ingelascht :

TWEE VINGERS AANLEGGEN VOOR HET DOEL.

Nadert het vliegtuig tegenovergesteld aan de schootsrichting, dan dienen de waarden van staat 5, gecorrigeerd te worden.

STAAT 6.

Correctie hoekverplaatsing bij naderend vliegtuig :

	60°	70°	80° hoog
40 ⁰ / ₁₀₀ wordt voor	—	—	40 ⁰ / ₁₀₀
43 " " "	37 ⁰ / ₁₀₀	40 ⁰ / ₁₀₀	43 ⁰ / ₁₀₀
45 " " "	39 "	42 "	45 "
48 " " "	41 "	45 "	48 "
50 " " "	43 "	47 "	50 "
53 " " "	46 "	50 "	53 "

Corrigeert men nu de te bezigen vizieren met deze $\frac{0}{100}$, voor de hoekverplaatsing, dan krijgt men de vizieren in het volgend staatje opgenomen.

STAAT 7.

Afst.	doel hoog 60°			doel hoog 70°			doel hoog 80°		
	viz. - cor. $\frac{0}{100}$ - viz.			viz. - cor. $\frac{0}{100}$ - viz.			viz. - cor. $\frac{0}{100}$ - viz.		
500 M.	—	—	—	—	—	—	St.	40	1300
600 „	400	37	1300	St.	40	1300	St.	43	1400
700 „	500	35	1300	400	42	1300	St.	45	1400
800 „	600	41	1400	400	45	1400	St.	48	1400
900 „	600	43	1400	500	47	1400	St.	50	1400
1000 „	700	46	1500	600	50	1500	400	53	1500

(Viz. geeft het te bezigen vizier aan, waarmede, richtend op het doel zelf, kan worden gevraagd.)

Men ziet hieruit, dat het bevuren van een naderend vliegtuig boven 60° uit een oogpunt van vuurleiding al zeer gemakkelijk is.

Bepaald moet zijn, dat bij een naderend vliegtuig steeds gebezigd zullen worden door:

Sectie 1: vizier 1500 M.

Sectie 2 en 3: vizier 1400 M.

Sectie 4: vizier 1300 M.

Het bevel van den Compagnies-Commandant kan dan luiden:

OP NADEREND VLIEGTUIG-VUREN.

Het bevel van den Sectie-Commandant:

1500 (resp. 1400 en 1300) M. VOORKANT VLIEGTUIG-VUREN.

En hiermede heb ik, naar ik hoop, het vraagstuk van het beschieten van vliegtuigen te velde (niet op het schietveld) iets verder gebracht tot zijn oplossing.

G. KUYPER,

*Eerste-Luitenant-Adjutant
der Infanterie.*

**Het handgemeen eene legende?
Hoe maakt men het moreel van den troep rijp voor het handgemeen?**

DOOR

H. CH. G. BARON VAN LAWICK,

Eerste Luitenant bij het 4de Regiment Huzaren.

(Vervolg van blz. 50.)

III. WAT LEERT ONS DE PSYCHOLOGIE?

Reeds werd opgemerkt, het niet geloofend kan worden, dat onder de nieuwe en heftige indrukken van het gevecht, het moreel van den soldaat geweldig wordt aangegrepen. De vredesoefeningen laten dan ook weinig vermoeden, wat de man te midden van 't gevaar zal wezen. Hierin toch handelt hij niet meer volgens verstandelijke overwegingen, maar reflex; het direct dreigende gevaar doet hem de notie van zijne plichten en van zijne bewegingen verliezen; onder de hevige psychische indrukken geeft hij zich geene rekenschap meer van zijne daden en handelt slechts volgens instinctieve impulsen, die in de *uiterste* omstandigheden hun oorsprong alleen vinden in het instinct tot zelfbehoud.

Om dus de psychologie van 't gevecht te kunnen begrijpen, moet men in de eerste plaats het instinct tot zelfbehoud doorgronden en tot in bijzonderheden ontleden.

Zij nu, die het handgemeen onbestaanbaar noemen, hebben dit onvoldoende en éénzijdig gedaan. Doordat zoovele uitingen van vrees in den oorlog, evenals in 't dagelijksch leven voorkomen, doordat zelfs de paniek veelvuldig plaats heeft en een diepen indruk maakt, veel dieper dan eene collectieve daad van moed, zijn zij ertoe gebracht, om het instinct tot zelfbehoud synoniem te verklaren met „de vrees”. In hunne theorieën domineert ver boven alles één woord, ééne gedachte: de vrees, de angst, waardoor de paniek wordt verwekt: het is *de theorie van de vrees*.

Te sterker klemt ze, waar in het leger het individu verloren raakt in de massa, zoodat het in 't gevecht vooral de psyche van de menigte is, die op den voorgrond treedt. En we weten, de menigte is nog vatbaarder voor plotselinge indrukken en minder vatbaar voor logisch denken dan het individu:

„La foule est toujours intellectuellement inférieure à l'homme isolé”. (Le Bon.)

Volgens hunne theorie zouden de collectieve daden in den strijd

slechts daden van lafheid kunnen zijn en zou de paniek er hoogtij vieren. Men is dus wel verwonderd, in de krijgsgeschiedenis nog ordelijke terugtochten aan te treffen (o. a. van de Russen in Oost-Azië) en collectieve heldedaden (o. a. van de Turco's en Zouaven bij Wörth en van de Japanners bij Port-Arthur.)

Wat is hiervan de verklaring? „Ook het instinct tot zelfbehoud, ook de vrees”, zeggen zij, „doch eene vrees, die orde schept (bij den terugtocht) of naar voren jaagt (bij den aanval)”. Het klinkt wel vreemd, eene vrees die panieken verwekt, maar ook orde schept, die naar voren jaagt, maar ook naar achteren. „Ja”, antwoordt men, „dit is louter eene kwestie van raseigenschappen. Het eene ras wordt door angst voorwaarts, het andere teruggedreven”. Maar dit neemt niet weg, dat bij eenzelfde ras in eenzelfde oorlog de beide uitingen worden waargenomen!

Neen werkelijk, die theorie gelijkt te veel op sophisme, om ze te kunnen aanvaarden. Niet ontkennen we, dat de moed ook eene uiting kan zijn van het instinct tot zelfbehoud, maar wel, dat dit instinct synoniem zou zijn aan de vrees.

Het *instinct tot zelfbehoud* n.l. komt tot uiting op twee wijzen: 1° door de vrees voor den dood, 2° door den hartstocht om te leven. De eerste is bij den mensch weliswaar domineerend, maar ook de andere verdient onze aandacht, al onze aandacht, want zij brengt ons tot de nuttige- tot de grootsche daden. En door ze van alle kanten te bezien, zullen we beter in staat zijn, dit instinct tot zelfbehoud door een uitwendigen prikkel te doen ontwaken.

Dat de mogelijkheid hiertoe bestaat, zullen we later zien.

De uiting van den hartstocht om te leven is het, die een troep tot het handgemeen brengt.

Prof. Ribot noemt ook beide uitingen:

1°. „l'instinct de la conservation sous sa forme défensive la peur,”

2°. „l'instinct de la conservation sous sa forme offensive la colère”.

Voor ons betoog is het slechts om den laatsten vorm te doen. Hiervoor zullen we prof. Ribot ¹⁾ nader beschouwen.

Hij zegt, dat de psychologie van het offensieve instinct tot zelfbehoud, van den toorn, de geschiedenis is van hare evolutie, die uit drie hoofdperioden bestaat:

1. De dierlijke vorm, die van de zuivere aanranding, zooals 't meest volkomen bij de roofdieren uitkomt. Hij is primitief en algemeen, en vertoont den strijd om 't bestaan op leven en dood. Dezen vorm treft men evenzoo aan bij den mensch, zoowel in wilden als in beschaafden staat.

2. De affectieve vorm, die der geveinsde aanranding. Hij is veel minder algemeen dan de vorige en de bij uitstek menschelijke, ofschoon men hem ook aantreft bij hoogerstaande dieren: wanneer de

1) La psychologie des sentiments.

hond zijn vijand ontmoet begint hij te grommen, terwijl zijne haren overeind gaan staan — 't eerste begin van den aanval. De mensch gaat hierbij gewoonlijk niet verder dan de bedreiging met den dood, vaak gepaard aan geweld.

In deze phase van de evolutie komt er een nieuw element bij: het genot van te zien lijden, doordat een ander instinct ontstaat: de heerschezucht. De toorn is nu samengesteld uit de zucht tot verwoesten gepaard aan die tot heerschen.

3. De geïntellectualiseerde vorm, die van de vertraagde aanranding en welke men zou kunnen noemen den beschaafden vorm van den toorn. De voornaamste uitingen ervan zijn: de haat, de nijd, de wrok, enz. Hier treden twee tegengestelde krachten op: 't offensieve instinct dat voorwaarts drijft en 't verstand, de berekening, die remmend werkt. Hierdoor ontstaat een stilstand in de ontwikkeling der agressie, die zich soms bij terugslag tegen 't individu zelf keert („zich verbijten van woede”).

Bij den geïntellectualiseerden vorm van den toorn wordt het genot van de verwoesting, zelfs indien ze slechts ingebeeld is, eerst met recht levendig („savourer sa haine")¹⁾.

Dit offensieve instinct tot zelfbehoud heeft een ieder in 't dagelijksch leven weleens tot uiting zien komen, wanneer men, achterom kijkende, tegen een paal aanloopt, of onverwachts van achteren een klap op den schouder krijgt. De reflex is eene uiting van toorn, vaak gepaard gaande aan een vloek of eene verwensching, soms aan eene offensieve beweging. Deze reflex (wraak) treft men veelvuldig aan in de psychologie der menigte.

Die stille krachten vormen eene geweldige macht in de hand van hem, die ze aan zijne zaak weet dienstbaar te maken. Men denke slechts aan de uitdrukkingen wraak, „zucht" en „dorsten" naar wraak.

Zoo gauw men aan den haat of den wrok den vrijen teugel laat, worden zij weer tot toorn, die, aangroeiende, losbarst tot de werkelijke agressie, de oorspronkelijke uiting.

Moet een groot onrecht, wezenlijk of gesuggereerd, worden gewroken, of zweept een sterke rassenhaat de harten op, dan is een leger tot elke heroïsche daad instaat:

„La colère est l'éperon du courage". (Dr. Alibert.)

Maar het instinct tot zelfbehoud is niet de eenige kracht die de handelingen van den mensch in moeilijke omstandigheden beheerscht. Van zeer groote waarde is ook de „sympathie".

En opnieuw prof. Ribot aanhalende:

De primitieve vorm is reflex, onbewust of nagenoeg onbewust. Hij

1) „La haine est par excellence la passion d'agression et de meurtre. C'est elle qui donne aux guerres nationales d'aujourd'hui un caractère d'acharnement à peu près inconnu aux guerres purement politiques des siècles antérieurs, où la patrie n'était pas en jeu". (Lt.-Col. MONTAIGNE.)

is de neiging, om bij onszelf eene houding, een toestand, eene beweging van 't lichaam voort te brengen, die we bij een ander ontwaren. De nabootsing is de primaire vorm (men denke aan de aanstekelijkheid van het lachen en het gapen, aan 't lichten van het been bij 't zien springen van een paard, enz.).

Hij speelt eene groote rol in de psychologie der menigte met hare plotselinge aanvallen en panieken:

„Elle est au fond des paniques comme des élans héroïques des armées”. (Bertillon.)

Een volgende vorm van de sympathie is de psychologische. Deze verwekt bij twee of meer individuen gelijksoortige gevoelsneigingen, waarvan zij zich volkomen bewust zijn. Zoo zegt men, dat angst, verontwaardiging, vreugde, verdriet, zich meedeelen.

Bij verdere ontwikkeling ervan, komt er bovendien eene teedere emotie bij, waaruit de toewijding geboren wordt.

Hierdoor is het mogelijk, dat het voorbeeld in den strijd wonderen verricht en begrijpelijk, waarom groote veldheeren in critieke oogenblikken hun persoon in 't hevigste strijdgewoel wierpen en hierdoor bij hunne manschappen nieuwe kracht tot doorzetten schiepen. Hier werken zoowel navolging als toewijding, beide uitingen van sympathie.

Ook de z.g. „*self-feeling*” is een machtige impuls voor heldendaden. Prof. Ribot noemt haar „*l'instinct réfléchi de la conservation*”. Het individu is zich bewust van zijne kracht of van zijne zwakheid.

Tot den positieven vorm behooren o. a. de eerezucht, de verachting, de zucht naar roem, de stoutmoedigheid, alle eigenschappen die tot groote daden van moed voeren.

De „*self-feeling*” verwekt ook de begeerte om geprezen en de vrees om gelaakt te worden, hetgeen leidt tot plichtsbetrachting. Een instinct dus van groote militaire waarde.

Toen bij het beleg van Toulon in 1793 eene batterij, waarop het bijzonder aankwam, van 't vijandelijk vuur veel te lijden kreeg en de bedieningsmanschappen tot wankelen werden gebracht, liet NAPOLEON er een bord plaatsen, waarop de woorden: „*La batterie des hommes sans peur*” en gaf er zelf het voorbeeld van plichtsbetrachting. Het doel werd ten volle bereikt, de weifelaars werden helden.

Nog een krachtige factor is de *zucht om moeilijkheden te overwinnen en gevaren te trotseeren*. Zij drijft den mensch tot gevaarlijke avonturen, zij is de groote aantrekkelijkheid van bergtochten en vliedsport.

GUYAU gaat zelfs zoover, dat hij haar in zijn „*Morale sans sanction ni obligation*” de eenige drijfveer van zelfopoffering noemt.

De instincten en psychische eigenschappen, waardoor 't individu

beheerscht wordt, beheerschen ook de menigte. Alleen uiten ze zich op verschillende wijzen en zijn ze bij de menigte meer primitief en veel sterker. ¹⁾

Het individu, in de menigte opgenomen, verliest zijn karakter en ondervindt slechts de gevoelens dier menigte ²⁾; het verkeert in voortdurenden staat van hypnose. Hierdoor is de menigte, voor wie ze kent, gemakkelijker te leiden en te beheerschen dan het individu; zij heeft behoefte om te gehoorzamen aan een leider; ze is volgzzaam, slaafsch zelfs door dik en dun. Niet vatbaar voor logica, is ze gemakkelijk mee te slepen, en tot dweepzucht te voeren voor eene idee ³⁾, goed of slecht, rechtmatig of misdadig. Ze redeneert niet, maar werpt zich met hartstocht achter den leider aan ter wille van eene gedachte, van eene overtuiging ⁴⁾ en is daarbij tot elke daad in staat, zoowel ten kwade als ten goede ⁵⁾; alles hangt slechts af van de wijze, waarop ze wordt gesuggereerd ⁶⁾. Het is dan ook niet moeilijk, de menigte tot zelfopoffering te brengen.

De eigenschappen dezer menigte, welke ook in een leger sluimeren, op het juiste oogenblik wakker geschud en in de goede richting geleid, zouden die haast geene wonderen doen verrichten? Zou daarmee het handgemeen eene illusie zijn?

Maar bovendien is het leger eene „georganiseerde menigte”, eene „associatie”. Waar in de ongeorganiseerde menigte slechts de hartstocht regeert, spreken in de associatie tevens verstand en deugd:

1) „Les foules sont intellectuellement inférieures à l'homme isolé”. (LE BON.)
 „Le premier et principal caractère de la foule est une extrême suggestibilité”. „Son esprit critique est nul et par suite sa crédulité sans borne.” (Lt col. MONTAIGNE.)

2) „Avant même d'avoir perdu toute indépendance, ses idées et ses sentiments se sont transformés, au point de pouvoir changer l'avare en prodigue, le sceptique en croyant, l'honnête homme en criminel, le poltron en héros.”

„Il y a imitation, contagion, et tout cri est répété, tout geste imité”. (id.)

3) „Elle ne croit qu'au légendaire et au merveilleux. (id.)

4) „L'imagination exalte et aveugle”. (id.)

5) „Les foules criminelles existent sans doute, mais il est aussi des foules vertueuses, des foules *héroïques* ⁷⁾ et bien d'autres encore”. (LE BON.)

6) „Les impulsions diverses auxquelles obéissent les foules pourront être, suivant les excitations, généreuses ou cruelles, *héroïques* ⁷⁾ ou pusillanimes, mais elles seront toujours tellement impérieuses que l'intérêt de la conservation lui-même s'efface devant elles”.

„L'instinct de la conservation lui-même s'annule chez eux, au point que la seule récompense qu'ils sollicitent souvent est le martyre.”

„Elles ne marchent jamais leur vie dans une émeute, et il y a peu d'années qu'un général, devenu subitement populaire, eût facilement trouvé cent mille hommes prêts à se faire tuer pour sa cause”. (LE BON.)

„Elle peut aussi perdre — non dominer — l'instinct de la conservation. Elle criera alors, suivant le mot de Dante: „Vive ma mort! Périssent ma Vie!” Lt.-col. MONTAIGNE.)

7) Cursiveering van mij.

„Dans la foule le ton vient d'en bas, il vient d'en haut dans l'association.”

„Le devoir affermit l'âme des armées”.

We zien dus, dat de psychologie al evenmin als de krijgsgeschiedenis eene bevestiging vormt der theorie van hen, die het handgemeen loochenen.

Op psychologische gronden is daarentegen het handgemeen zeer goed verklaarbaar. Men moet echter voor oogen houden, dat niet alleen de vrees op het slagveld heerscht.

Een terugtocht ontaardt niet onvoorwaardelijk in eene paniek; een bajonetaanval eindigt meermalen in een handgemeen!

(Wordt vervolgd.)

**Inlichtings- (oriënteerings-)organen bij de Staven van Bereden
Artillerie, gemengde troepenafdeelingen en Infanterie.**

DOOR

JHR. W. RÖELL,

Kapitein der Artillerie.

(Vervolg en slot van blz. 68.)

De commandant van eene dergelijke patrouille dient dan ook een officier te zijn, die, naast vlotheid van denken en handelen, een taktisch goed ontwikkeld verstand heeft.

Meldt hij te veel, dan is zijne patrouille spoedig uitgeput, terwijl in het tegengestelde geval de uitzending van de patrouille nutteloos was, en de Art.-C. de zoo noodige gegevens mist.

In het algemeen vangt de intensieve verkenningstaak aan op het oogenblik, dat er ernstige voeling met den vijand wordt verkregen.

De plaats van de patrouille nabij de spits ¹⁾ waarborgt de mogelijkheid spoedig een indruk te kunnen verkrijgen van den algemeenen toestand en wel bovenal van de vraag, of het in werking treden van de artillerie al dan niet noodig zal wezen.

Doch ook zelfs, wanneer die indruk door hem niet wordt verkregen, toch beteekent het feit, dat er ernstige voeling met den vijand ontstaat, voor den patrouillecommandant de aanvang van het *hoofdeedeelte* van zijne opdracht, te weten: de verkenning van het terrein met het oog op mogelijk in te nemen artillerie-stellingen en zooveel mogelijk op alles wat daaraan verbonden is.

Nu rijst wellicht bij den belangstellenden lezer de vraag, hoe zulks den patrouillecommandant mogelijk is, zonder iets van het gevechtsplan van den A.B. af te weten — en natuurlijk nog minder iets te bevroeden van het gebruik dat deze daarbij van zijne artillerie denkt te maken. — Evenwel zulks is onnoodig.

In algemeenen zin kent de inlichtingsofficier het doel, waarmede men zich voortbeweegt, de marschrichting alsmede de sterkte van de eigen troepen, welke laatste factor hem een beeld geeft van de ongeveer, bij een eventueel gevecht, in te nemen frontbreedte; aan deze gegevens heeft hij voor zijne verkenning voldoende. Hij is toch geenszins te beschouwen als adviseur van den Art.-C. bij den inzet

1) Van eventueel vooruitgeschoven verkenningcavalerie, of wel van de voorhoedecavalerie, doorgekomen berichten is zij o.i. gerechtigd, ja verplicht, inzage te nemen, zoodat de besproken ernstige voeling de patrouille niet zal behoeven te overvallen.

van diens batterijen, en moet zich dan ook angstvallig onthouden van alles wat naar het ontwikkelen van eenig gevechtsplan, of naar een voorstel tot gebruik van de artillerie, zweemt. Hij is, wij herhalen het, niet anders dan de persoon, die het terrein, in verband met den oogenblikkelijken toestand, met een artilleristisch oog beziet.

Zijne meldingen zouden, behalve het boven reeds besprokene aangaande: mogelijke bedreiging van den marschweg van 's vijands zijde door artillerievuur, verzamelaatsen, en uit een artilleristisch oogpunt belangrijke wijzigingen van de kaart, als *hoofdzaak* kunnen inhouden:

de binnen de begrenzing (ruim genomen) van het vermoedelijk gevechtsfront *mogelijk in te nemen stellingen* en wel, zoo de tijd dit eenigszins toelaat, toegelicht door eene eenvoudige schets, waarop met onderling te onderscheiden lijnen de sectoren van vuuruitwerking van de verschillende stellingen zijn aangegeven.

*N.B. Het zou dan
aan ladders moeten
mede worden.*

Als toelichting ware nopens de gevonden stelling(en) te melden:

a. hoeveel frontbreedte van uit elke stelling onder vuur genomen kan worden (in $\frac{\text{‰}}$ dan wel door de begrenzing in kenbare punten op terrein of kaart);

b. voor hoeveel batterijen er in elke stelling opstellingsruimte is;

c. het waarnemingspunt voor elke stelling en tevens of deze laatste gedekt, gemaskeerd of open is; *moet! Zeker moet in deze phase.*

d. of de richting direct of indirect is, en in het laatste geval, wat de kleinste elevatie (afstand) is, waarop nog over de dekking kan worden gevraagd, benevens of tot directe richting kan worden overgegaan; *het moet die arme waarnemer des opmeters?*

e. hoe de opmarschweg is naar elke stelling, veiligheid en zichtbaarheid gedurende den opmarsch;

f. plaats, geschikt voor de opstelling van gevechtstreinen, en veiligheid daarvan.

Bovenstaande punten werden in de volgorde gesteld, welke n.o.m. tevens den graad van belangrijkheid bij eene *eerste* verkenning bepaalt.

De beschikbare tijd zal dienen uit te maken of er in eersten aanleg alle zaken kunnen worden nagegaan, dan wel spoedig een voorloopig rapport zal worden ingezonden, eventueel door een tweede of derde aanvullingsrapport verduidelijkt.

In elk geval is, bij dit verkennen, een systematisch te werk gaan een hoofdeisch; van den eenen vleugel naar den anderen, en zulks in verband met hetgeen uit de kaart en uit den voorloopigen indruk van het terrein ten dienste staat. Daarbij zonder oppervlakkigheid met het goede tevreden zijn, en niet vergeten „que le mieux est l'ennemi du bien”.

Is de te verkennen strook zeer groot, en beschikt de patrouille over meer dan één inlichtingsofficier, zoo is verdeling van de strook aan te bevelen, liefst met concentrische verkenning.

In geval — wij wezen er boven reeds met enkele woorden op — de patrouille uitgezonden werd door den Art. C. van eene colonne, die aan een of beide zijden aangeleund is aan andere evenwijdig marcheerende colonnes, eveneens van artillerie voorzien, zoo zal zij voor haar werkzaamheid dienen te blijven *binnen* de grenzen van de, aan hare colonne toegewezen, marschstrook.

Evenwel is hierbij eene, vooral voor ons Vaderland belangrijke, aantekening te maken.

juist!
De omstandigheid, dat in de meeste van de Nederlandsche terreinen buiten het polderland goede stellingen met ruime schootsvelden schaars zijn, en het feit dat de moderne artillerie-taktiek, tot uitbuiting van de dieptewerking van de G.K.T., zoowel als om gelegenheid te hebben schildartillerie met dit schot te bestrijden, bovenal de aandacht vraagt voor enfileerende en echarpeerende stellingen, zullen tengevolge hebben, dat bij verkenning onder de hier bedoelde omstandigheden, wel eens noodgedrongen afstand moet worden gedaan van het beginsel alleen stellingen te zoeken in de eigen gevechtsstrook.

De eigenschappen van de artillerie als groot-taktisch wapen, bestemd om hare verreikende werking ook buiten het enge verband van eene enkele gevechtsgroep te doen gevoelen, zullen dan ook hare rechten te dezen opzichte in de te verrichten verkenningen eischen¹⁾.

De inlichtingsofficier is dus de eerstaangewezene om daarmede rekening te houden.

Het rapport van de verkenning, inlichtingsrapport, zal, voor wat betreft de eerste vermeldenswaardigheden, zoomede wanneer na de melding de verkenning nog dient te worden voortgezet, meestal schriftelijk aan den Art. C. worden toegezonden.

Persoonlijke melding door den oudsten inlichtingsofficier zal, onder sommige omstandigheden, (als: grooten spoed, tijdgebrek tot het samenstellen van een schriftelijk rapport of schets, uitgesloten voortzetting van de verkenning) aanbeveling verdienen.

Bij splitsing van de verkenning, verzamelt de oudste inlichtings-officier de verkregen gegevens, alvorens deze aan den Art. C. te doen toekomen.

Thans loont het der moeite om na te gaan, welke diensten de, mondeling of schriftelijk bij den Art. C. ingekomen, inlichtingsrapporten dezen bewijzen. Hierbij wordt van de veronderstelling uitgegaan, dat zich uit de verkregen voeling werkelijk een ernstig gevecht ontspint.

1) Op deze aangelegenheid werd door ons de aandacht gevestigd in dit tijdschrift: in jaargang 1911, blz. 821 en 822; in jaargang 1913, blz. 527.

De gegevens van het inlichtingsrapport nu, zullen het den Art. C. mogelijk maken den A.B. reeds in het aanvangsstadium van het gevecht in te lichten nopens den steun, welke, bij de door genoemden bevelhebber te geven gevechtsoopdrachten, aan de infanterie — direct of indirect — zal kunnen worden gegeven.

Reeds vestigden wij er de aandacht op, dat de verkregen inlichtingen den Art. C. nimmer geheel van de verplichting ontslaan zich alsnog persoonlijk van een en ander te vergewissen. Onder normale omstandigheden zal er dan ook voldoende tijd zijn, gedurende het vóórhalen van de artillerie uit de marschcolonne of uit haar verzameling, de *in aanmerking komende* stelling(en) in oogenschouw te nemen, waarbij de verstrekte gegevens het den Art. C. mogelijk maken georiënteerd ter plaatse te komen.

Doch er is meer! Een hoogst belangrijk punt n.l. is, dat de Art. C. aan de hand van de besproken schets, van elk punt van het vijandelijk front zal kunnen uitmaken, of, en zoo ja, door hoeveel batterijen (vuurmonden) dit onder vuur kan worden genomen, terwijl zij hem daarenboven aanwijst welke onder de aangegeven *mogelijke* stellingen zich zouden eigenen voor bijzondere doeleinden, als afgeven van flankerend of echarpeerend vuur, bewakingsstelling tegen kort zichtbare doelen, contrebatterijen tegen plaatsen waar de vijandelijke artillerie vermoed wordt.

Welken invloed de overige gegevens in het rapport voorkomende¹⁾ bij de keuze van stelling zullen uitoefenen, hangt vooral af van de nauwkeurigheid, waarmede deze, gegeven den beschikbaren tijd, zijn verkregen.

In spoedeisende omstandigheden kunnen wij ons zeer goed het geval denken, dat een Art. C. zonder verdere persoonlijke verkenning ter voldoening aan een door den A.B. gegeven opdracht, een deel van zijne artillerie eene stelling doet innemen, alleen afgaande op de, hem door den inlichtingsofficier verstrekte gegevens.

Dat de aanwezigheid van dezen laatste, of van een vaardigen wegverkenners uit de patrouille juist in een dergelijk geval tot geleiden van de artillerie van het grootste nut zal wezen, behoeft geen nader betoog.

Ondoenlijk zoude het wezen alle graduatie van spoed- en minder-spoedeisende gevallen bij de stellingkeuze, en in verband daarmede het grooter of kleiner nut van eene goed uitgevoerde inlichtings-verkenning te behandelen.

Als uitersten vergelijkte men daartoe batterijen in het cavaleriegevecht — of bij een frontmarsch het optreden van artillerie, die daarbij ingedeeld of niet, het gevecht van de voorhoede moet steunen — met artillerie optredende, bij een aanval op eene voorbereide stelling (voorafberaamde aanval.)

1) Zie (blz. 145) c—f.

Moge in het bovenstaande het gewicht van den inlichtingsdienst — bovenal in voor het gebruik van artillerie moeielijk terrein — eenigermate in het licht zijn gesteld, niet minder sterk dringt zich daarbij het gevoel van de groote verantwoordelijkheid, gelegd op de schouders van den inlichtingsofficier, op den voorgrond; eene verantwoordelijkheid zich uitende in het geven van *betrouwbare* inlichtingen.

De Art. C. zal dan ook, binnen de perken van het bereikbare, de *zekerheid* moeten hebben, dat de hem verstrekte gegevens juist zijn, en bovenal niet gevleid.

Eene grondige opleiding van de daartoe *zorgvuldig* uitgekozen officieren is — welhaast vanzelf sprekend — het levensbeginsel van dezen dienst.

Door veelvuldig samenwerken onder de meest afwisselende omstandigheden met den Chef, die van de te verwachten verkenningen de vruchten moet plukken, zal de verkenningsofficier van eene afdeling V.A. (K.R.A.) de vereischte bekwaamheid verkrijgen. Dat de verdere onderdeelen van den verkenningstaf hierbij niet mogen worden vergeten is duidelijk.

In dit opzicht treedt dan ook eene leemte aan het licht, in de nieuwe organisatie van den Staf van het Reg^t. en van de Afd. V.A. Ingeval de regimentscommandant als Art. C. optreedt over twee of meer van zijne afdelingen, zegt punt 311 O.R.B.A. onder meer: „als hulp bij de verkenning kan hij zich tijdelijk van elke afdeling „een *officier-verkenner* toevoegen”,

en punt 321 onder meer van den Afdelingscommandant:

„Bij de verkenning van het voor zijne afdeling aangewezen terrein „zal hij in den regel beschikken over de gegevens verstrekt door „de, op bevel van den Art. C. uitgezonden *inlichtingsofficieren*.”

Zal nu, zoo vragen wij ons af, van den Art. C. (regimentscommandant zijnde) geëischt kunnen worden met vertrouwen af te gaan op de gegevens van de, hem in hun werk als zoodanig vrij wel onbekende verkenningsofficieren van de afdelingen? Zelfs al heeft de regimentscommandant de *zekerheid*, dat aan de opleiding van genoemde officieren de meeste zorg is besteed, wie waarborgt alsdan de eenheid van opvatting, de zelfde taktisch-artilleristische taal?¹⁾

Naar onze meening is dan ook de indeeling van eenen *hoofd-verkenner met staf* bij de regimentsstaven V.A. in vreedstijd reeds een vereischte.

Deze officier — liefst van hooger rang dan de afdelingsverkenningsofficieren — ware o.m. te belasten met de voortdurende

1) Hierbij wordt ook nog gewezen op het nadeel, dat, in dergelijke omstandigheden, de afdelingscommandanten hunnen eenigen opgeleiden verkenningsofficier gedurende geruimen tijd niet te hunner beschikking hebben.

opleiding van alle verkenningsofficieren, en wel in den geest van de door den regimentscommandant gestelde eischen.

Dat de afdeulingscommandanten persoonlijk de vrijheid zouden behouden met hun eigen verkenningpersoneel te oefenen, behoeft geen betoog.

Veelvuldige gedachtenwisseling zou een en ander zeer ten goede komen, terwijl de legering van de afdeelingen in verschillende garnizoenen aan de gemeenschappelijke oefening geen schade mag doen.

Afwisseling van terreinen en wel vooral door het doen van verkenningstreken in niet in de nabijheid van de garnizoenen voorkomende terreintypen, werd door ons reeds meer bepleit¹⁾.

Het verblijf van de vereenigde regimenten in de verschillende nieuwe schietkampen ware ook in dit opzicht ten nutte te maken.

De inlichtingsdienst werd door ons in het bovenstaande geschetst als iets specifiek artilleristisch, wat hij dan ook in dezen vorm zonder twijfel genoemd mag worden. De patrouilles worden door den Art. C. uitgezonden, zoodat dan ook deze in eersten aanleg de vruchten van hare verkenningen plukt.

Wel is waar zullen indirect de A.B. en, in zijne bevelen, ook de infanterie de gevolgen van juist uitgevoerde artilleristische verkenningen ondervinden, en wel vooral in den vorm, van te juister plaats en op het juiste oogenblik aangebrachten, steun van het kanon, doch wil het doel van de uitzending geen schade lijden zoo zullen deze patrouilles geen nevenverkenningen mogen uitvoeren.

Bij overdenking van deze aangelegenheid rees daarom bij ons de vraag, welke in de praktijk bij meer dan eene taktische oefening op het terrein zonder oplossing werd herhaald, t.w. zal zich bij de bevelvoering over gemengde troepenafdeelingen, en onder sommige omstandigheden ook bij die over de hoogere infanterie-eenheden, niet herhaaldelijk de behoefte doen gevoelen aan een speciaal verkenningorgaan, in den zelfden geest als voor den B.A. de inlichtingsorganen, en wel om snel de speciale gegevens te verschaffen, welke betrekking hebben op de gevechtsleiding van genoemde staven? En indien deze vraag, zooals door ons, bevestigend wordt beantwoord, dan knoopt zich van zelf de tweede vraag daaraan vast n.l. welke middelen staan de bedoelde staven daartoe ten dienste?

Onze boutade van onvoldane dankbaarheid over de te schaarsche toebedeeling aan de afdeelingstaven en over het volkomen gemis van verkennende organen bij de regimentsstaven V.A., verliest wel eenigszins haar kracht bij beschouwing van de *algeheele* ontstentenis van, tot dit doel bestemd speciaal personeel bij de hier nader te behandelen staven. Namelijk hoofdzakelijk bij de staven van gemengde troepenafdeelingen (Divisiën, gemengde Brigades en Detachementen), Infanterie brigades en regimenten infanterie.

1) Zie o.m. het dezerzijds gedane voorstel Mil. Spect. 1913, blz. 530.

Wellicht zal ons, bij het opperen van deze vragen, ten antwoord worden gegeven, dat deze aangelegenheid bij Divisie- en Detachementsstaven als taak van de verkennings-cavalerie of wielrijders is te beschouwen, en zal men ons verder, voor wat betreft de staven van de genoemde hoogere infanterie-eenheden, verwijzen naar het gestelde omtrent gevechtspatrouilles in R. Inf. II, naar het gebruik van de regimentspatrouilles wielrijders, van infanterie-patrouilles bij den vooraf beraamden aanval in punt 47 van de gevechtshandleiding, terwijl ons ten slotte wellicht gewezen zou worden op de binnen- en buitenlandsche militaire litteratuur, die eveneens dit onderwerp niet onbesproken hebben gelaten.¹⁾

Dit alles nu is ons bekend, en zeer zeker der overdenking ten volle waard, aangezien ook deze aanwijzingen gewichtige hulpmiddelen aangeven, om de onmisbare gegevens te verkrijgen of aan te vullen.

Evenwel, zij geven geen antwoord op de door ons gestelde vraag, waar deze toch de instelling oppert van een *inlichtingsdienst* bij de besproken staven in den geest als wij dien bij de B.A. hebben besproken; een dienst die den betrokken bevelhebber de, voor dezen, met het oog op de ten dienste staande troepenmacht, dan wel de wapensoort, speciaal gewenschte gegevens moet trachten te verschaffen.

Zulke gegevens n.l. die het een zoodanigen bevelhebber mogelijk maken:

- 1° tijdig voorloopige maatregelen te treffen,
- 2° in dringende gevallen onmiddellijk dispositiën te nemen,
- 3° zonder tijdverlies, door eene persoonlijke verkenning in de juiste richting zich een beeld van den toestand te verschaffen, waaruit moge blijken, dat dergelijke speciale verkenning iets geheel anders beoogt dan hetgeen de vorenaangehaalde voorschriften en litteratuur ons verschaffen. Het wezen van een dergelijken verkenningdienst wordt n. o. m. het zuiverst weergegeven in de benaming *oriënteringsdienst*, bij het Fransche leger gebruikelijk.

1) Zie o.a. Wet. Jaarb. Krijgsw. 1910, blz. 136 (infanteriepatrouilles); Balck IV. (1909) blz. 244: „Nah- und gefechtsaufklärung”; Mil. Wochenbl. 1907, nos. 6 en 130: „Nahaufklärung”; Mil. Wochenbl. 1913, no. 112 „Die Infanterie Nahaufklärung in der Russischen Armée”; Deutsche Felddienst-Ordnung, punten 148 e. v.

Hierbij wordt aangetekend dat de uitdrukking „*Nahaufklärung*” in bovenaangehaalde bronnen oneigenlijk is gebezigd. De F.-O. toch geeft in algemeen zinn, aan hetgeen ten onzent „*verkenningsdienst*” wordt genoemd, den naam van „*Nahaufklärung*”, terwijl hetgeen ons V.V. „*ophelderingsdienst*” noemt, aldaar met „*Fernaufklärung*” wordt bestempeld.

In bovenstaande litteratuur ware het beter van „*Gefechtsaufklärung*” te spreken.

In groote trekken zouden wij ons een en ander als volgt geregeld kunnen indenken:

A. Ten dienste van den Staf van eene gemengde troepenafdeeling (Divisie, Gemengde Brigade, Detachement.)

Sterkte van de patrouille, alsmede indeeling en plaats waar zij marcheert, als bij de B.A. omschreven; ook hier zal haar werkzaamheid beïnvloed worden door de factoren: beschikbare tijd en breedte van het vermoedelijk in te nemen front, terwijl eveneens het tijdstip van aanvang van de intensieve verkenning samenvalt met de eerste berichten omtrent ernstige voeling.

De punten waarover — eveneens wederom naar gelang van beschikbaren tijd — inlichtingen waren te verschaffen, zijn:

- a.* algemeene indruk van het terrein, vooral in verband met bedekt of open karakter,
- b.* in hoofdzaken, mogelijke belangrijke verschillen tusschen kaart en terrein,
- c.* aanwezigheid van gedekte opmarsch- en verzamelplaatsen voor groote troepenafdeelingen,
- d.* gedekte opmarschwegen naar en van de onder *c* genoemde plaatsen, dan wel onmiddellijk uit den marschweg, gelegenheid tot gedekte ontplooiing,
- e.* natuurlijke hindernissen voor het front, terreinvoorwerpen aan eigen of 's vijands zijde, die van belang kunnen worden,
- f.* bijzondere punten aan 's vijands zijde, die als algemeene richtingspunten gebezigd zouden kunnen worden, dan wel terreinverdeling, die de indeeling van gevechtsstrooken mogelijk maakt,
- g.* terreingedeelten, waarop vijandelijk artillerievuur te verwachten is (hooge waarnemingspunten aan 's vijands zijde zijn gevaarlijk),
- h.* alles z. m. toegelicht door een panoramaschets, genomen van uit een centraal punt van het eigen gevechtsfront.

B. Ten dienste van de Staven van de hoogere infanterie-eenheden (Brigades en Regimenten.)

Opzettelijk werd door ons aan de wenschelijkheid om bij de onderwerpelijke staven een oriënteringsdienst in te stellen de beperking „onder zekere omstandigheden” toegevoegd.

Er is toch eene zoo groote verscheidenheid van omstandigheden, waaronder de hoogere infanterie-eenheden in het gevecht kunnen worden gebracht, dat eene vooruitgeschoven speciale oriëntering zowel uiterst noodig, als volkomen overbodig zal kunnen zijn. Men vergelijkte daartoe slechts de omstandigheden, welke het optreden van infanterie in de voorhoede beheerschen, met die, welke hunnen invloed doen gelden bij den inzet van een zoodanigen troep, ingedeeld als algemeene reserve, of eindelijk met het gebruik daarvan aan het hoofd van de hoofdmacht.

Evenwel, dergelijke verscheidenheid doet zich in nog sterker mate gevoelen bij het gebruik van B.A. en mocht ook bij laatstgenoemd wapen nimmer als reden gelden om niet op het eventueel noodige voorbereid te zijn.

Bij de werkzaamheid van de inlichtingsorganen ten dienste van de hogere infanterie-eenheden, zal dan ook, vooral voor wat het *tijdstip van uitzending* betreft, rekening gehouden moeten worden met de omstandigheid, waaronder de betrekkelijke troep zal moeten optreden; het uitzenden tegelijk met de voorhoede in de allervoorste afdeelingen zal even goed te verantwoorden kunnen zijn als een voorloopig achterwege blijven van dergelijke verkenning, n.l. tot dat de richting waarin de troep wordt ingezet zal zijn bepaald (alg. reserve.)

Het verschil in tempo met den troep; zal het dergelijken oriënteringsorganen bijna altijd nog mogelijk maken voldoende voorsprong te verkrijgen.

Niettegenstaande het feit, dat er een principieel onderscheid dient te worden gemaakt tusschen de uitvoering van dezen dienst en de werkzaamheid van gevechtspatrouilles, infanterieofficierspatrouilles en gevechtsverkenningsspatrouilles, zal een samenwerken niet zijn uitgesloten; hierbij wordt bijv. bedoeld op het geval, dat eene sterke groep wordt ingezet, nadat de gevechtsverkenningsspatrouilles (Gefechtsaufklärung) van de vooraf ingezette groepen reeds in werking zijn, terwijl bij het gebruik van infanterie in bedekt terrein reeds vroeger in dit tijdschrift ¹⁾ eene dergelijke samenwerking als uiterst doeltreffend werd aangeprezen.

Begrijpelijkerwijs zullen de punten, aangaande welke de Commandanten van de, in beschouwing genomen, hogere infanterie-eenheden door hunne oriënteringsorganen zullen wenschen te worden ingelicht, in verband met bovengenoemde verscheidenheid zeer uiteenloopen, terwijl ook hier weder de beschikbare tijd eene rol speelt.

Wij noemen er enkele:

a. algemeene indruk van het terrein, vooral in verband met bedektheid en het al of niet aanwezig zijn van plooiën en dekkingen die den aanval begunstigen;

b. vergelijking van de kaart met het terrein en melding van eventuele belangrijke verschillen;

c. aanwezigheid van gedekte opmarschplaatsen en -wegen;

d. aanwezigheid van terreinhindernissen, bijzondere terreinvoorwerpen of punten, die ten spoedigste zouden moeten worden genomen of bezet;

e. veiligheid op de flanken (uitzicht, hindernissen) en gevaar voor vuurovervallen, bijv. open strooken met inzicht van 's vijands zijde, in het bijzonder van hooge punten aan dien kant zichtbaar;

1) Jaargang 1913, blz. 523.

f. zoodra de aanvalsrichting (gevechtsstrook, verdedigingssector) waarin het troependeel moet optreden, bekend is, een panorama-schets van uit een centraal punt genomen.

Rest ons thans nog een enkel woord over onze inzichten nopens de *samenstelling* van deze organen ten dienste van beide soorten Staven.

Bij oefeningen op terrein en kaart hebben wij herhaaldelijk maatregelen zien nemen, welke sterk aan den door ons voorgestanen dienst deden denken.

Naar gelang van het belang van de te verkrijgen inlichtingen, zagen wij eene bonte schakeering van verkenners indeelen, afwisselende tusschen een officier van den Generalen Staf bij eene Divisie of Brigade en een sergeant-wielrijder, commandant van eene regimentspatrouille. Daartusschen kwamen voor: cavalerieofficiëren genomen uit eventueel toebedeelde verkenningscavalerie, wielrijder-officiëren, infanterieofficiëren op gerequireerde rijwielen of paarden . . . . alles ten getuige van den goeden wil van eenen A.B. om zich tijdig door een vooruitgeschoven oog aangaande speciale punten te doen inlichten.

Zelfs het curiosum, dat de A.B. zelf, onder eenige dekking, vooruitging, werd door ons medegemaakt.

De resultaten van dit alles echter zijn slechts als surrogaat te beschouwen van hetgeen een, reeds in vreedestijd ingerichte en oefende, inlichtings-(oriënteerings-)dienst kàn opleveren.

Buitengewone gevallen uitgezonderd, zullen toch de officieren van den Generalen Staf bij een Divisie-(Gemengde Brigade-)staf andere werkzaamheden hebben, dan voortdurend ter verkenning vooruit te blijven; daarenboven mist een dergelijk officier de opgeleide helpers, de mindere goden uit de patrouille.

Onze cavalerie is zóó spaarzaam toebedeeld, dat het ontnemen van officieren met helpers voor de besproken speciale taak, daarom reeds is af te raden. Daarenboven stelt, zooals uit bovenstaande beschouwingen moge zijn gebleken, de oriënteeringsverkenning ten dienste van de genoemde staven, eischen welker goede vervulling buiten den dagelijkschen werkkring van den gemiddelden cavalerie-officier liggen, en die bijzondere opleiding noodig maken.

Hetzelfde geldt ten aanzien van zijn gemiddelden collega van het wapen der infanterie, eveneens zonder vóóropleiding tot dergelijke taak geroepen, terwijl bij laatstgenoemd wapen het onttrekken van officieren aan den troep een zeer groot nadeel moet worden geacht.

Aangenomen evenwel, dat zich, onder onze infanterie en cavalerie, officieren bevinden, die zonder nadere opleiding aan de besproken eischen voldoen — iets waar wij geenszins aan twijfelen — dan nog zou het feit, dat deze met den bevelhebber, die hen uitzendt, niet bekend zijn, en de eischen en wenschen van dezen laatste niet kennen, en daarnaast het gemis aan geschoold minder personeel, overwegende bezwaren blijven vormen.

In geval dan ook het bestaansrecht van eenen dergelijken inlichtingsdienst erkend wordt, moet van die erkenning het logische gevolg zijn:

de indeeling in vredestijd van daartoe opzettelijk op te leiden personeel bij de besproken wapens, en de grondige oefening¹⁾ van deze organen onder de bevelhebbers die hen in oorlogstijd zullen moeten gebruiken.

Een en ander in te deelen volgens de beginselen, dienaangaande ontwikkeld bij de B.A. Evenals dáár zal het officierspersoneel moeten worden gekozen uit mannen, vlot van geest en lichaam, met groot oriënteringsvermogen en veel taktischen aanleg, bijgestaan door kader, waarin de genoemde eigenschappen eveneens tot ontwikkeling zijn te brengen.

Ten slotte zij hier nog gewezen op een, niet te onderschatten, voordeel verbonden aan de *vaste* indeeling van dergelijke organen in de hoogere infanterie-staven, te weten het feit, dat deze eenheden vaak aangewezen worden als kern van zelfstandige detachementen, marschgroepen en dergelijke, terwijl de praktijk veelal wijst op de groote wrijvingen gepaard gaande aan eene improvisatie van staven. Een en ander ware door de vredesindeeling van zulke organen ten deele te ondervangen.

Omtrent de *sterkte* van de besproken verkenningstaven wenschen wij thans niet in beschouwing te treden, onze meening, gegrond op ondervinding in dezen tak van dienst, bij de B.A. opgedaan, is, dat elke staf aan inlichtings-(oriënterings)-officieren dient te beschikken over minstens één beroepsofficier, bijgestaan door minstens één *daartoe opgeleid* verlofsofficier, terwijl ons eveneens bleek, dat de daartoe noodige talenten bij velen van de laatsten ruimschoots aanwezig zijn . . . . . aan ons, beroepsofficieren, de taak deze tot ontwikkeling te brengen.

---

1) Hetgeen — wij spreken uit ondervinding — geen bijzondere bezwaren behoeft op te leveren indien één of twee malen per week de gewone dagelijksche wandelrit daaraan dienstig wordt gemaakt en daartoe wellicht eenigszins wordt uitgestrekt.

Het rijwiel kan in deze ook vele diensten bewijzen. In oorlogstijd dient het personeel bereden te zijn.

NASCHRIFT.

De sedert verschenen Oorlogsorganisatie 1913 bracht voor de Infanterie-Brigade-Staven wel is waar eenig toegevoegd officiers-personeel.

De bezwaren, verbonden aan het gemis aan vredesopleiding door den oorlogsaanvoerder, blijven echter van kracht, terwijl in de samenstelling van de Infanterie-Regimentsstaven in dit opzicht geenerlei verbetering is aan te merken, en eindelijk bij beide de onmisbare helpers ten eenen male blijven ontbreken.

Mededeelingen van de Directie der Weduwen- en Weezenkas voor de Officieren van de Landmacht.

Zooals den lezers bekend is, werd in Juli 1913 de Directie aangevuld met twee nieuwe leden — de gep. kolonel P. W. BOSBOOM en de luit. kol. v. d. generalen staf M. C. VAN DER HOOG — en werd in September j.l. dit lichaam weder voltallig door de benoeming van den gep. generaal-majoor H. F. W. BECKING tot Voorzitter.

Aangezien de Minister van Oorlog in beginsel had goedgevonden de thans bestaande statuten — in afwachting van de samenstelling van nieuwe — in zooverre nog te wijzigen, dat de daarin voorgeschreven beperkte wijze van geldbelegging werd verruimd en verbeterd, werd door de Directie allereerst dit onderwerp ter hand genomen.

Als gevolg daarvan werd in December j.l. een voorstel aan het Departement van Oorlog ingediend in hoofdzaak hierop neerkomende, dat der Directie voortaan volledige vrijheid zal worden gegeven in de keus der fondsen voor geldbelegging — zoo noodig na voorafgaande deskundige voorlichting — en dat bovendien maatregelen zullen worden genomen om de liquide middelen, die tot dusver soms tot belangrijke bedragen renteloos berusten in 's Rijks schatkist, al aanstonds productief te maken. Het renteloos deponeren van gelden in de schatkist zal daardoor tot onbeduidende bedragen worden teruggebracht.

Op deze voorstellen wordt de beslissing van Z.E. den M. v. O. tegemoet gezien.

Tengevolge van de beduidende persoonsverwisselingen in het lichaam der Directie en voorts als een noodzakelijk gevolg van bovengenoemden arbeid, moest het werk der statutenherziening voorloopig blijven rusten. Toen bovendien daarop van de bekende commissie van deskundigen — de heeren J. C. MULDER, prof. J. J. A. MULLER en DR. R. H. VAN DORSTEN — de mededeeling kwam, dat haar rapport omstreeks begin 1914 kon worden tegemoet gezien en dit stuk dus thans dagelijks kan inkomen, besloot de Directie uit den aard der zaak met het voortzetten van haren herzieningsarbeid te wachten totdat van bedoeld rapport zou zijn kennis genomen,

's-Gravenhage, Januari 1914.

DE DIRECTIE.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

België. *Legeruitbreiding.* In België heeft men ten opzichte van de legeruitbreiding een te groot oog gehad, daar het leger volgens de nieuwe organisatie nog in geen jaren is te mobiliseeren.

De oorspronkelijke berekening berustte op eene jaarlijksche lichte van $\pm$ 35000 man; terwijl de lichte in 1913 30.168 man sterk was, werd op 8 Dec. 1913 bij de volksvertegenwoordiging een wetsontwerp ingediend om de lichte voor 1914 te bepalen op 33000 man. De vermoedelijke samenstelling van het veldleger op oorlogsvoet, na de voltooiing der reorganisatie, uiterlijk 15 Dec. 1917, blijkt uit bijlage A.

Mobilisatie 1914. In verband met het groote incompleet aan manschappen, zijn bijzondere bepalingen noodig voor de mobilisatie in het overgangstijdperk. Voor het tijdvak 15 Dec. 1913—15 Dec. 1914 is het volgende bepaald:

De bataljons van het actieve regiment der Brigade zullen worden gevormd uit de bestaande compagnieën met de jaarklassen 1909, 1911 en 1913, die van het regiment „bis” uit de nieuw gevormde compagnieën met de jaarklassen 1907, 1908, 1910 en 1912. Lichte 1906 reserve. De bataljons van het regiment „ter” zullen gevormd worden uit de jaarklassen 1901 tot en met 1905, de lichten 1899 en 1900 dienen als depotreserve.

De compagnieën zullen met 2 pelotons op $\frac{2}{3}$ der oorlogsterkte mobiliseeren.

Volgens „la Belgique Militaire” van 18 Jan. 1914 bedraagt dan de sterkte van eene gemobiliseerde compagnie van het actieve regiment 170 man, van het regt. bis 155 man. Op 1 April 1914 worden de batterijen van 4 stukken gevormd. Alsdan beschikt men per Brigade mixte over eene afdeling van 3 batterijen, terwijl het regiment Divisie-Artillerie slechts eene afdeling sterk is. Het geschut voor de voorgestelde houwiterafdeelingen is trouwens nog niet aanwezig.

Bevordering officieren. Bij K.B. van 31 October 1913 is eene regeling getroffen ten aanzien van de bevordering, in verband met de uitbreiding van het leger.

De wet van 30 Aug. 1913 geeft der regeering de bevoegdheid, in een tijdsverloop van 5 jaar, 105 generaals en hoofdofficieren, 735 subalterne officieren en 120 daarmede gelijkgestelden te benoemen.

In dat tijdsverloop mag de regeering afwijken van art. 3 der bevorderingswet van 16 Juni 1836 en art. 5 der wet betreffende

de reorganisatie van het personeel der afzonderlijke dienstvakken.

Het K.B. bevat o. m. de volgende bepalingen:

Om tot „capitaine commandant” te worden bevorderd, moet men, met de noodige geschiktheid, 17 dienstjaren als officier hebben. De bevordering tot hoofdofficier en generaal zal bij den generalen staf en de verschillende wapens na een gelijk aantal dienstjaren plaats hebben.

Om tot majoor bevorderd te worden, moet de Cap. Ct. 23 dienstjaren hebben en jonger zijn dan 52 jaar, is men 3 of 4 jaar majoor (afhankelijk van de oorspronkelijke aanstelling) en niet ouder dan 56 jaar, dan kan de benoeming tot Luit-Kol. volgen, na 3 volle kolonelsjaren en eene leeftijdsgrens van 58 jaar kan men tot generaal majoor bevorderd worden.

Deze bevorderingen moeten 1 Nov. 1919 zijn afgeloopen.

Verder zijn voorschriften gegeven om te voorkomen, dat ongeschikte elementen worden bevorderd.

Een Capitaine Ct. die voor bevordering in aanmerking wenscht te komen, moet daartoe een verzoek indienen en wordt bij zijn wapen aan eene serie van proeven onderworpen. Voldoet hij daaraan dan wordt hij te gelegener tijd opgeroepen, om aan een examen deel te nemen. Dit examen is voor alle wapens gelijk.

De majoors worden op ongeveer overeenkomstige wijze op het terrein aan een examen onderworpen. De commissie bestaat uit den inspecteur van het wapen en den chef of den sous-chef van den generalen staf, bijgestaan door den divisie- of den stelling-Ct., onder wien de majoor dient. Een officier, gedelegeerde van den minister van oorlog, is secretaris.

De bevordering tot kolonel heeft, bij voldoende dienstvervulling, zonder examen plaats.

De voordracht voor eene benoeming tot generaal majoor geschiedt, na kennisgeving van den betrokken kolonel, onder verantwoordelijkheid van den divisie Ct. of daarmee gelijkgestelde autoriteit. In het 3e jaar als kolonel wordt een examen op het terrein afgenomen, door eene commissie, waarvan de chef van den generalen staf altijd deel uitmaakt.

Vrijwillige dienstneming militie. Bij K.B. is bepaald dat miliciens, die vrijwillig onder de wapenen blijven, voor een tijdvak van minstens 4 maanden zullen ontvangen:

A. 50 centimes verhooging van soldij per dag.

B. 150 frs. na eenen diensttijd van 36 maanden.

C. 225 frs. na elk jaar, dat men daarna nog in dienst blijft.

Duitschland. *Verdubbeling Infanterie bij Mobilisatie.* De nieuwe legeruitbreiding stelt Duitschland in staat bij mobilisatie het verdubbelingsstelsel toe te passen. Verschillende gegevens wijzen er op, dat men, althans bij de infanterie, zulks beoogt. Het regiment infan-

terie moet boven de sterkte voeren; 4 hoofdofficieren en 3 kapiteins, de jagerbataljons 1 hoofdofficier en 1 kapitein, de regimenten van hooge sterkte kunnen 36, die van lage sterkte 18 onderofficieren boven de vredesorganisatie voeren, de jagerbataljons 6.

De vredesorganisatie van een bataljon bedraagt aan kader: 1 commandant, 5 kapiteins, 13 luitenants, 4 Feldwebel, 4 of 8 vice Feldwebel, 4 Fähnriche en 60 of 62 sergeanten, daarenboven 32 of 40 Gefreite, de muziek niet medegerekend. Inderdaad is het aantal luitenants niet compleet, daar de regimenten ongeveer 25—30 luitenants tellen. Wanneer echter elke compagnie uitrukt met 1 actief luitenant zijn er per regiment slechts 16 luitenants benodigd, zoodat bij aanvulling door reserve-officieren altijd nog luitenants beschikbaar zijn voor de depots en de reserve-formatiën. Hetzelfde geldt voor de onderofficieren. Wanneer bij eene gemobiliseerde compagnie de groepen door „Gefreite” worden aangevoerd, stelt de compagnie, wanneer 2 onderofficieren als „Offizier Stellvertreter” worden ingedeeld, hoogstens 10 onderofficieren.

Nu tellen de bataljons van hooge en lage sterkte volgens de nieuwe organisatie 719 en 641 man, zoodat nog 340 of 420 man aan de oorlogssterkte ontbreken. Na het onder de wapenen komen van 1, hoogstens 1½ reservelichting, kunnen de bataljons dus volledig uitrukken.

De overige 4 of 3½ lichten van de reserve kunnen, zoonoodig met eene landweerlichting 1^e ban aangevuld, de Infanterie verdubbelen. Het verdubbelde leger wordt dan gerecrueteerd uit mannen van 20—28 jaar.

In elk legerkorpsdistrict is thans eene landweerinspectie, waar een generaal in actieven dienst aan het hoofd staat.

Behalve deze reserveformatiën kan ook de landweer, bataljonswijze onder de wapenen worden geroepen. Het Duitsche leger beschikte in de 317 Landwehr Bezirkcommando's op 1 Jan. 1914 over 48 landweer-regimentscommandanten, waarvan 8 in actieven dienst, 345 bataljonscommandanten en 571 kapiteins en ritmeesters, die in het Bezirkcommando dienst verrichten.

In het najaar van 1913 waren alleen bij de Pruisische Infanterie beschikbaar:

Aan reserve-officieren: 4 majoors, 641 kapiteins en 9682 luitenants, hetgeen op een getal van 560 Pruisische bataljons, 182 machinegeweercompagnieën en 14 wielrijderscompagnieën bijna 4 luitenants per compagnie geeft.

Engeland. *Bedreiging Nederlandsche remonteering.* Er doen zich teekenen voor, dat onze remonteering zal worden bemoeilijkt. De paardenaanvulling tijdens en na de mobilisatie, ja zelfs in vreedstijd, is voor ons land een hoogst belangrijk vraagstuk. In Engeland gaan meer en meer stemmen op, om den uitvoer van paarden te be-

**Vermoedelijke samenstelling van het Belgische Veldleger op oorlogsvoet,
na de voltooiing der reorganisatie, uiterlijk 15 December 1917.**

Bijlage A.

INDEELINGS-OVERZICHT.

HOOFDKWARTIER: OPPERBEVELHEBBER Z. M. DE KONING.
GROOTE GENERALE STAF.

6e DIVISIE. BRUSSEL.			5e DIVISIE. MONS.			4e DIVISIE. NAMEN.				3e DIVISIE. LUIK.				2e DIVISIE. ANTWERPEN.			1e DIVISIE. GENT.			Divisiën Stafkwartier Gemengde Brigades Regimenten Infanterie, elk 3 bataljons Batterijen Veld-Artillerie van 4 vuurmonden Mitrailleur Cie v. 3 sectiën Gendarmerie Divisie-Artillerie Afdelingen batterijen } V = lange k. sterkte } H = veldhouw. als boven } R = Rijd. Artie Divisie-Cavalerie Regimenten van 4 eskadrons Genie (pionier-, pontonn.- en telegraaftr.) Treinafdeeling (2 actieve en 4 res. compagnieën) Divisiedepot Divisiepark		
XX	XIX	XVIII	XVII	XVI	I	XV	XIII	X	VIII	XIV	XII	XI	IX	VII	VI	V	IV	III	II			
2 R. K. 2 K. bis 105, 104, 103. M. A.	1 R. K. 1 K. bis 102, 101, 100. M. A.	R. G. G. bis 99, 98, 97. M. A.	3 R. J. 3 J. bis 87, 86, 85. M. A.	2 R. J. 2 J. bis 84, 83, 82. M. A.	1 R. I. 1 bis 81, 80, 79. M. A.	1 R. J. 1 J. bis 63, 62, 61. M. A.	13 R. I. 13 bis 69, 68, 67. M. A.	10 R. I. 10 bis 66, 65, 64. M. A.	8 R. I. 8 bis 60, 59, 58. M. A.	14 R. I. 14 bis 48, 47, 46. M. A.	2 R. I. 2 bis 42, 41, 40. M. A.	11 R. I. 11 bis 39, 38, 37. M. A.	9 R. I. 9 bis 45, 44, 43. M. A.	7 R. I. 7 bis 27, 26, 25. M. A.	6 R. I. 6 bis 24, 23, 22. M. A.	5 R. I. 5 bis 21, 20, 19. M. A.	4 R. I. 4 bis 9, 5, 7. M. A.	3 R. I. 3 bis 6, 5, 4. M. A.	2 R. I. 2 bis 3, 2, 1. M. A.			
6 R. V. A.			5 R. V. A.			4 R. V. A.				3 R. V. A.				2 R. V. A.			1 R. V. A.					
IV	III	II	I	III	II	I	III	II	I	III	II	I	III	II	I	III	II	I	III	II	I	
6, 5, 114, 113, 4. 112.	111, 100, 109.	108, 107, 106.		96, 95, 94.	93, 92, 91.	90, 89, 88.	78, 77, 76.	75, 74, 73.	72, 71, 70.	57, 56, 55.	54, 53, 52.	51, 50, 49.	36, 35, 34.	33, 32, 31.	30, 29, 28.	18, 17, 16.	15, 14, 13.	12, 11, 10.				
R	H	H	V	H	H	V	H	H	V	H	H	V	H	H	V	H	H	V	H	H	V	
1 ^e Regiment Jagers			2 ^e Regiment Jagers			1 ^e Regiment Lanciers				2 ^e Regiment Lanciers				Nieuw Regiment			3 ^e Regiment Lanciers					
1 bataljon (2 compagnieën)			1 bataljon (2 compagnieën)			1 bataljon (2 compagnieën)				1 bataljon (2 compagnieën)				1 bataljon (2 compagnieën)			1 bataljon (2 compagnieën)					
6 compagnieën			6 compagnieën			6 compagnieën				6 compagnieën				6 compagnieën			6 compagnieën					
Mechelen Brussel			Termonde—Mechelen Termonde			Namen en Contich Namen				Lier Luik				St. Bernard Mechelen			St. Nicolaas Gent					

TOELICHTING.

Bij eene jaarlijksche lichting van minstens 35.000 op pl.m. 60.000 ingeschrevenen geven 13 lichten 455.000 man; verloop 28% = 127.400 man.

Beschikbaar aan militie 327.600 man, vrijwilligers 12.400 man.

Totale oorlogsterkte: 340.000 man.

Veldleger: 150.000 „

Vestingleger: 130.000 „

Hulpdiensten: 60.000 „

Vredessterkte met inbegrip van kader { Compie: 116 man Batterij: 110 „ 53 p. Esk.: 134-145 „ 120 „	Oorlogsterkte met inbegrip van kader { Compie: 290 man Batterij: 161 „ 110 p. Esk.: 130 sabels
---	---

Elk regiment Infanterie vormt bij mob. 3 regimenten, te weten:

- a. het actieve regiment der brigade
  - b. het regiment bis
  - c. het regiment ter
- } Infanterie veldleger uit de eerste zes lichten.
} Bezettingstroepen; kader uit reserve.

Officierskader actief regiment:

1 Kolonel; 1 Luitenant Kolonel; 6 Majoors; 27 Kapiteins; 54 Luitenants.

Officierskader Compagnie op vredesvoet: } Bij mobilisatie verdubbelt elke
1 Kapitein; 1 Tweede Kapitein en 4 Luitenants } Compagnie.

Kader Compagnie op oorlogsvoet:

3 Officieren, 13 onderofficieren en 10 korporaals.

De Commandanten van de 3e en 4e Divisie zijn tevens bevelhebber van de vestingen Luik en Namen, voor welke bezetting deze divisiën bestemd zijn, Bovendien is er een afzonderlijk vestingcommando.

Wanneer de mobilisatie dezer vestingen voltooid is en de omstandigheden zulks vereischen, kunnen de 3e en 4e Divisie aan het Veldleger worden toegevoegd.

XIII en XIV Brigade zijn organiek ingedeelde bezettingstroepen.

De Divisie-Cavalerie kan onder eenhoofdig bevel in brigade- of divisie-verband worden vereenigd; alsdan wordt IV — 6 R. V. A. toegevoegd.

In Luxemburg is voor mobilisatie dekking een territoriaalkorps opgericht van 6 Compagnieën. 3 in Arlon, 1 in Neufchâteau, 1 in Marche en 1 in Bastagne.

Sterkte op oorlogsvoet 3 à 4000 man.

CAVALERIE-DIVISIE.

BRUSSEL.

III	II	I
Nieuw R. 4 R. Jagers	5 R. Lanciers 4 R. Lanciers	2 R. Guides 1 R. Guides
3. 2. 1.		
1 baton van 3 compieën + 1 compie van 1 R. Karabiniers		
1 compagnie (wielrijders)		
1 compagnie van 6e legerdivisie		
Beveren		
Brussel		

Stafkwartier

Brigades

Regtm van 4 eskadrons

Batterijen Rijd. Artillerie

Wielrijders

Pioniers—Pontonniers

Treinafdeeling

Divisiedepot

Divisiepark

moeilijken. In de Januari-aflevering van het tijdschrift „Londón” komt een zeer lezenswaardig artikel voor, getiteld: „Our horseless Army”, terwijl het volgende ontleend is aan de Army Review van dezelfde maand. De jaarlijksche aankoop voor het leger bedraagt hoogstens 3000 paarden, hetgeen van geen invloed is op den handel. Het M. v. O. acht het daarom niet mogelijk den aankoop door vreemdelingen te verbieden; de fokkerij zoude, juist in eenen tijd, dat de motornijverheid zich voortdurend ontwikkelt, gaan kwijnen.

In geval van mobilisatie moeten voor het leger 140.000 paarden gevorderd worden. De legerwet van 1911 geeft der militaire overheid de bevoegdheid paardentellingen te houden, hetgeen j.l. voorjaar is geschied. In Engeland en Schotland, waar gezamenlijk 120.000 van de 140.000 paarden moeten worden geleverd, kwam men tot een getal van 489.000 voor den krijgsveld dienst geschikte paarden.

Het M. v. O. is van oordeel, dat men op het oogenblik voor paardengebrek niet bevreesd behoeft te zijn. Eene nieuwe telling zal echter nog dezen winter plaats hebben; mocht onverhoopt de voorspelling van hen, die aan eene groote vermindering gelooven (zie het bovengenoemd artikel) waar blijken, dan is men van plan tijdig maatregelen te nemen.

Frankrijk. *Nieuwe organisatie* In het afgelopen jaar zijn de troepen aan de Duitse grens aanzienlijk versterkt. Tengevolge van de wet op den 3 jarigen dienstplicht kon de vredessterkte der compagnieën aan de oostgrens worden opgevoerd tot 220 man, die der batterijen veld artillerie tot 4 off., 140 man en 114 paarden. De jagerbataljons zullen geleidelijk op 6 compagnieën worden gebracht, waaronder dan de wielrijderscompagnieën begrepen zijn.

Met het oog op eene betere bevelvoering is, 31 Dec. 1913 bij Presidentieel Besluit, het XXI legerkorps opgericht met hoofdkwartier te Epinal. Dit legerkorps bestaat hoofdzakelijk uit troepen, die tot het VII korps hebben behoord.

De nieuwe legerkorps indeeling is thans als volgt:

VII Korps. Hoofdkwartier: Besançon.

14 Divisie: Beltort, 44, 60, 35 en 42 R. I. en 47 R. V. A.,

41 Divisie: Remuemont, 152, 23 en 133 R. I. 5 en 15 bat. Jagers en 4 R. V. A.,

11 Regt. Jagers te paard en 5 R. V. A.,

bovendien de noodige hulpdiensten.

Niet tot het legerkorps behoorend, doch wel binnen de grenzen garnizoen houdend: 171 en 172 R. I. te Belfort, 8^e Cav. Divisie met Divisie Artillerie, 8^e lichte Cav. Brig. benevens de Vesting Art^{ie} en Genie van Belfort.

XXI Korps. Hoofdkwartier: Epinal.

13 Divisie: Chaumont, 17, 21 en 109 R. I. 17, 20 en 21 bataljon Jagers en 62 R. V. A.,

43 Divisie: 149, 158 R. I., 1, 3, 10 en 31 bat. Jagers benevens
12 R. V. A.,
4 Regt. Jagers te paard en 59 R. V. A.,
benevens hulpdiensten.

In het legerkorpsdistrict zijn gelegd, doch behooren niet tot het korps:

170 R. I., 12 R. Huz. 4 Reg. Vest.-Art., 8 R. Vest.-Art. en 7 batⁿ. Genietroepen

Tot het territoriale leger behooren:

in het VII legerkorpsdistrict: 6 regimenten infanterie, 2 eskadrons cavalerie en 3 afdeelingen veldartillerie;

in het XXI legerkorpsdistrict: 2 regimenten infanterie.

Samenstelling veldleger. Het Fransche veldleger in eerste linie bestaat thans uit:

173 regimenten infanterie, waarvan er 11 bestemd zijn als vesting-bezetting,

31 jager bataljons,

87 regimenten cavalerie,

25 korpsartillerie- en 42 divisieartillerie-regimenten, 2 bergartillerie-regimenten, 3 artillerieregimenten van het koloniale legerkorps en 5 afdeelingen uit Noord-Afrika. Met de troepen der Afrikaansche inboorlingen beschikt men over:

669 bataljons, 378 eskadrons en 704 batterijen.

Het veldleger is verdeeld in:

21 legerkorpsen, waarvan het 19e in Algiers, het koloniale legerkorps in Frankrijk legerd, 10 cavalerie-divisiën, 12 Alpenjagerbataljons, benevens de niet in korps- of divisieverband opgenomen troepen van de militaire gouvernementen Parijs en Lyon.

Aanvullingskader. De linie infanterie regimenten hebben een „cadre complémentaire” van 1 luitenant-kolonel, 2 majoors, 6 kapiteins en 6 adjudanten.

Het ligt in de bedoeling bij mobilisatie de infanterie te verdubbelen. De 8 reserve regimenten van een legerkorps vormen dan eene korps reserve brigade van 2 regimenten en eene reserve divisie van 2 brigaden elk van 3 regimenten.

Incompleet officieren. Aangezien ook het Fransche leger lijdt onder een groot gebrek aan officieren, wordt het „cadre complémentaire” aan de oostgrens op sterkte gehouden ten nadeele van de andere regimenten.

Einde December 1913 bedroeg het incompleet aan officieren bij de infanterie:

8 kolonels, 102 luitenant-kolonels, 166 bataljons-commandanten, 379 kapiteins en 1407 luitenans, daarenboven $\pm$ 3000 onderofficieren.

De cavalerie is voltallig, bij de artillerie ontbreken 120 officieren, doch 75 % der jongere luitenants is uit den troep afkomstig, terwijl in vroegere jaren 66 % van de „Ecole Polytechnique” kwam.

Hierdoor wordt bij de artillerie de bevelvoering in de hoogere rangen ernstig bedreigd.

Officiersbezoldiging. Men heeft thans getracht door hoogere bezoldiging de dienstneming te bevorderen. 12 Januari heeft Poincaré de „wet op de militaire tractementen” geteekend. De regeling is thans als volgt:

Onderluitenant 2520 fr., 2e luitenant 2880—3240 fr., 1e luitenant 3618—3978—4338—4878 fr., kapitein 3040—5580—6120—6660 fr. bataljons-commandant 7200—8100 fr., luitenant-kolonel 9000 fr., kolonel 11000 fr., brigade-generaal 12600 fr. en divisie-generaal 18900 fr.

Boogvuur lange kanonnen. De Schweizerische Mil. Blätter geven een artikel over de reglementswijziging der Fransche artillerie benevens eene korte beschrijving van de uitvinding, waardoor men in staat is boogvuur uit lange kanonnen af te geven. Men schijnt dit bereikt te hebben, door schijven van verschillende diameter op den kop van het projectiel te plaatsen.

Rusland. *Legeruitbreiding.* Bij de uitbreiding der legersterkten in het vorig jaar is ook het Czarenrijk niet achtergebleven.

Volgens Stephane Lauzanne, redacteur van de *Matin* te Petersburg is, voornamelijk op aandrang van Delcassé, het volgende geschied:

1. In 1913 zijn de drie onder de wapenen zijnde lichtingen elk met 25000 man vermeerderd.

2. Van af 1914 zullen de jaarklassen wederom met 90.000 man worden vergroot, zoodat in 1917 het leger op voet van vrede 345000 man sterker zal zijn, dan in 1912.

3. De grensbewakingstroepen in Polen zijn met 10.000 man versterkt.

4. De derde lichting, vroeger gemeenlijk begin Januari met groot verlof gezonden, blijft voortaan, volgens de bepalingen der wet, tot April onder de wapenen.

Dislocatie westgrens. Volgens de nieuwe dislocatie staan tegenover Duitschland in eerste linie het III, II, VI, XV en XXIII legerkorps, in tweede linie het XX, IV en XIX korps; tegenover Oostenrijk op overeenkomstige wijze het XIV, XI en XII korps en het IX, XXI, eventueel ook XIX korps.

Het concentratievervoer dezer korpsen in tweede linie naar de grens kan, na voltooiing der mobilisatie, in betrekkelijk korten tijd geschieden (afstand $\pm$ 400 K.M.)

De dislocatie is als volgt:

Riga XX. 8 Regⁿ. Inf. en 1 Cav. Brig.

Wilna III. 12 Regⁿ. Inf. en 1 Cav. Div.

Grodno II. 8 Regⁿ. Inf. en 1 Cav. Div.

Minsk IV. 8 Regⁿ. Inf.

Bjelostok VI. 8 Regⁿ. Inf. 1 Cav. Div.

Warschau XXIII en XV. 16 Regⁿ. Inf. en 2 $\frac{1}{2}$ Cav. Div.

Brest Litowsk XIX. 8 Regⁿ. Inf. en 2 Cav. Divⁿ.

Lublin XIV. 12 Regⁿ. Inf. en 2 Cav. Divⁿ.
 Rowno XI. 8 Regⁿ. Inf. en 1 Cav. Div.
 Winniza XII. 12 Regⁿ. Inf. en 2 Cav. Divⁿ.
 Kiew IX en XXI. 16 Regⁿ. inf. en 1 Cav. Div.
 Totaal 116 Regⁿ. Inf. en 14 Cav. Divisiën.

Zweden. *Uitbreiding van leger en vloot.* In Zweden is eene sterke strooming tot verlenging van den oefeningstijd merkbaar. Zelfs sociaal democraten, zooals Christierson, lid van de verdedigingscommissie, achten een oefeningstijd van 15 Nov.—15 Juni met 3 herhalingsoefeningen van 14 dagen noodzakelijk.

De minister president STAAFF heeft te Karlskrona eene rede gehouden, waarin hij de hoofdpunten van het programma der regeering mededeelde. Deze komen op het volgende neer:

1. Met alle middelen het beginsel van onzijdigheid handhaven,
2. Oefening der troepen voor eenen winterveldtocht,
3. Uitbreiding van de vloot,
4. Verbetering der kustversterkingen,
5. Verlenging van den dienstdienst en
6. Organisatie van de luchtvaart,

Ad. 3. Bij de kustverdediging acht hij het torpedowapen van het meeste gewicht. Voor den bouw van nieuw vlootmateriaal zullen 5 of 6 millioen kronen worden uitgetrokken. Het aantal linesschepen wil men brengen op 6 à 7.

Ad. 5. De recrutscholen zouden van 5 op 7 maanden moeten worden gebracht, de dienstdienst bij de bijzondere wapens en de vloot van 9 maanden op 1 jaar.

Amerika (Vereenigde Staten van Noord-): Cavaleriekamp in 1914. Bereden maken van kapiteins, M. Woch., n°. 173. Nieuwe veldhouwitser, Jahrb. A. u. M., Jan. Sterkte der cavalerie-regimenten. Legerbegrooting 1914. Reserve officieren, M. Woch., n°. 6. Reorganisatie van het leger, M. Woch., n°. 3.

Argentinië: Legerbegrooting 1914. Bestelling van een dok, Jahrb. A. u. M., Jan.

België: Trekhonden voor lichte mitrailleurvoertuigen. Draadloze telegrafie bij de manoeuvres, Jahrb. A. u. M., Jan.

Bulgarijë: Proefschiets met veroverd geschut. Vervoer der laatste Turksche gevangenen. Detacheering van officieren in 't buitenland. Reorganisatie der technische troepen na de mobilisatie van het leger, M. Woch., n°. 170.

China: Legerindeeling; Mongoolsche onlusten, M. Woch., n°. 174.

Denemarken: Proeven met Rekyl-geweren, Jahrb. A. u. M., Jan.

Duitschland: Oorlogsbegrooting voor 1914. Recruten zonder schoolopleiding. Aantal reserve- en landweerofficieren in het Pruisische

leger. Marinebegrooting voor 1914, Int. Rev., Jan. In- en uitvoer van paarden, M. Woch., n°. 6. Keizermanoeuvres in 1914, M. Woch., n°. 3.

Engeland: De koningsmanoeuvres in 1913. Het „snelle” eskader, Int. Rev., Jan. Nieuw infanteriegeweer. Proeven met geschut tot bestrijding van luchtschepen, Jahrb. A. u. M., Jan. Verslag der militaire manoeuvre-commissie. Manoeuvres in 1914. Nieuwe wijze van recruteeren, M. Woch., n°. 6. Proef met het Lewis-machinegeweer. Reorganisatie van het territoriale leger. De reorganisatie der infanterie-bataljons, M. Woch., n°. 3.

Frankrijk: Twee werken over de grensverdediging, M. Woch., n°. 170. Fransche militaire zending naar Griekenland, M. Woch., n°. 171/172. Examens in dressuur van officierspaarden, M. Woch., n°. 174. Het vraagstuk der voorziening in 't gebrek aan marineofficieren. Indeeling van soldaten van de lichte 1913 bij de marine. Wetsontwerp ter verbetering van de traktementen van officieren en onderofficieren, Int. Rev., Jan. Uitvoering van de nieuwe legerwet. Gevolgen van de legeruitbreiding. Traktementen van officieren. Pensioenen. Verjonging van het officierskorps. Het onder dak brengen der troepen bij de gehouden groote manoeuvres. Vliegers bij de manoeuvres. Infanterie-sappeurs. Machinegeweercompagnieën. Verbetert kanon van 34 cM. Samenstelling der genie-regimenten, Jahrb. A. u. M., Jan. Fransche legeraanvulling, M. Woch., n°. 6. Gevechten met groote verliezen der koloniale troepen, M. Woch., n°. 3.

Griekenland: Fransche militaire zending, M. Woch., n°. 171/172.

Italië: Vlieschool voor officieren. Cursus in 't besturen van luchtschepen voor officieren. De geneeskundige dienst in den Italiaansch-Turkschen oorlog, M. Woch., n°. 171/172. Nieuwe indeeling der gezamenlijke zeestrijdkrachten. Oprichting van een marine-staf. De militaire indeeling van Cyrenaica, Int. Rev., Jan.

Japan: Verkoop van gronden voor militaire doeleinden, M. Woch., n°. 173. Bescherming der in Mexico wonende (3000) Japanners. Japanners in Mandsjoerije, M. Woch., n°. 174. Automobielfcorps, Jahrb. A. u. M., Jan. De legerversterking, M. Woch., n°. 6. Ontslag van reservisten en indeeling van recruten, M. Woch., n°. 3.

Oostenrijk-Hongarije: Verandering in de kleeding voor de wielrijder-compagnieën. Nieuwe cavalerie-mantel, M. Woch., n°. 169. Oprichting van nieuwe cavalerie-machinegeweerafdeelingen. Oprichting van een pionier-bataljon in Bosnië-Herzegowina, M. Woch., n°. 171/172. De legerbegrooting voor 1913-14. De ontwikkeling der vloot, Int. Rev., Jan. Munitie-draagdiere voor de infanterie. Ongeval met een 24 cM. Skoda-kanon, Jahrb. A. u. M., Jan.

Rumenië: Versterking der vloot, M. Woch., n°. 175. Veldtocht-medaille ter herinnering aan den Balkanoorlog, M. Woch., n°. 6.

Rusland: Opleiding der spoorwegtroepen. Technisch militair instituut, M. Woch., n°. 170. Sterkteverandering in het officierskorps der infanterie. Het commandeeren van staf-officieren tot leeraar aan de krijgsscholen. Het groote scheepsbouwprogram. Schietuitkomsten bij de eerste algemeene Russische olympiade 1913 in Kiew, Int. Rev., Jan. Ver-

sterking der artillerie-krijgsscholen. Station voor draadlooze telegrafie. Vliegwezen. Russisch-Mongoolsch verdrag. De Duitse militaire missie voor Turkije, Jahrb. A. u. M., Jan. Het cavaleriekorps. Geschut-fabriek van VICKERS in Zarizijn, M. Woch., n°. 6. Reorganisatie der militaire gevangenissen. Detacheering van officieren in Frankrijk voor luchtvaartdoeleinden, M. Woch., n°. 3.

Servië. Plan tot versterking van het leger, M. Woch., n°. 173. Legerversterking, M. Woch., n°. 6.

Spanje: Munitiekarren voor de berg-artillerie, Jahrb. A. u. M., Jan. Militaire voorbereiding van de jeugd. Indeeling van recruten in 1914, M. Woch., n°. 3.

Turkije: De groote militaire hervormingsplannen, Int. Rev., Jan.

Zweden: Verhooging van de gevechtswaarde van landweerforma-tiën, M. Woch., n°. 6.

Boekaankondiging.

Het rapport van de Staats Commissie voor de verdediging van Nederlandsch Indië, door W. R. DE GREVE, Kolonel. 's *Gravenhage*, 1913. MARTINUS NIJHOFF.

Een kritiek op den arbeid van de Staats-Commissie door een legerofficier, die zich niet kan vereenigen met de ondergeschikte rol, die de commissie toedenkt aan het door hem zoo geliefde N. I. leger; een werkje, stralend van gezond optimisme met één geniaal denkbeeld, de vestiging van de oorlogshaven in straat Soenda.

De kolonel de Greve kan zich niet vereenigen met het vooropgezette denkbeeld der Staats-Commissie, dat het Indische leger op geenerlei wijze tot groote krachtsontwikkeling in staat zou zijn; hij betoogt — zooals hij dit ook reeds deed in zijn lezing in de Vereen. t. b. v. d. Krijgswetenschap van 6 Maart 1902 — dat dit leger door toepassing van het militiestelsel voor Europeanen en Inlanders zou zijn te reorganiseeren, zoo dat het wel degelijk in staat zou zijn een voornaam deel van de defensie op zich te nemen.

Hij toont aan, dat het noodzakelijk is een krachtig leger te bezitten omdat een vloot alleen — van de sterkte die hij voor ons bereikbaar acht — niet in staat zal zijn onze koloniën op voldoende wijze te verdedigen, dat men daarom — als het niet mogelijk zal zijn de geheele kolonie te behouden — voor Java en Sumatra het leger als verdedigingsmiddel in tweede linie moet behouden, hetgeen door de Staats-Commissie is verworpen.

Hij berekent op welke wijze men de voorgestelde vloot zou moeten besnoeien om voor het leger althans niet minder fondsen beschikbaar te kunnen stellen als thans geschiedt.

Hij geeft in groote lijnen aan hoe een oorlogshaven zou moeten worden aangelegd in het nauwste gedeelte van straat Soenda, een oorlogshaven, die Java en Sumatra zou verbinden en waaraan ontzaglijke stratigische voordeelen zijn verbonden, vooral met het oog op de uitzending van een reserve vloot uit Nederland en op de mogelijkheid van het overbrengen van troepen van Java — het land van heden — naar Sumatra — het land van de toekomst.

De bezwaren, verbonden aan deze oorlogshaven in vergelijking met die, welke de Staats-Commissie zich bij Tandjong Priok heeft gedacht, worden door hem licht geteld.

De groote waardeering, welke aan dezen arbeid van den heer d. G. ten deel behoort te vallen neemt niet weg, dat zijne

denkbeelden op veel punten tot gegronde kritiek aanleiding geven.

Een deel der redeneeringen is gegrond op de fouten der tegenpartij (de Staats-Commissie); aangetoond wordt wel, dat sommige denkbeelden beter zijn dan die der Staats-Commissie, niet dat ze „überhaupt” juist zijn.

De berekening van de mogelijke bezuiniging op de vloot en van de uitgaven, die een reorganisatie van het leger zou medebrengen, komen soms gekunsteld en te gunstig voor; de waarde van het, door de aangegeven reorganisatie te verkrijgen, leger wordt wellicht te hoog aangeslagen; een meer ingrijpende reorganisatie schijnt noodig te zijn.

Desniettemin is het werkje lezing en bestudeering overwaard; het zal ongetwijfeld een belangrijken invloed uitoefenen op de toekomstige verdediging van ons eilandenrijk.

M.

Méthode d'instruction du groupe d'Infanterie.
Par le Commandant breveté ROYÈ. Préface de
M. le Général DE LACROIX. *Paris*, 1913.
CHAPELOT.

Het voorwoord is vol lof en naar onze meening welverdiend. De wijze waarop de Schrijver het kader en de manschappen leert denken en handelen in verschillende gevechtsmomenten is zeer leerrijk en verdient ook ten onzent aanbeveling en zulks te meer, waar blijkt, dat slechts kleine effectieven of alleen kader voor de aangegeven oefeningen worden vereischt.

Voorts vonden wij in dit werk veel, waar an men kan zeggen „tout comme chez nous.” Zoo bijv. waar schrijver klaagt, dat er wel opleidingen bestaan voor adspiranten-korporaal, adspiranten-sergeant, adspiranten-reserve-officier, doch geen voortgezette opleidingen voor onderofficieren en officieren, ofschoon ook deze noodig zijn.

Zoo ook, waar hij zegt: *Oui, il faut le crier bien haut, ce qui manque dans nos règlements, c'est une méthode d'instruction. Sous prétexte de développer l'initiative, on a banni de ces règlements toute indication, tout procédé d'instruction... Or, l'initiative ne consiste pas à chercher des procédés d'instruction, mais bien un procédé d'instruction étant donné, à s'en pénétrer et à l'appliquer judicieusement.*”

De practische voorbeelden door schetsen toegelicht, de fouten, de opmerkingen zijn veelal kostelijk. Men leze en overdenke zelf.

Het schijnt ons een nuttig boek voor de korps-bibliotheken; de compagnies-commandant kan er zijn voordeel mee doen.

DE G.

Ter aankondiging ontvangen.

Statistisch Overzicht der behandelde zieken van het leger hier te lande in het jaar 1912. Samengesteld op last van den Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht. 's *Gravenhage*, 1913. ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ.

Supplément à la Statistique médicale de l'armée Néerlandaise pendant l'année 1912, comme contribution à la Statistique médicale militaire internationale. *La Haye*, 1913. IMPRIMERIE NATIONALE.

Bausteine zur Flugbahn- und Kreisel-Theorie von AUGUST DÄHNE, Königlich Preuszischer Major a. D. *Berlin*, 1914. R. EISENSCHMIDT.

De beteekenis en de bestrijding der streptococcen en hun stofwisselingsproducten bij verschillende besmettelijke ziekten van mensch en dier, door Dr. E. BEMELMANS Kapitein-paardenarts te *Tilburg*. (Overgedrukt uit het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde 1914. Eerste Helft no. 1.

Krigsproblemet belyst ved den Danske haers ledelse i de sidste aarhundreder, af P. N. NIEUWENHUIS, Generalmajor. *Kjöbenhavn*, 1913. CHRISTIAN F. RJÖMER'S VORLAG.

Sur les pas des alliés, Adrianople, Thrace, Macédoine, par le capitaine DE RIPERT D'ALAUZIER. *Paris*, 1914. BERGER LEVRAULT.